

Kaupade vaba liikumine

Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta



Kaupade vaba liikumine

Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta

Ette valmistanud ja koostanud ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraadi õiguspoliitika direktoraat C

Õiguslane teave:

Euroopa Komisjon ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas trükises esitatud teabe võimaliku kasutuse või vigade eest, mida trükises võib vaatamata hoolikale ettevalmistamisele ja kontrollimisele esineda. Käesolev trükis ei pruugi kajastada Euroopa Komisjoni vaateid ja seisukohti.

Märkused ja ettepanekud käesoleva dokumendi kohta saatke ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraadi üksusele C.2.

The Enterprise & Industry online magazine (http://ec.europa.eu/enterprise/e_i/index_en.htm) covers issues related to SMEs, innovation, entrepreneurship, the single market for goods, competitiveness and environmental protection, better regulation, industrial policies across a wide range of sectors, and more.

The printed edition of the magazine is published three times a year. You can subscribe online (http://ec.europa.eu/enterprise/e_i/subscription_en.htm) to receive it — in English, French or German — free of charge by post.

**Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu puudutavatele küsimustele**

**Tasuta infotelefon (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*): teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaatorid helistamist
00 800 numbritele või on need kõned tasulised.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saate internetist Europa serverist (<http://europa.eu>).

Katoloogimisandmed on väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2010

ISBN 978-92-79-13476-0

doi:10.2769/24759

© Euroopa Liit, 2010

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud, kui ei ole sätestatud teisiti.

Kolmandate isikute autoriõigusega materjali (mis on selliseks materjaliks liigitatud) kasutamiseks või paljundamiseks tuleb luba taotleda autoriõiguse omanikult/omanikelt.

Esikaane kujundus: Freight containers © Binkski #15628201 – Fotolia.com

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PABERILE

Eessõna

Käesolev juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta annab ülevaate Euroopa lõimumise seisukohast olulises valdkonnas toimunud ja käsitleb uusi probleeme juristi seisukohast. Kaupade siseturust on saanud üks Euroopa projekti edulugusid ning see on endiselt üks peamisi Euroopa Liidu (EL) kasvu ergutavaid tegureid.

Tegemist ei ole esimese omataolise juhendiga: varasemad väljaanded koostati eelkõige praktiliseks töövahendiks kandidaatriikidele ja/või riikide ametiasutustele, et tutvustada neile EÜ asutamislepingu artiklite 28–30 kontseptsiooni. Käesolev versioon on üksikasjalikum. See peegeldab asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevate artiklite kohaldamise eest vastutava komisjoni teenistuse töökogemust* ning annab ettekujutuse tegelikkuses esinenud ja siiani esinevatest kaubandustõketest. Juhend võtab kokku asjakohase kohtupraktika ja täiendab seda kommentaaridega, kuid ei ole siiski teema ammendav käsitus. Juhend on peamiselt mõeldud töövahendina, milles tuuakse esile nende asutamislepingu artiklite praktilise kohaldamise käigus tekkinud küsimused ja antakse neile vastused.

Juhendist võib kasu olla liikmesriikide ametiasutustel nii seoses olemasoleva reguleeriva keskkonnaga kui ka uute siseriiklike õigusaktide koostamisel. Ka juristid, kes nõustavad oma kliente siseturu küsimustes, võivad leida juhendist abi seoses ühtlustamata valdkonnaga. Siseturg on alati huvi ärritanud kolmandates riikides, kes püüavad mõista Euroopa turu õiguslikku raamistikku ja õppida Euroopa viimase 50 aasta kogemustest. Ka neile võib käesolev juhend anda kasulikku teavet.

Juhend peegeldab kohtupraktikat seisuga 31. detsember 2009. ELi õigusaktid ja Euroopa Kohtu otsused on avaldatud EUR-Lexis (<http://eur-lex.europa.eu>). Alates 17. juunist 1997 tehtud otsused on avaldatud ka Euroopa Kohtu veebilehel (<http://curia.europa.eu>).

Juhend ei ole õiguslikult siduv dokument ega pruugi kajastada komisjoni ametlikku seisukohta.

Pärast Lissaboni lepingu jõustumist on muudetud EÜ asutamislepingut ning see on nimetatud ümber Euroopa Liidu toimimise lepinguks (ELTL). Kaupade vaba liikumist käsitlevad sätted (EÜ asutamislepingu endised artiklid 28–30) on jäänud samaks, kuid muutunud on nende numeratsioon (ELTLi artiklid 34–36). Ka muude artiklite numeratsioon on muutunud. Käesolevas juhendis kasutatakse seda uut numeratsiooni ning seda ka juhul, kui viidatakse Euroopa Kohtu otsustele, mis on tehtud EÜ asutamislepingu alusel.

* Juhendi teise väljaande valmistasid ette ja koostasid Santiago Barón Escámez, Sylvia Ferretti, Juliana Frenedo, Octavien Ginalski, Maciej Górka, Hans Ingels, Christos Kyriatzis, Florian Schmidt, Carolina Stege, Laura Stočkutė ja Yiannos Toliás. Kõik märkused ja ettepanekud võib saata ettevõttele ja tööstuse peadirektoraadi üksusele C.2.

Sisukord

Eessõna	3
1. Kaupade vaba liikumise roll ja tähtsus 21. sajandi siseturul	8
2. Asutamislepingu sätted	9
3. ELTLi artikli 34 reguleerimisala	9
3.1. Üldtingimused	9
3.1.1. Ühtlustamata valdkond	9
3.1.2. „Kaupade“ tähendus	9
3.1.3. Piiriülene / transiitkaubandus	10
3.1.4. Adressaadid	10
3.1.5. Aktiivsed ja passiivsed meetmed	10
3.1.6. Vähese tähtsuse reegli puudumine	11
3.1.7. Territoriaalne kohaldamine	11
3.1.8. Koguselised piirangud	11
3.1.9. Samaväärse toimega meetmed	11
3.1.10. Müügitingimused	12
3.1.11. Kasutuspiirangud	14
3.2. Vastastikuse tunnustamise põhimõte	15
3.3. Tüüpilised kaubandustõkked	15
3.3.1. Importimisega (impordilitsentsid, inspeksioon ja kontroll) seotud siseriiklikud õigusnormid	15
3.3.2. Kohustus määrata importivas liikmesriigis esindaja või tagada seal ladustamisvõimalus	15
3.3.3. Riiklik hinnakontroll ja hüvitised	16
3.3.4. Konkreetsete toodete/ainete riiklikud keelud	17
3.3.5. Tüübikinnitus	18
3.3.6. Lubade andmise menetlus	18
3.3.7. Tehnilised eeskirjad, mis sisaldavad nõudeid kaupade esitlemisele (kaal, koostis, esitlemine, märgistus, kuju, suurus, pakend)	18
3.3.8. Reklaamipiirangud	18
3.3.9. Pandikohustused	19
3.3.10. Päritolumärked, kvaliteedimärgid, kodumaiste toodete ostmisele ergutamise	19
3.3.11. Riigikeele kasutamise kohustus	20
3.3.12. Kaugmüügipiirangud (internetimüük, postimüük jms)	20
3.3.13. Isiklikuks tarbeks hangitud kaupade impordipiirangud	21
4. Muud ELTLi artikliga 34 hõlmatud eriküsimused	22
4.1. Ravimite ja taimekaitsevahendite paralleelimport	22
4.2. Mootorsõidukite registreerimine	22
5. Eksportitõkked (ELTLi artikkel 35)	24
5.1. „Eksport“	24
5.2. Koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed	24

6. Kaubandustöketete põhjendamine	25
6.1. ELTLi artikkel 36	25
6.1.1. Kõlblus, avalik kord ja avalik julgeolek	25
6.1.2. Inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine (ettevaatusprintsip)	26
6.1.3. Kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvuslike rikkuste kaitse	26
6.1.4. Tööstus- ja kaubandusomandi kaitse	27
6.2. Kohustuslikud nõuded	27
6.2.1. Keskkonnakaitse	27
6.2.2. Tarbijakaitse	28
6.2.3. Muud kohustuslikud nõuded	28
6.3. Proportsionaalsuse kriteerium	28
6.4. Tõendamiskohustus	29
7. Seos muude vabadustega ja kaupade vaba liikumist käsitlevate EÜ asutamislepingu artiklitega	30
7.1. ELTLi artikkel 45 – töötajate vaba liikumine	30
7.2. ELTLi artikkel 56 – teenuste osutamise vabadus	30
7.3. ELTLi artikkel 63 – kapitali vaba liikumine	31
7.4. ELTLi artikkel 37 – riigimonopolid	31
7.5. ELTLi artikkel 107 – riigiabi	31
7.6. ELTLi artikkel 30 – tolliliit	32
7.7. ELTLi artikkel 110 – maksusätted	32
7.8. ELTLi artikkel 114 – seaduste ühtlustamine	33
7.9. ELTLi artiklid 346, 347 ja 348	33
7.10. ELTLi artikkel 351	33
8. Asjaomased teised õigusaktid	35
8.1. Direktiiv 98/34/EÜ – millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord	35
8.2. Määrus (EÜ) nr 2679/98 – nn maasikamäärus	35
8.3. Määrus (EÜ) nr 764/2008 – „vastastikuse tunnustamise“ määrus	35
9. ELTLi artiklite 34 ja 35 täitmise tagamine	36
9.1. Vahetu mõju – täitmise tagamine eraõiguse kaudu	36
9.2. Solvit	36
9.3. ELTLi artiklites 258 ja 260 sätestatud rikkumismenetlus	36
9.3.1. Artiklites 258 ja 260 sätestatud rikkumismenetlus	36
9.3.2. Kaebused	36
9.3.3. Prioriteedid ja komisjoni kaalutusõigus	37

Lisad	38
A. Olulised teatised ELTLi artikli 34 valdkonnas	38
B. Territoriaalne kohaldatavus	39
<i>Territooriumid, kus ELTLi artiklit 34 kohaldatakse</i>	39
<i>Territooriumid, kus ELTLi artiklit 34 ei kohaldata</i>	39

1. Kaupade vaba liikumise roll ja tähtsus 21. sajandi siseturul

Kaupade vaba liikumine on üks Euroopa projekti edulugusid. See on aidanud kujundada siseturgu, millest nüüd saavad kasu Euroopa kodanikud ja ettevõtjad ning mis on Euroopa poliitikavaldkondade keskmes. Tänapäeva siseturg võimaldab hõlpsalt müüa ja osta kaupu 27 liikmesriigis, kus elab kokku üle 490 miljoni inimese. Siseturg annab tarbijatele laia tootevaliku ja võimaldab neil otsida parimat pakkumist. Samas on kaupade vaba liikumine hea ka ettevõtjatele. Ligikaudu 75% liidusisese kaubandusest on kaubavahetus. Viimastel kümnenditel loodud ühtne Euroopa turg aitab ELi ettevõtjail luua tugeva platvormi avatud ja mitmekesises konkurentsikeskkonnas. See sisemine tugevus edendab Euroopa Liidu majanduskasvu ja töökohtade loomist ning annab ELi ettevõtjatele maailma teistel turgudel edu saavutamiseks vajalikud ressursid. Nõuetekohaselt toimiv kaupade siseturg on seega äärmiselt oluline, kui pidada silmas ELi praegust ja tulevast õitsengut üleilmastunud majanduses¹.

Õiguslikust vaatepunktist on kaupade vaba liikumise põhimõte olnud üks siseturu loomise ja arendamise põhielemente. Tegemist on ühega ELi asutamislepingus sätestatud majanduslikest vabadustest. Asutamislepingu artiklites 28–30 määratakse kindlaks kõnealuse põhimõtte ulatus ja sisu, keelates põhjendamatud piirangud liidusisese kaubanduses.

Tänapäeval ulatub siseturg nendest kolmest asutamislepingu artiklist kaugemale. Mitme valdkonna ühtlustatud õigusaktid on täpsustanud siseturu tähendust ja sel moel konkretiseerinud kaupade vaba liikumise põhimõtet konkreetsete toodete suhtes. Asutamislepingu põhimõtte esmane funktsioon siseturu peamise ankruga ja kaitsevõrguna on siiski püsinud muutumatu.

Paljud kaupade vaba liikumist takistanud peamised piirangud on nüüdseks kõrvaldatud. Eeltood on tehtud ning Euroopa ühtne turg loodi 1993. aastal, kuid kodanike ja ettevõtjate pidevad kaebused komisjonile rõhutavad asjaolu, et ka parimad minevikus tehtud jõupingutused ei ole kõiki kaubandustõkkeid eemaldanud. Eelkõige kannatavad kaubandustõkete tõttu väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad. Seepärast eelistavad nimetatud ettevõtjad sageli tegutseda vähestes üksikutes liikmesriikides, mitte kogu siseturul, sest neil on raske täita riikide erinevaid, veel ühtlustamata tehnilisi nõudeid toodetele. Peale selle võivad juurdepääsu turule raskendada jaemüügi- või hinnaeskirjade erinevused, millega teiste liikmesriikide ettevõtjad ei ole tuttavad.

Samal ajal tekitavad uusi väljakutseid uuen- duslikud uudistooted ja tehnika areng. Riigi reguleeriv keskkond, mis nende arengusuun-

dadega sammu ei pea, võib hakata piiriülest kaubandust takistama. Peale selle hõlbustab tänapäeva infotehnoloogia, nt internet, piiri- üleest kaubandust ning suurendab nõudlust kaupade kiire ja lihtsa liikumise järele ühest liikmesriigist teise. Seetõttu ilmnevad teatava- tes valdkondades nüüd kaubanduspiirangud, mis varem ei olnud nähtavad.

Kaupade vaba liikumine ei ole siiski absoluutne väärtus. Teatavates olukordades võivad ülekaal- lukad poliitilised eesmärgid tingida piiranguid ja isegi keelde, mis küll takistavad vaba kauban- dust, kuid teenivad selliseid tähtsaid eesmärke nagu keskkonna või inimeste tervise kaitse. Suure üleilmse arengu taustal ei ole üllatav, et viimastel aastatel on kaupade vaba liikumine muutunud „rohelisemaks“, mis rõhutab asja- olu, et teatavaid põhjenduste aluseid võidakse aja möödudes teises valguses näha. Seetõttu tuleb liidu õiguse kohaldamise käigus pidevalt kooskõlastada erinevaid ja mõnikord vasta- kaid eesmärke ning tagada tasakaalustatud, proportsionaalne lähenemisviis.

Kaupade vaba liikumine hõlmab tänapäeval mitu poliitikavaldkonda ning sobib hästi kokku vastutustundliku siseturuga, mis tagab hõlpsa juurdepääsu kvaliteetsetele toodetele ning samas ka teiste avalike huvide kõrgetaseme- lise kaitse.

¹ Vrd komisjoni teatis: Kaupade siseturg: Euroopa konkurentsivõime nurgakivi, KOM(2007) 35 (lõplik).

2. Asutamislepingu sätted

Asutamislepingu peamised sätted, mis reguleerivad kaupade vaba liikumist, on järgmised:

- ELTLi artikkel 34, mis on seotud liidusisese impordiga ning millega on keelatud liikmesriikidevahelised „koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“;
- ELTLi artikkel 35, mis on seotud ekspordiga ühest liikmesriigist teise ja millega samamoodi on keelatud „koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärsed toimega meetmed“, ning
- ELTLi artikkel 36, millega on ette nähtud teatavatel konkreetsetel alustel põhjendatud erandid ELTLi artiklites 34 ja 35 sätestatud siseturuvabadustest.

Asutamislepingu peatükk, mis käsitleb liikmesriikidevaheliste koguseliste piirangute keelamist, sisaldab ELTLi artiklis 37 eeskirju kaubanduslike riigimonopolide kohandamise kohta. Selle artikli rolli ja seost ELTLi artiklitega 34–36 kirjeldatakse lühidalt käesoleva juhendi 7. peatükis.

3. ELTLi artikli 34 reguleerimisala

3.1. Üldtingimused

3.1.1. ÜHTLUSTAMATA VALDKOND

ELTLi artiklitega 34–36 kehtestati küll kaupade vaba liikumise üldpõhimõte, kuid need ei ole ainsad õiguslikud mõõdupuud, mille alusel hinnatakse riiklike meetmete vastavust siseturu eeskirjadele. Kõnealuseid asutamislepingu artikleid ei kohaldata, kui asjaomase toote vaba liikumine on täielikult ühtlustatud konkreetsemate liidu õigusaktidega, st eelkõige juhul, kui toote tehnilised või müügingimused tuleb ühtlustada ELi direktiivide või määrustega. Mõnel juhul võivad ELTLi artiklite 34–36 üldsätete suhtes ülimuslikud olla asutamislepingu konkreetsemad eeskirjad, näiteks ELTLi artikkel 110, mis käsitleb siseturgu takistada võivaid maksusätteid.

Kui on olemas asjaomased teised õigusaktid, tuleb nendega seotud riiklike meetmeid hin-

nata ühtlustamissätete, mitte asutamislepingu sätete alusel².

See tuleneb asjaolust, et ühtlustavaid õigusakte võib mõista kui kaupade vaba liikumise põhimõtte põhistamist, millega kehtestatakse konkreetsete toodete puhul järgitavad õigused ja kohustused. Seega tuleks kõiki ühtlustavate õigusaktidega hõlmatud probleeme analüüsida nende konkreetsete tingimuste, mitte asutamislepingu üldpõhimõtete alusel.

Siiski ei ole asutamislepingu sätted, mis käsitlevad kaupade vaba liikumist, minetanud oma tähtsust ka pärast 50 aastat kestnud tööd, mille käigus ühenduse seadusandja on pühendunud eeskirjade ühtlustamisele; asutamislepingu sätete reguleerimisala on endiselt märkimisväärne. Teatavaid olukordi ja/või tooteid ei ole kas üldse ühtlustatud või on ühtlustatud vaid osaliselt. Kõikidel juhtudel, mil ei õnnestu kindlaks teha ühtlustavat õigusakti, võib tugineda ELTLi artiklitele 34–36. Selles suhtes toimivad asutamislepingu artiklid kaitsevõrguna, mis

tagab, et kõiki siseturul esinevaid kaubandus-
tökkeid saab kontrollida, hinnates nende vastavust liidu õigusele.

3.1.2. „KAUPADE“ TÄHENDUS

ELTLi artiklid 34 ja 35 hõlmavad kaupade ja toodete igat liiki impordi ja ekspordi. Hõlmatud on kõik olemasolevad kaubad, millel on majanduslik väärtus: „...kaupadena asutamislepingu tähenduses tuleb mõista tooteid, mida saab rahas hinnata ja mis võivad iseenesest olla kaubanduslike tehingute esemeks“³.

Euroopa Kohus on oma otsustes mitmel juhul selgitanud konkreetse toote nõuetekohast määratlust. Kunstiteoseid tuleb käsitleda kaupadena⁴. Mündid, mis ei ole enam väeringuna ringluses, kuuluvad samamoodi nagu pangatähed ja tšekid kaupade määratluse alla⁵, mittehahalised annetused aga mitte⁶. Jäätmeid tuleb käsitleda kaupadena isegi juhul, kui tegemist on ringlussevõtmiseks ebasobivate jäätmetega, mis on siiski kaubandusliku tehingu esemeks.

² Kohtuasi C-309/02: *Radlberger Getränkegesellschaft ja S. Spitz* (EKL 2004, lk I-11763, punkt 53).

³ Kohtuasi 7/68: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1968, lk 423).

⁴ Kohtuasi 7/78: *Thompson* (EKL 1978, lk 2247).

⁵ Kohtuasi C-358/93: *Bordessa jt* (EKL 1995, lk I-361).

⁶ Kohtuasi C-318/07: *Persche* (EKL 2009, lk I-359, punkt 29).

Elektrit⁷ ja maagaasi⁸ käsitletakse kaupadena, televisioonisignaale⁹ mitte.

Viimane näide rõhutab asjaolu, et kaupu ja teenuseid võib olla oluline õiguslikult eristada. Kala on kindlasti kaup, kalapüügi- ja õngepüügiõigused ei ole aga hõlmatud kaupade vaba liikumise põhimõttega, vaid nende puhul on tegemist teenuse osutamisega asutamislepingu nende sätete tähenduses, mis käsitlevad teenuste osutamise vabadust¹⁰.

3.1.3. PIIRIÜLENE / TRANSIITKAUBANDUS

ELTLi artiklit 34 kohaldatakse vastavalt tema sõnastusele „liikmesriikidevahelise“ kaubanduse tõkete suhtes. Seega on nimetatud sätte alusel juhtumi hindamise eeltingimuseks piiriülesus. Puhtalt riigisiseseid meetmeid, mis mõjutavad üksnes kodumaiseid kaupu, jäävad ELTLi artiklite 34–36 reguleerimisalast välja. Piiriülesuse nõude täitmise tingimused on lihtsasti mõistetavad. Piisab, kui meede võib kaudselt või potentsiaalselt tõkestada liidusisest kaubandust¹¹.

Seega tähendab piiriülesuse nõue, et liidu õigus ei takista liikmesriike käsitlemast kodumaiseid tooteid võrreldes importtoodetega vähem soodsalt („vastupidine diskrimineerimine“). Tegelikult esineb kõnealust probleemi siiski harva, sest liikmesriikidel puudub tavaliselt huvi avaldada ebasoodsat mõju oma territooriumil toodetud kaupadele. Kuigi ELTLi artiklit 34 kohaldatakse juhul, kui kodumaine toode viiakse liikmesriigist välja ja imporditakse seejärel tagasi, st reimpordi puhul,¹² ei kohaldata artiklit juhul, kui reimpordi ainus eesmärk on mööda hiilida riigisisestest eeskirjadest¹³.

Piiriülesuse nõue võib olla täidetud ka juhul, kui toode läbib asjaomast liikmesriiki üksnes transiidi käigus. Euroopa Kohus on selgitanud, et kaupade liikumisvabadusest tuleneb ELi piires kaupade vaba transiidi üldpõhimõte¹⁴.

Olenemata kaupade algse valmistamise kohast siseturul või väljaspool siseturgu, kehtib vaba liikumise põhimõte kõikide toodete suhtes alates ajast, mil need lastakse siseturul vabasse ringlusse.

3.1.4. ADRESSAADID

ELTLi artiklid 34–36 käsitlevad liikmesriikide meetmeid. Selles kontekstis on „liikmesriike“ aga tõlgendatud laialt ning mõiste hõlmab riigi kõiki ametiasutusi: nii keskvoimu, liitriigi ametiasutusi kui ka kõiki muid territoriaalseid ametiasutusi¹⁵. Nimetatud artiklitega kehtestatud nõudeid kohaldatakse võrdsetel liikmesriigi seadusandlike, kohtu- kui ka haldusorganite suhtes¹⁶. Ilmselgelt hõlmab see kõikide nende organite meetmeid, mis on avaliku õiguse kohaselt asutatud avalik-õiguslike isikutena. Üksnes asjaolu, et organ on asutatud eraõiguse kohaselt, ei tähenda, et tema meetmeid ei saaks käsitleda riigi meetmetena. Euroopa Kohus on otsustanud järgmist:

- meetmeid, mille on võtnud kutseorganisatsioon, kellele on riigi õigusaktidega antud asjaomasel kutsealal reguleerimis- ja distsiplinaarvolitused, võivad kuuluda ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse¹⁷;
- nende organite tegevust, mis on asutatud eraõiguse kohaselt, kuid mis on moodustatud seadusega ja mida peamiselt rahastatakse valitsuse poolt või teatava sektori ettevõtjate kohustuslikest sisseaksetest ja/või mille liikmed määratakse ametisse ametiasutuste poolt või mille üle

ametiasutused teostavad järelevalvet, võib käsitleda riigi tegevusena¹⁸.

Ühes hiljutises kohtuasjas näis Euroopa Kohus koguni tunnustavat, et ametniku avalikke avaldusi võib käsitleda liikmesriigi avaldustena isegi juhul, kui avaldustel puudub õigusjõud, ning neid võib käsitleda kaupade vaba liikumise tõketena, kui avalduste adressaadid võivad antud kontekstis mõistlikult eeldada, et tegemist on seisukohtadega, mida ametnik väljendab oma ametipädevuse alusel¹⁹.

Kuigi mõistele „liikmesriik“ on antud lai tähendus, ei kohaldata seda üldjuhul „puhtalt“ erameetmete suhtes, st eraisikute või ettevõtjate võetud meetmete suhtes.

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kohaldatakse ELTLi artiklit 34 ka ELi institutsioonide võetud meetmete suhtes. Seoses kohtuliku kontrolliga peab ELi seadusandjale võimaldama aga ulatusliku kaalutusõiguse. Seega saab võetud meetme õiguspärasust mõjutada vaid selle meetme ilmselge ebasobivus võrreldes pädevate institutsioonide püstitatud eesmärgiga²⁰.

3.1.5. AKTIIVSED JA PASSIIVSED MEETMED

ELTLi artiklit 34 iseloomustatakse sageli kaitseõigusena, mida saab kasutada piiriülest kaubandust põhjendamatult takistavate riiklike meetmete suhtes. Seega näib, et ELTLi artikli 34 rikkumiste puhul eeldatakse riigi tegevust. Selles mõttes koosnevad ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse jäävad meetmed peamiselt liikmesriikide õigusaktide siduvatest sätetest, kuid ELTLi artiklit 34 võidakse rikkuda ka mittesiduvate meetmetega²¹. Haldustava võib kätkeda keelatud takistust kaupade vabale liikumisele, kui tava on teataval määral juurdunud ja üldine²².

⁷ Kohtuasi C-393/92: *Almelo vs. Energiebedrijf IJssel* (EKL 1994, lk I-1477).

⁸ Kohtuasi C-159/94: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1997, lk I-5815).

⁹ Kohtuasi 155/73: *Sacchi* (EKL 1974, lk 409).

¹⁰ Kohtuasi C-97/98: *Jägerskiöld* (EKL 1999, lk I-7319).

¹¹ Kohtuasi 8/74: *Dassonville* (EKL 1974, lk 837, punkt 5).

¹² Kohtuasi 78/70: *Deutsche Grammophon vs. Metro* (EKL 1971, lk 487).

¹³ Kohtuasi 229/83: *Leclerc jt* (EKL 1985, lk 1).

¹⁴ Kohtuasi C-320/03: *komisjon vs. Austria* (EKL 2005, lk I-9871, punkt 65).

¹⁵ Liidetud kohtuasjad C-1/90 ja C-176/90: *Aragones de Publicidad Exterior ja Publivia* (EKL 1991, lk I-4151).

¹⁶ Kohtuasi 434/85: *Allen & Hanburys* (EKL 1988, lk 1245, punkt 25); kohtuasi C-227/06: *komisjon vs. Belgia* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 37).

¹⁷ Vt liidetud kohtuasjad 266/87 ja 267/87: *R vs. Royal Pharmaceutical Society of Great Britain* (EKL 1989, lk 1295); kohtuasi C-292/92: *Hünernmund jt* (EKL 1993, lk I-6787).

¹⁸ Vt kohtuasi 249/81: *komisjon vs. Iirimaa* (Buy Irish) (EKL 1982, lk 4005); kohtuasi C-325/00: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2002, lk I-9977); kohtuasi C-227/06: *komisjon vs. Belgia* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

¹⁹ Kohtuasi C-470/03: *AGM-COS.MET* (EKL 2007, lk I-2749).

²⁰ Liidetud kohtuasjad C-154/04 ja C-155/04: *Alliance for Natural Health jt* (EKL 2005, lk I-6451, punktid 47 ja 52).

²¹ Kohtuasi 249/81: *komisjon vs. Iirimaa* (Buy Irish) (EKL 1982, lk 4005); kohtuasi C-227/06: *komisjon vs. Belgia* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

²² Kohtuasi 21/84: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1985, lk 1355); kohtuasi C-387/99: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2004, lk I-3751, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika); kohtuasi C-88/07: *komisjon vs. Hispaania* (EKL 2009, lk I-1353).

Arvestades liikmesriikide kohustusi, mis tulevad Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikest 3 (endine EÜ artikkel 10) ja mille kohaselt liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed, et tagada asutamislepingust tulenevate kohustuste täitmine ja ELi õiguse kasulik mõju (pr k *effet utile*), võidakse ELTLi artiklit 34 teatavates olukordades rikkuda ka liikmesriigi tegevusetusega, st olukorras, kus liikmesriik jätab võtmata meetmed, mis on vajalikud kaupade vaba liikumise takistuse kõrvaldamiseks. Konkreetne tõke võib tuleneda isegi eraisikute tegevusest. Kohtuasjas C-265/95 otsustati, et Prantsusmaa vastutab riigi talupidajate tegevuse eest, kes püüdsid piirata põllumajandustoodete impordi naaberliikmesriikidest, pidades kinni kõnealuseid kaupu vedavate veoautosid ja/või hävitades nende veoseid. Riigi ametiasutuste sekkumatus nimetatud tegevusse käsitleti ELTLi artikli 34 rikkumisena, sest liikmesriigid peavad tagama kaupade vaba liikumise oma territooriumil, võttes vajalikud ja asjakohased meetmed, et takistada eraisikute tegevusest tulenevaid piiranguid²³.

Peale selle võib ELTLi artikkel 34 luua kohustuse saavutada tulemus. Seda kohustust rikutakse, kui liikmesriik ei täida eesmärgi tegevusetuse või ebapiisava tegevuse tõttu. Kohtuasjas C-309/02, mis käsitles Saksamaal kehtivat ühekordsete joogipakendite kohustusliku tagasivõtmise süsteemi, seadis Euroopa Kohus tagatisraha süsteemi kaupade vaba liikumise põhimõttele vastavuse sõltuvusse sellise süsteemi olemasolust, milles iga tootja või turustaja saab tegelikult osaleda. Kuigi tagasivõtmisüsteemi loomine jäeti eraettevõtjatele, peeti liikmesriiki vastutavaks saavutatud või saavutamata jäetud tulemuse eest²⁴.

3.1.6. VÄHESE TÄHTSUSE REEGLI PUUDUMINE

Kaupade vaba liikumist käsitlevate artiklitega seoses ei kehti väheste tähtsuse põhimõte. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei jää riiklik meede ELTLi artiklite 34 ja 35 keelust väljapoole

pelgalt põhjusel, et meetme põhjustatud takistus on väike ja tooteid saab turustada muul viisil²⁵. Seetõttu võib riiklik meede olla samaväärse toimega keelatud meede isegi juhul, kui

- meetme majanduslik tähtsus on suhteliselt väike;
- meedet kohaldatakse vaid riigi territooriumi väga piiratud geograafilisel alal²⁶;
- meede mõjutab vaid piiratud arvu import-/eksportkaupu või piiratud arvu ettevõtjaid.

Teatavate riiklike eeskirjade puhul on siiski leitud, et need ei kuulu ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse, kui nende piirav mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele on liiga ebamäärane ja kaudne²⁷. Siiski ei tohi seda käsitada väheste tähtsuse reeglina.

3.1.7. TERRITORIAALNE KOHALDAMINE

Kohustus järgida ELTLi artikli 34 sätteid kehtib kõikide ELi liikmesriikide suhtes ning teatavatel juhtudel võib see kehtida ka nende Euroopa territooriumide suhtes, mille välissuhete eest vastutab liikmesriik, ning ülemereterritooriumide suhtes, mis sõltuvad liikmesriigist või on liikmesriigiga muul moel seotud.

Teatavate muude riikide puhul reguleerivad kõnealuste riikide ja ELi liikmesriikide vahelist kaubandust konkreetsete lepingute, mitte ELTLi sätete. Näiteks Islandilt, Liechtensteinist ja Norrast pärit tooted võivad ELis vabalt liikuda EMP lepingu artikli 11 alusel ning Türgist pärit tööstustooted võivad ELis vabalt liikuda EÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse 1/95 (tolliliidu lõppetapi rakendamise kohta) artiklite 5–7 alusel²⁸.

Üksikasjalik loetelu territooriumidest, mille suhtes ELTLi artiklit 34 kohaldatakse, on esitatud käesoleva juhendi B lisas.

3.1.8. KOGUSELISED PIIRANGUD

Koguselisi piiranguid on määratletud meetmetena, millega täielikult või osaliselt piiratakse kaupade impordi või transiiti²⁹. Koguseline piirang on näiteks täielik keeld või kvoodisüsteem³⁰, s.o koguselisi piiranguid kohaldatakse, kui on saavutatud teatav impordi või ekspordi ülemäär. Kõnealune artikkel hõlmab aga üksnes mittetariifikoote, sest tariifikvoodid on hõlmatud ELTLi artikliga 30.

Koguselise piirangu aluseks võivad olla õigusnormid või tegemist võib olla lihtsalt haldustava. Seega hõlmab ELTLi artikkel 34 ka peidetud või varjatud kvoodisüsteeme.

3.1.9. SAMAVÄÄRSE TOIMEGA MEETMED

Mõiste „samaväärse toimega meetmed“ on palju laiem kui koguselised piirangud. Koguselisi piiranguid ja samaväärse toimega meetmeid ei ole küll kerge täpselt eristada, kuid eristamiseks puudub ka oluline praktiline vajadus, sest eeskirju kohaldatakse ühtviisi nii koguseliste piirangute kui ka samaväärse toimega meetmete suhtes.

Dassonville'i kohtuasjas tõlgendas Euroopa Kohus samaväärse toimega meetmete tähendust ja ulatust³¹:

„Kõiki liikmesriikide kaubanduseeskirju, mis võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada liidusisest kaubandust, tuleb pidada koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmeteks.“

Euroopa Kohtu praktika on kõnealust määratlust väiksemate muudatustega kinnitanud. Mõistet „kaubanduseeskirjad“ tänapäeval tavaliselt ei kasutata, sest *Dassonville*'i vormel ei piirdu tegelikult kaubanduseeskirjadega, vaid hõlmab näiteks ka tehnilisi eeskirju.

²³ Kohtuasi C-265/95: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1997, lk I-6959, punkt 31); vt ka kohtuasi C-112/00: *Schmidberger* (EKL 2003, lk I-5659, punkt 60, eriti seoses võimalike põhjendustega (sõna- ja kogunemisvabadus)).

²⁴ Kohtuasi C-309/02: *Radlberger Getränkegesellschaft ja S. Spitz* (EKL 2004, lk I-11763, punkt 80).

²⁵ Vt liidetud kohtuasjad 177/82 ja 178/82: *Van de Haar* (EKL 1984, lk I-1797); kohtuasi 269/83: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1985, lk 837); kohtuasi 103/84: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1986, lk 1759).

²⁶ Kohtuasi C-67/97: *Bluhme* (EKL 1998, lk I-8033).

²⁷ Kohtuasi C-69/88: *Krantz* (EKL 1990, lk I-583); kohtuasi C-93/92: *CMC Motorradcenter* (EKL 1993, lk I-5009); kohtuasi C-379/92: *Peralta* (EKL 1994, lk I-3453); kohtuasi C-44/98: *BASF* (EKL 1999, lk I-6269). Vrd ka kohtuasi C-20/03: *Burmanjer jt* (EKL 2005, lk I-4133), milles kohus leidis, et kõnealune siseriiklik regulatsioon, mille kohaselt ajakirjade tellimuste müügiks rändkaubanduse vormis on vajalik eelnev tegevusluba, avaldab teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamisele mõju, mis on igal juhul liiga vähetähtis ja juhuslik, et liikmesriikidevahelist kaubandust takistada või muul viisil häirida.

²⁸ EÜT L 35, 13.2.1996, lk 1.

²⁹ Kohtuasi 2/73: *Geddo* (EKL 1973, lk 865).

³⁰ Kohtuasi 13/68: *Salgoil* (EKL 1968, lk 453).

³¹ Kohtuasi 8/74: *Dassonville* (EKL 1974, lk 837).

Direktiiv 70/50/EMÜ,³² mida formaalselt kohaldati ühenduse üleminekuperioodil, sedastas komisjoni kavatsuse hõlmata mitte üksnes meetmed, mis selgelt võimaldavad kodumaiseid ja importkaupu erinevalt käsitleda, vaid ka neid kaupu võrdselt kohtlevad meetmed. Seejärel rõhutas Euroopa Kohus *Dassonville'i* kohtuasjas, et kõige olulisem element, mis määrab ära, kas riiklik meede kuulub ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse, on meetme mõju (... *võivad otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada...*), ning seega ei ole ELTLi artikli 34 puhul otsustavaks teguriks enam meetme diskrimineerivus. Kohtule näis olevat selge, et varjamatult diskrimineerivad meetmed ei ole ainsad, mis võivad takistada liikmesriikidevahelist kaubavahetust.

Euroopa Kohtu otsus *Cassis de Dijon'i* kohtuasjas³³ kinnitas direktiivis 70/50/EMÜ ja *Dassonville'i* kohtuasjas varem tehtud avaldusi. Tunnistades, et liikmesriikide eeskirjad võivad erineda ning see võib pärssida kaubavahetust, kinnitas Euroopa Kohus, et ELTLi artikkel 34 võib hõlmata ka neid riiklike meetmeid, mida kohaldatakse võrdselt nii kodumaiste kui ka importkaupade suhtes. Sel juhul võivad liikmesriigid teha erandi, tuginedes mitte üksnes ELTLi artiklile 36, vaid ka kohustuslikele nõuetele, mille kontseptsioon sedastati esmakordselt kõnealuses kohtuotsuses.

Seega võib järeldada, et ELTLi artiklit 34 kohaldatakse mitte üksnes nende riiklike meetmete suhtes, millega diskrimineeritakse importkaupu, vaid ka meetmete suhtes, mis seaduse kohaselt näivad kehtivat võrdselt nii kodumaiste kui ka importkaupade suhtes, kuid on tegelikkuses importkaupade jaoks koormavamad (koormus tuleneb asjaolust, et importkaubad peavad tegelikult vastama kahtedele – tootva liikmes-

riigi ja importiva liikmesriigi – eeskirjadele). Kõnealuseid eeskirju nimetatakse mõnikord „vahet tegemata kohaldatavateks“ (vt kohtuasi *komisjon vs. Itaalia*³⁴).

Seetõttu ja vastavalt Euroopa Kohtu otsusele *Dassonville'i* kohtuasjas ning seejärel *Cassis de Dijon'i* kohtuasjas ei ole diskrimineerivus eeltingimus, et riiklik meede oleks hõlmatud ELTLi artikliga 34.

3.1.10. MÜÜGITINGIMUSED

Peaaegu 20 aastat³⁵ pärast *Dassonville'i* kohtuasja pidas Euroopa Kohus vajalikuks juhtida tähelepanu teatavatele piirangutele ELTLi artiklis 34 kasutatava mõiste „samaväärse toimega meetmed“ ulatuses.

Keck'i ja Mithouard'i kohtuasjas³⁶ otsustas Euroopa Kohus, et „[k]una ettevõtjad tuginevad üha sagedamini lepingu artiklile [34], et vaidlustada mis tahes ettekirjutusi, mis kitsendavad nende kauplemisvabadust, seda isegi siis, kui need ettekirjutused ei ole suunatud teistest liikmesriikidest pärit kaupadele, peab Euroopa Kohus vajalikuks oma kohtupraktikat selles küsimuses uuesti läbi vaadata ja täpsustada.“ Teisisõnu näib, et kohtupraktika läbivaatamise lähtekoht ja kavatsus tulenes muu hulgas vajadusest piirata nende kohtuasjade hulka, milles vaidlustatakse liikmesriikide riigi heaolu ja ühiskondlike normide peamisi sambad, mida ei ole kehtestatud kavatsusega vaba liikumist takistada³⁷.

Keck'i kohtuasjas leidis Euroopa Kohus *Cassis de Dijon'i* kohtuasjale viidates, et „eeskirjad, millega on sätestatud nõuded kõnealuste kaupadele... on artikliga [34] keelatud samaväärse toimega meetmed.“³⁸ Kohe seejärel leidis

kohus, et „[s]eevastu ja erinevalt varem otsustatud ei ole teatavaid müügitingimusi piiravate või keelavate siseriiklike õigusnormide kohaldamine teistest liikmesriikidest pärit kaupade suhtes oma iseloomult niisugune, et see otse või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistaks liikmesriikidevahelist kaubandust *Dassonville'i* kohtuasjas tehtud otsuse tähenduses.“³⁹

Eeskirju, millega kehtestatakse kaupadele nõuded, käsitletakse tõepoolest jätkuvalt kooskõlas *Cassis de Dijon'i* kohtuasjas tehtud otsusega ning seetõttu loetakse neid iseenesest ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse kuuluvaks olenemata sellest, kas kõnealused eeskirjad tooteid päritolu alusel diskrimineerivad⁴⁰. Seevastu kuuluvad müügitingimused ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse üksnes tingimusel, et rikkumist väitev osaline suudab tõendada, et eeskirjad tooteid kas seadusjärgselt või tegelikult päritolu alusel diskrimineerivad. Seadusjärgse diskrimineerimisega on tegemist siis, kui meetmed on ilmselgelt diskrimineerivad⁴¹. Tegelik diskrimineerimine on aga keerukam.

Mõista, mis liiki meetmed käsitlevad toodete omadusi, on suhteliselt lihtsam kui mõista, mis liiki meetmed kätkevad müügitingimusi. Toodete omadusi käsitlevad meetmed võivad näiteks olla meetmed, mis käsitlevad toodete kuju, suurus, kaalu, koostist, esitlemist, identifitseerimist või kättesaadavaks tegemist. On siiski teatavad juhtumid, mil meede ei näi esmapilgul toote omadusi käsitlevat, kuid Euroopa Kohtu arvates käsitleb neid siiski⁴².

Kohtuasjas *Canal Satélite Digital*⁴³ esitati Euroopa Kohtule küsimus, kas teatava registreerimismenetluse puhul, mis hõlmas kohustust kanda nii ettevõtjad kui ka nende tooted

³² Direktiiv 70/50/EMÜ nende meetmete kaotamise kohta, millel on koguseliste impordipiirangutega samaväärne toime ja mida ei hõlma muud EMÜ asutamislepingu kohaselt vastuvõetud sätted (EÜT L 13, 19.1.1970, lk 29).

³³ Kohtuasi 120/78: *Rewe-Zentral* (*Cassis de Dijon*) (EKL 1979, lk 649).

³⁴ Kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2009, lk I-519, punkt 35).

³⁵ Näib, et *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjas (liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91: *Keck ja Mithouard* (EKL 1993, lk I-6097) kasutatud põhjendusi kasutati ka varasemates kohtuasjades 155/80: *Oebel* (EKL 1981, lk 1993); 75/81: *Blesgen* (EKL 1982, lk 1211); C-23/89: *Quietlynn* (EKL 1990, lk I-3059) ja 148/85: *Forest* (EKL 1986, lk 3449). Vastupidiselt neile põhjendustele vt (*Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjast varasemad) liidetud kohtuasjad 60/84 ja 61/84: *Cinéthèque* (EKL 1985, lk 2605) ja kohtuasi C-145/88: *Torfaen* (EKL 1989, lk 3851) (esimene kohtuasi seoses õigusaktidega, mis reguleerivad kaupluste tööd pühapäeviti). Kontrolli kohaldamise raskustest Torfaeni juhtumist annab tunnistust Ühendkuningriigi kohtupraktika: nt *B&Q plc vs. Shrewsbury BC* (CMLR 3, 1990, lk 535) ja *Stoke City Council vs. B&Q* (CMLR 3, 1990, lk 31). Ülevaate saamiseks EÜ artiklit 28 käsitlevast kohtupraktikast enne *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjas tehtud kohtuotsust vt kohtujurist Jacobsi ettepanekut kohtuasjas C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179, punktid 23–33).

³⁶ Liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91: *Keck and Mithouard* (EKL 1993, lk I-6097, punkt 14).

³⁷ C. Barnard, *Fitting the Remaining Pieces into the Goods and Persons Jigsaw*, *European Law Review*. 35, 2001, lk 50; J. Schwarze, *Europäisches Wirtschaftsrecht*, 2007, punkt 72.

³⁸ Liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91: *Keck ja Mithouard* (EKL 1993, lk I-6097, punkt 15).

³⁹ Liidetud kohtuasjad C-267/91 ja C-268/91: *Keck ja Mithouard* (EKL 1993, lk I-6097, punkt 16).

⁴⁰ P. Oliver, *Free Movement of Goods in the European Community*, 2003, lk 124.

⁴¹ P. Oliver, *Free Movement of Goods in the European Community*, 2003, lk 127; kohtuasi C-320/93: *Lucien Ortscheit vs. Eurim-Pharm* (EKL 1994, lk I-5243) oli väidetavalt seesugune juhtum.

⁴² Vt nt kohtuasi C-470/93: *Mars* (EKL 1995, lk I-1923) ja kohtuasi C-368/95: *Familiapress* (EKL 1997, lk I-3689, punkt 11).

⁴³ Kohtuasi C-390/99: *Canal Satélite Digital* (EKL 2002, lk I-607, punkt 29); vt ka kohtuasi C-389/96: *Aher-Waggon* (EKL 1998, lk I-4473, punkt 18).

ametlikku registrisse, on tegemist ELTLi artikli 34 rikkumisega. Registreerimiseks pidid ettevõtjad täitma tehnilised tingimused ning hankima eelnevalt riigiasutuste koostatud tehnilise akti ja haldusliku heakskiidu tehniliste ja muude nõuete täitmise kohta. Euroopa Kohus järeldas, et kõnealused nõuded rikuvad ELTLi artiklit 34. Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et eespool osutatud nõuet ei saa käsitleda müügingimuseks vajaduse tõttu kohandada kõnealused tooted riiklikele eeskirjadele.

Kohtuasjades *Alfa Vita Vassilopoulos ja Carrefour-Marinopoulos*⁴⁴ ning *komisjon vs. Kreeka*⁴⁵ leidis Euroopa Kohus, et siseriiklikud õigusnormid, mille alusel kohaldatakse *bake-off* toodete müügile samasuguseid nõudeid kui traditsiooniliste leiva- ja pagaritoodete valmistamisele ja turustamisele, rikuvad ELTLi artiklit 34. Euroopa Kohtu otsus põhines sellel, et asjaomaste siseriiklike õigusnormide eesmärk on korraldada pagaritoodete, sealhulgas *bake-off* toodete valmistamistingimusi⁴⁶. *Bake-off* toodete põhiliseks tunnusooneks on asjaolu, et neid müüakse müügikohtades pärast olulisemate ettevalmistusetappide lõpetamist. Seetõttu ei arvesta nõue, et *bake-off* toodete müüjatel oleks jahuhoidla, taigasõtkumise ruum ja vedelkütuse hoidla, toodete eripära ning toob kaasa täiendavaid kulusid. Euroopa Kohus järeldas, et seega kujutavad kõnealused õigusnormid imporditakistust, mida ei saa käsitleda müügingimustena. Euroopa Kohus näis nõustuvat kohtujuristi seisukohaga, kelle arvates eeskirjad, millega kehtestatakse tingimused, mis on

tootmisprotsessi osa, puudutavad toodetele omaseid tunnuseid⁴⁷.

Veel üks Euroopa Kohtu hiljutine otsus, mida seoses sellega võiks mainida, on tehtud kohtuasjas *komisjon vs. Kreeka* ja käsitleb meelelahutusmasinaid⁴⁸. Kohtuasi puudutas Kreeka seadust, millega keelati elektriliste, elektrooniliste ja elektromehaaniliste mängude, sh meelelahutuslike osavusmängude ja mis tahes arvutimängude paigaldamine ja kasutamine muudes avalikes ja eraruumides peale kasiinode. Euroopa Kohtu otsuse kohaselt rikub kõnealune Kreeka seadus ELTLi artiklit 34. Kohus märkis, et rikkumisega on tegemist isegi juhul, kui seadus ei keela asjaomaste toodete impordi või turule laskmist⁴⁹. Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et alates seaduse jõustumisest oli seda liiki mängude import teistest liikmesriikidest vähenenud. Kohus leidis aga ka, et keelu jõustumisel mänguautomaatide import tegelikult peatus. Kohtu viimati osutatud märkuse näol võib olla tegemist otsustava teguriga, mis määras ära, miks meede kuulub ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse.

Müügingimuste loetelusse lisab Euroopa Kohus turustamistingimuste ja -meetoditega seotud meetmed,⁵⁰ kaupade müügi ajaga seotud meetmed,⁵¹ kaupade müügi kohaga seotud meetmed või piirangud müüjatele⁵² ning hinnakontrolliga seotud meetmed⁵³.

Peale selle, nagu nähtub kohtuasjast *Sapod Audic ja Eco-Emballages*,⁵⁴ võidakse müügi-

tingimustena käsitleda teatavaid menetlusi/kohustusi, mis ei ole seotud toote ega pakendiga. Kohtuasjas *Sapod Audic* käsitletud riikliku meetmega nähti ette, et kõik tootjad või importijad pidid kaasa aitama oma pakendijäätmete kõrvaldamisele või nende kõrvaldamise korraldamisele. Euroopa Kohus uuris kõnealuse meetme kokkuvõtvust ELTLi artikliga 34 juhul, kui meede üksnes kehtestab „üldise kohustuse identifitseerida kogutud pakendid, mille kõrvaldab heakskiidetud ettevõtja”⁵⁵. Kõnealuse tõlgenduse puhul leidis Euroopa Kohus, et „normiga kehtestatud kohustus ei ole iseenesest seotud toote või tema pakendiga ning seega ei ole meetme puhul tegemist kaupadele nõudeid kehtestava eeskirjaga, nagu näiteks on nõuded kaupade märgistamisele või pakendamisele”⁵⁶. Seetõttu jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et normi võib käsitleda müügingimuseks.

Reklaamipiiranguid käsitlevad meetmed on mõnevõrra keerukamad. Reklaami tähtsat rolli ühest liikmesriigist pärit toote sisenemisel teise liikmesriigi turule on tunnustanud nii kohtujuristid⁵⁷ kui ka Euroopa Kohus⁵⁸. Alates *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjast käsitleb Euroopa Kohus reklaamipiiranguid müügingimustena⁵⁹. Huvitav on märkida, et teatavatel juhtudel näib Euroopa Kohus seostavat reklaamipiirangu ulatuse diskrimineerimisega. Konkreetsemalt arvab Euroopa Kohus, et „toote omaduste reklaamimise täielik keeld”⁶⁰ võib takistada teistest liikmesriikidest pärit toodete turulepääsu rohkem kui tarbijatele tuttavamate kodumaiste toodete turulepääsu⁶¹.

⁴⁴ Liidetud kohtuasjad C-158/04 ja C-159/04: *Alfa Vita Vassilopoulos ja Carrefour-Marinopoulos* (EKL 2006, lk I-8135).

⁴⁵ Kohtuasi C-82/05: *komisjon vs. Kreeka* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

⁴⁶ Liidetud kohtuasjad C-158/04 ja C-159/04: *Alfa Vita Vassilopoulos ja Carrefour-Marinopoulos* (EKL 2006, lk I-8135, punkt 18).

⁴⁷ Kohtujurist Poiares Maduro ettepanek, punkt 16.

⁴⁸ Kohtuasi C-65/05: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 2006, lk I-10341).

⁴⁹ Kohtuasi C-65/05: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 2006, lk I-10341, punkt 28).

⁵⁰ Vt kohtuasi C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179, punkt 22) ja kohtuasi C-6/98: *ARD* (EKL 1999, lk I-7599, punkt 46).

⁵¹ Vt liidetud kohtuasjad C-401/92 ja C-402/92: *Tankstation 't Heukske ja Boermans* (EKL 1994, lk I-2199, punkt 14; liidetud kohtuasjad C-69/93 ja C-258/93: *Punto Casa ja PPV* (EKL 1994, lk I-2355), liidetud kohtuasjad C-418/93–C-421/93, C-460/93–C-462/93 ja C-464/93, C-9/94–C-11/94, C-14/94, C-15/94, C-23/94, C-24/94 ning kohtuasi C-332/94: *Semeraro Casa Uno jt* (EKL 1996, lk I-2975, punktid 9–11, 14, 15, 23 ja 24).

⁵² Vt kohtuasi C-391/92: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 1995, lk I-1621, punkt 15); liidetud kohtuasjad C-69/93 ja C-258/93: *Punto Casa ja PPV* (EKL 1994, lk I-2355).

⁵³ Vt kohtuasi C-63/94: *Belgapom* (EKL 1995, lk I-2467).

⁵⁴ Kohtuasi C-159/00: *Sapod Audic* (EKL 2002, lk I-5031).

⁵⁵ *Ibid.*, punkt 71 (kursiiv lisatud). Kui meedet tõlgendada nii, nagu kehtestaks see kohustuse kasutada märgist või etiketti, oleks meetme puhul tegemist tehnilise eeskirjaga direktiivi [98/34] tähenduses. Sel juhul võib isik tugineda kõnealusest siseriiklikust normist teatamata jätmisele. Seejärel peab normi kohaldamisest keelduma siseriiklik kohus.

⁵⁶ *Ibid.*, punkt 72.

⁵⁷ Vt nt kohtujurist Jacobsi ettepanek kohtuasjas C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179) ja kohtujurist Geelhoedi ettepanek kohtuasjas C-239/02: *Douwe Egberts* (EKL 2004, lk I-7007 ja I-7010).

⁵⁸ Vt nt liidetud kohtuasjad C-34/95–C-36/95: *De Agostini ja TV-Shop* (EKL 1997, lk I-3843).

⁵⁹ Vrd kohtuasjad C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179); liidetud kohtuasjad C-34/95–C-36/95: *De Agostini ja TV-Shop* (EKL 1997, lk I-3843); kohtuasi C-405/98: *GourmetInternational Products* (EKL 2001, lk I-1795); kohtuasi C-292/92: *Hünernmund jt* (EKL 1993, lk I-6787).

⁶⁰ Kohtuasi C-239/02: *Douwe Egberts* (EKL 2004, lk I-7007, punkt 53).

⁶¹ Seoses vahetegemisega kodumaiste ja teiste liikmesriikide ettevõtjate vahel vt kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887, punkt 74) ja kohtuasi C-254/98: *TK-Heimdienst* (EKL 2000, lk I-151, punkt 26). Vt ka liidetud kohtuasjad 87/85 ja 88/85: *Legia ja Gyselinx* (EKL 1986, lk I-1707, punkt 15) ja kohtuasi C-189/95: *Franzén* (EKL 1997, lk I-5909, punkt 71).

Kokkuvõtlikult näib Euroopa Kohus olevat seisukohal, et müügingitingimused on pigem kauba turustamise kui kauba omadustega seotud meetmed⁶². Kohus pidi aga lisama mõned nüansid *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuotsuses kindlaks määratud lihtsasse eristusviisi.⁶³ Seega peetakse teatavaid eeskirju, mis näivad kuuluvat müügingitingimuste kategooriasse, tooteid käsitlevateks eeskirjadeks. Toodete pakendamise eeskirjad, mis liigitatakse *Keck'i* kohtuotsuses *prima facie* tooteid käsitlevateks eeskirjadeks, kvalifitseeriti seevastu pärast konkreetse juhu üksikasjade uurimist müügingitingimusteks.⁶⁴ Kirjeldatud lahendused näitavad tõepoolest, et Euroopa Kohus on kõnealusel valdkonnas omaks võtnud teataval määral pragmaatilise lähenemisviisi.

Kohtuasjas *komisjon vs. Itaalia*⁶⁵ puhul märkis kohus, et ELTLi artiklit 34 käsitlev kohtupraktika on viidanud kohustusele järgida kolme põhimõtet: a) mittedikrimineerimise põhimõtet, b) vastastikuse tunnustamise põhimõtet ja c) põhimõtet tagada ühenduse toodete vaba turulepääs riikide turgudel. Punktis 35 on esitatud klassikaline seletus, mis käsitleb „*Cassis de Dijon*” kohtuasja, ja punktis 36 on esitatud klassikaline seletus seoses *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjaga. Punktis 37 on öeldud järgmist: „Seega tuleb koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmeteks ELTLi artikli 34 tähenduses pidada liikmesriigi võetud meetmeid, mille eesmärk või toime seisneb teistest liikmesriikidest pärit kaupade ebasoodsamas kohtlemises nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 35 osutatud meetmete puhul. Sama mõiste alla kuuluvad kõik muud meetmed, mis takistavad teistest liikmesriikidest pärit kaupade pääsu liikmesriigi turule (rõhutus lisatud)”. Saame näha, kas see kohtuotsus laiendab ELTLi artikli 34 reguleerimisala, ja kui laiendab, siis mis tingimustel.

3.1.11. KASUTUSPIIRANGUD

Hiljuti on Euroopa Kohtu tähelepanu juhitud uut liiki piirangule, nimelt kasutamispääs-

tele. Kasutuspiirangud on riiklikud eeskirjad, millega lubatakse toodet müüa, kuid piiratakse teataval määral selle kasutamist.

Sellised tingimused võivad sisaldada piiranguid konkreetse kasutuseesmärgi või -viisi kohta, kasutuse valdkonna, aja, ulatuse või liigi kohta. Teataval juhtudel võib neid käsitleda samaväärse toimega meetmetena.

Selleleemaliste kaebustega seostuvad kolm hiljutist kohtuasja. Kohtuasjas *komisjon vs. Portugal*⁶⁶ rakendati meetmeid Portugali suhtes, sest Portugali seadused keelasid mootorsõidukite akendele kinnitada toonkilesid. Komisjon väitis, et selline keeld on vastuolus ELTLi artikliga 34 ja seda ei saa heaks kiita ka ELTLi artikli 36 kohaselt. Komisjon väitis, et võimalikud huvitatud isikud, turustajad või üksikisikud ei ostagi toonkilesid, kuna nad teavad, et nad ei või neid mootorsõidukite klaasidele kinnitada⁶⁷. Kohus aktsepteeris seda argumenti. Täpsemalt väitis kohus, et „...kuna võimalikud huvitatud isikud, ettevõtjad või üksikisikud teavad, et nad ei tohi kinnitada neid kilesid tuuleklaasidele ja reisi-japoolsetele külgakende klaasidele, siis ei ole neil mingit huvi selliseid kilesid osta.”⁶⁸ Sellest tulenevalt jõuti järeldusele, et Portugal ei täida oma ELTLi artiklist 34 tulenevaid kohustusi.

Teine kohtuasi on *komisjon vs. Itaalia*,⁶⁹ milles komisjon palus Euroopa Kohtul kindlaks teha, kas Itaalia on jätnud täitmata oma ELTLi artiklist 34 tulenevad kohustused, jättes kehtima eeskirjad, mis keelavad mootorrattastega järeldaagiste vedamise. Seoses spetsiaalselt mootorrattastele mõeldud järeldaagistega leidis Euroopa Kohus, et võimalus, et neid kasutatakse muul moel kui mootorratta vedades, on väga väike⁷⁰. Tarbijail, kes teavad, et nad ei tohi oma mootorrattaga vedada spetsiaalselt mootorratta jaoks valmistatud järeldaagist, puudub praktiliselt igasugune huvi nimetatud liiki järeldaagise ostmise vastu. Seetõttu peeti nimetatud keeldu ELTLi artikliga 34 vastuolus olevaks. Siiski ühel konkreetsel juhul leidis Euroopa Kohus, et meede oli

kohustusliku nõudena põhjendatud liiklusohutuse seisukohalt.

Lõpetuseks, kohtuasi C-142/05: *Mickelsson ja Roos*⁷¹ puudutab eelotsusetaotlust, milles tõstatati küsimus, kas ELTLi artiklid 34 ja 36 välistavad Rootsi eeskirjad jети kasutamise kohta. Rootsi eeskirjade kohaselt on jети kasutamine mujal kui avalikel laevatatavatel veeteedel ja veekogudel, millel kohalik omavalitsus lubab jетisid kasutada, keelatud ja karistatav rahatrahviga. Esiteks kordas kohus kohtuasjas C-110/05 (*komisjon vs. Itaalia*, punkt 37) nimetatud kolme instantsi. Kohus selgitas, et kui nende siseriiklike eeskirjade toime, millega määratakse kindlaks laevatatavad veed ja veeteed, seisneb jетtide kasutajatele takistuste tegemises nende toodete sobival ja sihtotstarbelisel kasutamisel või nende kasutamise ranges piiramises, siis on nende eeskirjade toimeks kaupade pääsu takistamine kõne all olevale siseriiklikule turule ning seega kujutavad need eeskirjad endast koguseliste impordipiirangutega samaväärse toimega meetmeid. Kohus leidis, et põhikohtuasja aluseks olevate asjaolude asetleidmise ajal ei olnud jетtidega liiklemiseks kindlaks määratud ühtegi veekogu, seega oli jетtide kasutamine lubatud ainult avalikel laevatatavatel veeteedel. Lisaks märkis kohus, et nii süüdistatavad kui ka Euroopa Komisjon väitsid, et kõnealusel veeteed on ette nähtud kaubanduslikuks raskeliikluseks, mis muudab need jетtide kasutamiseks ohtlikuks, ning et igal juhul asub suurem osa Rootsi laevatatavatest vetest väljaspool nimetatud veeteid⁷². Selle tulemusena võib väita, et kõnealusel keelul on mõju põhimõtteliselt blokeerida turulepääs. Siiski leidis kohus punktis 39, et „niisuguseid õigusnorme nagu on kõne all põhikohtuasjas, võib põhimõtteliselt pidada proportsionaalseiks tingimuseks, et esiteks on pädevad riiklikud ametivõimud kohustatud võtma ettenähtud rakendusmeetmed ning et teiseks on riiklikud ametivõimud tegelikult kasutanud neile selleks antud pädevust ja määranud kindlaks siseriiklikus määru- ses sätestatud tingimustele vastavad veekogud

⁶² Vt kohtuasi C-71/02: *Karner* (EKL 2004, lk I-3025) (keeld viidata asjaolule, et tooted on osa pankrotivarast); kohtuasi C-441/04: *A-Punkt Schmuckhandel* (EKL 2006, lk I-2093) (koduukseleping) ja ka sarnane põhjendus kohtuasjas C-20/03: *Burmanjer jt* (EKL 2005, lk I-4133).

⁶³ Kohtujuristi ettepanek liidetud kohtuasjades C-158/04 ja C-159/04: *Alfa Vita Vassilopoulos ja Carrefour-Marinopoulos* (EKL 2006, lk I-8135, punktid 27–29).

⁶⁴ Kohtuasi C-416/00: *Morellato* (EKL 2003, I-9343, punkt 36). (Kohtujurist Maduro sõnul näib, et toote kohandamise nõue kehtestati alles toote turustamise lõppjärgus. Seetõttu ei ole importtoote pääsu siseriiklikule turule iseenesest ohustatud.)

⁶⁵ Kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2009, lk I-519).

⁶⁶ Kohtuasi C-265/06: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2008, lk I-2245).

⁶⁷ Punkt 15.

⁶⁸ Punkt 33.

⁶⁹ Kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2009, lk I-519).

⁷⁰ Kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2009, lk I-519), punktid 51 ja 55.

⁷¹ Kohtuasi C-142/05: *Mickelsson ja Roos* (menetluses).

⁷² Punkt 25.

ning viimaseks, et sellised meetmed võetakse mõistliku tähtsusega jooksul, arvates selle määruuse jõustumisest.⁷³ Punktis 40 leidis kohus, et selline siseriiklik määrus nagu on kõne all, võib olla õigustatud keskkonnakaitse eesmärgil, kui eespool viidatud tingimustest on kinni peetud. Sellest tulenevalt märkis kohus, et kõnealusel määrusel võivad olla põhjendatud, juhul kui eespool nimetatud tingimused on täidetud.

3.2. Vastastikuse tunnustamise põhimõte

Tehnilised tõkked kaupade vabale liikumisele ELis on endiselt laialt levinud. Tehnilised tõkked tekivad siis, kui riigi ametiasutused kohaldavad riiklikke eeskirju, millega sätestatakse nõuded toodetele (nt seoses toote määratluse, vormi, suuruse, kaalu, koostise, esitlemise, märgistuse ja pakendiga), mis pärinevad teistest liikmesriikidest, kus tooteid seaduslikult toodetakse või turustatakse. Kui kõnealuste eeskirjadega ei rakendata ELi teiseid õigusakte, on nende näol tegemist tehniliste tõkete, mille suhtes kohaldatakse ELTLi artikleid 34 ja 36. Nii on see isegi juhul, kui eeskirju kohaldatakse vahet tegemata kõikide toodete suhtes.

Vastastikuse tunnustamise põhimõtte⁷⁴ kohaselt jäävad erinevad riiklikud tehnilised eeskirjad siseturul koos eksisteerima. Põhimõte tähendab, et vaatamata tehnilistele erinevustele ELis kehtivate eri riiklike eeskirjade vahel, ei saa sihtliikmesriigid keelata oma territooriumil nende toodete müüki, mis ei ole ELi tasandil ühtlustatud ja mida teises liikmesriigis seaduslikult turustatakse, isegi kui tooted valmistati teistsuguste tehniliste ja kvaliteedieeskirjade järgi kui need, mis kehtivad kodumaiste toodete suhtes. Ainsad erandid sellest põhimõttest on piirangud, mis on põhjendatud ELTLi artiklis 36 kirjeldatud alustel (kõlbluse või avaliku julgeoleku kaitse, inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitse jne) või põhinevad üldiste avalike huvidega seotud ülekaalukatel nõuetel, mida on tunnustatud Euroopa Kohtu praktikas, ja on oma eesmärgi suhtes proportsionaalsed.

Seega koosneb vastastikuse tunnustamise põhimõte ühtlustamata valdkonnas reeglist ja erandist:

- üldreegel, mille kohaselt vaatamata riikliku tehnilise eeskirja olemasolule sihtliikmesriigis, on teises liikmesriigis seaduslikult valmistatud või turustatavatel toodetel ELTLiga tagatud õigus vabalt liikuda; ning
- erand, mille kohaselt teises liikmesriigis seaduslikult valmistatud või turustatavatel toodetel ei ole vaba liikumise õigust juhul, kui sihtliikmesriik suudab tõendada, et ta peab kehtestama asjaomaste toodete suhtes oma tehnilise eeskirja põhjustel, mis on sätestatud ELTLi artiklis 36 või Euroopa Kohtu praktikas väljakujunenud kohustuslikes nõuetes, ning lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest.

Kuni viimase ajani oli vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamisel suurimaks probleemiks kahtlemata üldine õiguskindlus seoses tõendamiskohustusega. Seetõttu on ELis vastu võetud määrus (EÜ) nr 764/2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnustatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ⁷⁵.

3.3. Tüüpilised kaubandustõkked

Kaubandustõkkeid esineb üsna mitmes vormis ja mitmel kujul. Mõnikord on need väga otsesed meetmed, mis on konkreetselt suunatud impordile või võimaldavad kodumaiste kaupade sooduskohtlemist, mõnikord on aga tegemist üldiste poliitiliste otsuste ootamatu kõrvalmõjuga. Viimastel kümnenditel on kohtupraktikast ja ELTLi artiklite 34–36 praktilisest kohaldamisest rikkumismenetlustes esile kerkinud mõned tüüpilised kaubandustõkete liigid. Allpool kirjeldatakse mitut tüüpilist kaubandustõket.

3.3.1. IMPORTIMISEGA (IMPORTILITSENTSID, INSPEKTSIOON JA KONTROLL) SEOTUD SISERIIKLIKUD ÕIGUSNORMID

Riiklikud meetmed, mis on otseselt seotud toodete importimisega teistest liikmesriikidest, ras-

kendavad importi ning seetõttu peetakse neid korrapäraselt samaväärse toimega meetmeteks, mis on vastuolus ELTLi artikliga 34. Hea näide on kohustus hankida enne kaupade importi impordilitsents. Et seda liiki formaalsed menetlused võivad põhjustada viivitusi, rikutakse seesuguse kohustuse kehtestamisega ELTLi artiklit 34 isegi juhul, kui litsents antakse automaatselt ja liikmesriik ei kavatsegi jätta endale õigust litsentsi andmisest keelduda⁷⁶.

Inspektsioone ja kontrole, näiteks veterinaar-, sanitaar-, fütosanitaar- ja muu kontroll, sealhulgas impordi (ja ekspordi) tollikontroll, käsitletakse vastavalt artiklite 34 ja 35 tähenduses samaväärse toimega meetmetena⁷⁷. Seda liiki kontroll muudab impordi või ekspordi tõenäolisemalt raskemaks või kulukamaks kontrolliga kaasnevate viivituste ja täiendavate veokulude tõttu, mis ettevõtja jaoks kontrolliga võivad kaasned.

Kui siseturg 1. jaanuaril 1993 loodi, jäid korduvad piirikontrollid kaupade veol minevikku. Tänapäeval ei tohi liikmesriigid piiril kontrolli teha, välja arvatud juhul, kui tegemist on ühe osaga üldisest kontrollisüsteemist, mis toimub samas ulatuses riigi oma territooriumil, või kui tegemist on pistelise kontrolliga. Kui aga kontroll olenemata selle tegemise kohast ulatub importtoodete süstemaatilise kontrollini, käsitletakse seda samaväärse toimega meetmena,⁷⁸ mis on põhjendatud üksnes erandjuhul, kui see vastab rangetele tingimustele.

3.3.2. KOHUSTUS MÄÄRATA IMPORTIVAS LIIKMESRIIGIS ESINDAJA VÕI TAGADA SEAL LADUSTAMISVÕIMALUS

Euroopa Kohus leidis, et importija kohustus omada sihtliikmesriigis tegevuskohta on otse vastuolus kaupade vaba liikumisega siseturul. Tegelikult leidis Euroopa Kohus, et tingimus, mille kohaselt teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad peavad kandma importivas liikmesriigis esinduse asutamise kulud, muudab liikmesriigi turule tuleku teatavate ettevõtjate, eriti väikeste või keskmise suurusega ettevõtjate jaoks raskeks, kui mitte võimatuks⁷⁹. Kohustus määrata esindaja või agent, teisene tegevus-

⁷³ Punkt 39.

⁷⁴ Põhimõtte tulenes Euroopa Kohtu kuulsast 20. veebruari 1979. aasta *Cassis de Dijon*'i otsusest (kohtuasi 120/78: *Rewe-Zentral* (EKL 1979, lk 649)) ja oli aluseks uuele arengusuunale kaupade siseturul. Ehkki seda Euroopa Kohtu kohtupraktikas algul sõnaselgelt ei väljendatud, on põhimõtte nüüdseks täielikult tunnustatud (vt nt kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2009, lk I-519, punkt 34).

⁷⁵ ELT L 218, 13.8.2008, lk 21. Üksikasju vt käesoleva juhendi punktist 8.3.

⁷⁶ Kohtuasi C-54/05: *komisjon vs. Soome* (EKL 2007, lk I-2473, punkt 31) või liidetud kohtuasjad 51/71–54/71: *International Fruit Company jt* (EKL 1971, lk 1107).

⁷⁷ Kohtuasi 4/75: *Rewe Zentralfinanz* (EKL 1975, lk 843).

⁷⁸ Kohtuasi C-272/95: *Deutsches Milch-Kontor II* (EKL 1997, lk I-1905).

⁷⁹ Kohtuasi 155/82: *komisjon vs. Belgia* (EKL 1983, lk 531, punkt 7).

koht või büroo või ladustamiskoht importivas liikmesriigis oleks samamoodi üldiselt ELTLi artikliga 34 vastuolus.

Teatavad liikmesriigid on püüdnud seda liiki nõudeid õigustada, väites, et need on vajalikud avalikku huvi pakkuvate riiklike õigusnormide, mõnel juhul ka kriminaalvastutuse nõuetekohaseks jõustamiseks. Euroopa Kohus on nime- tatud väite tagasi lükanud. Euroopa Kohus otsustas, et kuigi igal liikmesriigil on õigus võtta oma territooriumil asjakohased meetmed avaliku korra kaitsmiseks, on kõnealused meetmed põhjendatud vaid juhul, kui on tehtud kindlaks, et meetmed on vajalikud üldist huvi pakkuvate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks ning kaitses ei ole võimalik saavutada vahenditega, mis piiravad kaupade vaba liikumist vähem⁸⁰. Seega leidis Euroopa Kohus, et „[e]hkki kriminaalkaristustel võib olla karistatava käitumise suhtes heidutav toime, ei taga ja mingil juhul ei tugevda seda toimet... ainuüksi sellise isiku olemasolu riigi territooriumil, kes võib tootjat seaduslikult esindada”⁸¹. Seetõttu leiti, et riigi territooriumil esinduse loomise nõue ei anna avaliku huviga seotud eesmärkide seisukohalt piisavat lisakaitset, mis õigustaks erandi tegemist ELTLi artiklis 34 sisalduvast keelust.

Riiklike nõuete näol, mis reguleerivad importkaupade ladustamist, võib samuti olla tegemist ELTLi artikli 34 rikkumisega, kui kõnealused riiklikud meetmed mõjutavad importkaupu kodumaiste kaupadega võrreldes diskrimineerivalt. Siia hulka kuuluvad kõik eeskirjad, mis keelavad, piiravad või nõuavad üksnes importkaupade ladustamist. Euroopa Kohus leidis, et riiklik meede, millega nõuti imporditud veinipõhiste piiritusjookide ladustamist vähemalt kuuks kuuks, et täita teatavad kvaliteedimärgistele esitatavad nõuded, on koguselise piiranguga samaväärse toimega meede⁸².

Samasuguseid kaubandustõkkeid võivad tekitada kõik riiklikud eeskirjad, millega täielikult või osaliselt piiratakse ladude kasutamist üksnes kodumaise kauba ladustamiseks või millega importkauba ladustamisele seatakse kodumaise kaubaga võrreldes teistsugused ja

raskemini täidetavad tingimused. Seega võib riiklik meede, mis soosib kodumaiste kaupade ladustamist, tõkestada kaupade vaba liikumist ELTLi artikli 34 tähenduses.

3.3.3. RIIKLIK HINNAKONTROLL JA HÜVITISED

Ehkki asutamisleping ei sisalda ühtki konkreetset sätet hinnakontrolli käsitlevate riiklike eeskirjade kohta, on Euroopa Kohus oma praktikas mitmel korral kinnitanud, et ELTLi artiklit 34 kohaldatakse riiklike hinnakontrollieeskirjade suhtes.

Seda liiki eeskirjad hõlmavad arvukaid meetmeid: miinimum- ja maksimumhinnad, hindade külmutamine, maksimaalsed ja minimaalsed kasumimarginaalid ning edasimüügihindade reguleerimine.

Miinimumhinnad: konkreetse summana fikseeritud miinimumhind, olgugi et seda kohaldatakse vahet tegemata nii kodumaiste kui ka importtoodete suhtes, võib piirata importi, takistades importkauba madalama omahinna kajastumist jaemüügihindas, võimaldamata importijail oma konkurentsieelist kasutada, kujutab endast ELTLi artikliga 34 vastuolus olevat samaväärsega toimega meedet. Tarbija ei saa miinimumhinnast kasu⁸³. Kõnealune valdkond on aga nüüd osaliselt ühtlustatud ning siseriiklikke õigusakte, mis sätestavad tubaka miinimumhinnad, tuleks hinnata näiteks lähtuvalt 27. novembri 1995. aasta direktiivis 95/59/EÜ muude tubakatoodete tarbimist mõjutavate maksude kohta peale käibemaksu. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on seesuguste miinimummüügihindade sätestamine vastuolus direktiivi artikli 9 lõikega 1⁸⁴.

Maksimumhinnad: ehkki kodumaistel ja importtoodetel vahet tegemata kohaldatav maksimumhind ei ole iseenesest koguselise piiranguga samaväärse toimega meede, võib tal samaväärne toime olla, kui hind fikseeritakse tasemel, mis muudab importtoote müügi kas võimalikuks või raskemaks kui kodumaise toote müügi⁸⁵.

Hindade külmutamine: kohtuasjas seoses riikliku eeskirjaga, milles nõuti ametiasutustele kõiki-dest hinnatõusudest teatamist kaks kuud enne hinnatõusu jõustumist, kinnitas Euroopa Kohus, et hindade külmutamine, mida kohaldatakse võrdselt kodumaiste ja importtoodete suhtes, ei ole iseenesest koguselise piiranguga samaväärse toimega meede. Hindade külmutamisel võib aga olla *de facto* samaväärne toime, kui hindade tase on selline, et importtoodete turustamine muutub kas võimatuks või raskemaks kui kodumaiste toodete turustamine⁸⁶. Nii on see juhul, kui importijad saavad importtooteid turustada üksnes kahjumiga.

Konkreetse summana, mitte omahinna protsendina fikseeritud *minimaalsete ja maksimumalsete kasumimarginaalide* puhul ei ole tegemist samaväärse toimega meetmega ELTLi artikli 34 tähenduses. Sama kehtib jaemüügi fikseeritud kasumimarginaali kohta, mida väljendatakse tootja poolt vabalt määratud jaemüügihinna proportsioonina, vähemalt juhul, kui see tagab jaemüüjale piisava tasu. Seevastu maksimaalne kasumimarginaal, mis fikseeritakse nii kodumaiste kui ka importtoodete suhtes ühtse summana ja mille puhul ei võeta arvesse impordikulu, on ELTLi artikliga 34 hõlmatud⁸⁷.

Alates *Keck'i* kohtuasjas tehtud otsusest, mis käsitles kahjumiga edasimüüki keelavat Prantsusmaa õigusakti, näib, et riiklikud hinnakontrollieeskirjad kuuluvad müügitingimuste hulka. Selles suhtes jäävad need ELTLi artikli 34 reguleerimisalast välja juhul, kui eeskirjad kehtivad kõikide riigi territooriumil tegutsevate ettevõtjate suhtes ning avaldavad nii juriidiliselt kui ka faktiliselt ühesugust mõju kodumaiste ning teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamisele. Asjaolu, et hinnakontroll kuulub müügitingimuste hulka, kinnitab Euroopa Kohtu kohtuasjas *Belgacom* tehtud otsus, milles leiti, et kahjumiga müüki ja väga madala kasumimarginaaliga müüki keelav Belgia õigusakt ei kuulu ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse.

Ravimihüvitised: üldreeglina ei kahanda ELi õigus liikmesriikide pädevust oma sotsiaal-

⁸⁰ Kohtuasi 155/82: *komisjon vs. Belgia* (EKL 1983, lk 531, punkt 12). Vt ka kohtuasi C-12/02: *Grilli* (EKL 2003, lk I-11585, punktid 48 ja 49) ning kohtuasi C-193/94: *Skanavi ja Chrysanthakopoulos* (EKL 1996, lk I-929, punktid 36–38).

⁸¹ Kohtuasi 155/82: *komisjon vs. Belgia* (EKL 1983, lk 531, punkt 15).

⁸² Kohtuasi 13/78: *Eggers* (EKL 1978, lk 1935).

⁸³ Kohtuasi 231/83: *Cullet* (EKL 1985, lk 305), kohtuasi 82/77: *Van Tiggele* (EKL 1978, lk 25).

⁸⁴ Kohtuasi C-216/98: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 2000, lk I-8921) ja kohtuasi C-302/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2002, lk I-2055).

⁸⁵ Kohtuasi 65/75: *Tasca* (EKL 1976, lk 291); liidetud kohtuasjad 88/75–90/75: *SADAM* (EKL 1976, 323); kohtuasi 181/82: *Roussel* (EKL 1983, lk 3849); kohtuasi 13/77: *GB-Inno vs. ATAB* (EKL 1977, lk 2115).

⁸⁶ Liidetud kohtuasjad 16/79–20/79: *Danis* (EKL 1979, lk 3327).

⁸⁷ Kohtuasi 116/84: *Roelstraete* (EKL 1985, lk 1705); kohtuasi 188/86: *Lefèvre* (EKL 1987, lk 2963).

kindlustussüsteemide korraldamisel⁸⁸ ning ELi tasandil ühtlustamise puudumise tõttu määratakse sotsiaalkindlustushüvitiste andmise asjaolud kindlaks iga liikmesriigi seadustega. Nimetatud seadused võivad aga mõjutada turustamisvõimalusi ja omakorda impordi mahtu. Seega võib siseriiklik otsus farmaatsiatoodete hüvitamise kohta avaldada negatiivset mõju farmaatsiatoodete impordile ja takistada kaupade vaba liikumist.

Peale selle tuleneb kohtuasjas *Duphar* tehtud otsusest, et riikliku tervishoiuskeemi raames meditsiiniseadmete hüvitamist reguleerivad siseriiklikud sätted on ELTLi artikliga 34 kooskõlas, kui hüvitatavate ja mitte hüvitatavate toodete kindlaksmääramisel ei diskrimineerita tooteid nende päritolu alusel ning kindlaksmääramine toimub objektiivsete ja kontrollitavate kriteeriumide alusel. Lisaks peaks hüvitatavate toodete nimekirja olema võimalik alati muuta, kui seda nõuab ettenähtud kriteeriumide täitmine. Euroopa Kohtu osutatud „objektiivsed ja kontrollitavad kriteeriumid“ võivad puudutada sama ravitoimega teiste, odavamate toodete turu olemasolu; asjaolu, et kõnealuseid tooteid turustatakse vabalt ilma retseptita, või asjaolu, et tooted jäetakse hüvitatavate hulgast välja rahvatervise kaitse seisukohast õigustatud farmakoloogilistel ja raviga seotud põhjustel.

Riiklike hüvitamisotsuste kehtestamise menetluseeskirjad on sätestatud direktiivis 89/105/EÜ, mis käsitleb inimtervishoiu kasutatavate ravimite hinnakujundust reguleerivate meetmete läbipaistvust ja nende hõlmamist siseriiklike tervisekindlustussüsteemidega.

Kohtuasjas *Decker*⁸⁹ leidis Euroopa Kohus, et riiklikud eeskirjad, mille kohaselt teisest liikmesriigist ostetud ravimite hinna hüvitamise peab eelnevalt heaks kiitma liikmesriigi pädev asutus, piiravad kaupade vaba liikumist ELTLi artikli 34 tähenduses, sest kõnealused eeskirjad ärgitavad kindlustatuid ostma nimetatud tooteid

mitte teisest, vaid oma liikmesriigist, ja võivad seega piirata impordi teistest liikmesriikidest.

3.3.4. KONKREETSETE TOODETE / AINETE RIIKLIKUD KEELUD

Konkreetsed toote või aine turustamise keeld on kaupade vaba liikumise seisukohalt kõige piiravam meede, mille liikmesriik võib võtta. Enamik riiklike keelde kehtib toidukaupadele,⁹⁰ sealhulgas vitamiinidele ja teistele toidulisanditele, ning keemilistele ainetele⁹¹.

Liikmesriigid põhjendavad kõnealuseid rangeid meetmeid kõige sagedamini inimeste, loomade ja taimede tervise ja elu kaitsega vastavalt ELTLi artiklile 36 ning Euroopa Kohtu praktikas kujunenud kohustuslike nõuetega, näiteks keskkonnakaitsega. Sageli kasutatakse põhjendustes mitut alust. Liikmesriik, kes kehtestab riikliku keelu mõnele tootele/ainele, peab tõendama, et meede on vajalik ning, kui see on asjakohane, et asjaomaste toodete turustamisega kaasneb tõsine oht rahvatervisele ning et kõnealused eeskirjad vastavad proportsionaalsuse põhimõttele. Muu hulgas tuleb esitada asjakohased tõendid, näiteks tehnilised, teaduslikud, statistilised ja toitumisalased andmed, ning kogu muu asjakohane teave⁹².

Peale selle peab liikmesriik tõendama, et seatud eesmärgi ei ole võimalik saavutada muude vahenditega, mis vähem piiraksid liikmesriikidevahelist liidusisest kaubandust⁹³. Näiteks seoses Prantsusmaa keeluga lisada jookidele teatavalt piirist suuremas koguses kofeiini otsustas Euroopa Kohus, et „asjakohane märgistus, mis teavitab tarbijaid kangendatud toodete olemusest, koostisainetest ja omadustest, võimaldab tarbijail, kel on oht kõnealustesse toodetesse lisatud toitainet ülemääraselt tarbida, ise otsustada, kas nad soovivad tooteid kasutada“⁹⁴. Seega leidis Euroopa Kohus, et keeld lisada teatavast piirist suuremas koguses kofeiini ei ole tarbijakaitse eesmärgi saavutamiseks vajalik.

*Taani vitamiinide kohtuasjas*⁹⁵ käsitleti Taani haldustava, millega on keelatud toidukaupade rikastamine vitamiinide ja mineraalidega, kui ei ole tõendatud, et rikastamine vastab Taani elanike vajadustele. Esialgu nõustus Euroopa Kohus, et Taani võib ise otsustada, mis tase inimeste tervist ja elu kaitsta, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Euroopa Kohus märkis aga, et Taani ametiasutustel on kohustus „tõendada igal kõnesoleval juhtumil siseriiklikest toitumisharjumustest lähtudes ja rahvusvaheliste teadusuuringute tulemusi arvesse võttes, et nende õigusnormid on vajalikud kõnealustes sätetes osutatud huvide tõhusaks kaitseks ning eelkõige, et kõnealuste toodete turustamine kujutab endast tegelikku ohtu rahvatervisele“⁹⁶. Olles kõnealust Taani haldustava hinnanud, järeldas Euroopa Kohus, et meede „ei võimalda järgida ühenduse õigust seoses rahvatervisele avalduva tõelise ohu tuvastamise ja hindamisega, mis nõuab vitamiinide ja mineraalainete lisamise mõju väljaselgitamiseks üksikasjaliku analüüsi läbiviimist üksikjuhtumite kaupa“⁹⁷.

Üldiselt on Euroopa Kohus seda liiki meetmete suhtes omaks võtnud piirava lähenemisviisi. Valdcondades, kus toote või aine mõju kohta nt inimeste tervisele või keskkonnale puudub teaduslik kindlus, on Euroopa Kohtul aga seda liiki keeldude tagasilükkamine raskemaks osutunud⁹⁸. Nendel juhtudel on Euroopa Kohtu üldises hindamises tähtis osa ka nn ettevaatusprintsipiil⁹⁹.

Võib ka juhtuda, et liikmesriigid ei kehtesta mitte täielikku keeldu, vaid nõuavad rahvatervise huvides eelnevat heakskiitu teises liikmesriigis lubatud ainete lisamiseks. Sel juhul täidavad liikmesriigid oma ELi õigusest tulenevaid kohustusi üksnes juhul, kui kõnealused menetlused on kättesaadavad ja neid on võimalik läbida mõistliku aja jooksul ning kui toote keelamist saab kohtus vaidlustada. Asjaomane menetlus peab olema sõnaselgelt

⁸⁸ Vt kohtuasi 238/82: *Duphar* (EKL 1984, lk 523) ja kohtuasi C-70/95: *Sodemare jt* (EKL 1997, lk I-3395).

⁸⁹ Kohtuasi C-120/95: *Decker* (EKL 1998, lk I-1831).

⁹⁰ Kohtuasi 174/82: *Sandoz* (EKL 1983, lk 2445); kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277); kohtuasi C-420/01: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2003, lk I-6445); kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693); kohtuasi C-41/02: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2004, lk I-11375); kohtuasi C-319/05: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2007, lk I-9811).

⁹¹ Kohtuasi C-473/98: *Toolex* (EKL 2000, lk I-5681).

⁹² Kohtuasi C-270/02: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2004, lk I-1559).

⁹³ Kohtuasi 104/75: *De Peijper* (EKL 1976, lk 613).

⁹⁴ Kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277, punkt 75).

⁹⁵ Kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693).

⁹⁶ *Ibid.*, punkt 46.

⁹⁷ *Ibid.*, punkt 56.

⁹⁸ Kohtuasjad C-473/98: *Toolex* (EKL 2000, lk I-5681); kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277).

⁹⁹ Vt allpool, punkt 6.1.2.

ette nähtud riigi ametiasutuste suhtes siduva üldkohaldatava meetmega. Seesuguse „lihtsustatud menetluse“ iseloomulikud jooned määras kohus kindlaks kohtuasjas C-344/90¹⁰⁰.

3.3.5. TÜÜBIKINNITUS

Tüübikinnituse nõuetega määratakse kindlaks reguleerivad, tehnilised ja ohutustingimused, millele toode peab vastama. Seega ei piirdu tüübikinnitus ühegi konkreetse tööstusharuga, sest seda liiki nõuded kehtivad mitmesugustele toodetele: laevavarustusele, mobiiltelefonidele, sõiduautodele ja meditsiiniseadmetele.

Üldiselt nõutakse tüübikinnitust enne, kui antakse luba toote turuleviimiseks. Tüübikinnituse nõuetele vastavust näitab sageli toote märgistus. Näiteks CE-märgis kinnitab seda liiki nõuetele vastavust kas tootja antud kinnituse või kolmanda isiku tõendi alusel.

Ühised üleeuroopalised tüübikinnituse nõuded tavaliselt hõlbustavad toodete turustamist siseturul, kuid riiklikud tüübikinnitused ühtlustamata valdkondades kipuvad kaupade vaba liikumist takistama. Erinevad tootestandardid muudavad sama toote eri liikmesriikides turustamise tootjate jaoks raskeks ja võivad suurendada nõuete täitmiseks tehtavaid kulutusi. Seetõttu tuleb kohustust hankida enne toodete turuleviimist riiklik tüübikinnitus käsitleda samaväärse toimega meetmena¹⁰¹.

Liikmesriigil on tervise või ohutusega seotud põhjustel õigus nõuda teises liikmesriigis juba tunnustatud tootele uuesti kontrolli- ja tunnustamismenetluse kohaldamist, kuid importiv liikmesriik peab arvesse võtma eksportivas liikmesriigis (eksportivates liikmesriikides) tehtud katseid või kontrollimisi, mis annavad samaväärsed tagatised¹⁰².

Kohtuasjas *komisjon vs. Portugal*¹⁰³ ei andnud kontrolliasutus ettevõtjale luba imporditud polüetüleentorude paigaldamiseks, kuna riiklik katseasutus ei olnud neid torusid tunnustanud.

Ettevõtja sertifikaate, mille oli välja andnud Itaalia katseasutus, ei tunnustatud. Euroopa Kohus otsustas, et (kõnealusel juhul Portugali) ametiasutused on kohustatud võtma arvesse sertifikaate, mille on väljastanud teise liikmesriigi sertifitseerimisorganisatsioonid, eriti kui liikmesriik kõnealuseid asutusi sel eesmärgil tunnustab. Kui Portugali ametiasutustel puudus piisav teave, et asjaomaseid sertifikaate kontrollida, oleks ta võinud saada selle teabe eksportiva liikmesriigi ametiasutustelt. Siseriiklik ametiasutus, kes on saanud taotluse tunnustada toodet või sertifikaadi vastavust, peab omaks võtma ennetava suhtumise.

3.3.6. LUBADE ANDMISE MENETLUS

Riiklikud süsteemid, millega kehtestatakse kaupade turustamiseks eelneva loa nõue, piiravad juurdepääsu importiva liikmesriigi turule ning seetõttu tuleb neid käsitleda impordi koguselise piiranguga samaväärse toimega meetmena ELTLi artikli 34 tähenduses¹⁰⁴. Euroopa Kohus on seadnud rea tingimusi, mille korral eelneva loa nõue võib olla põhjendatud¹⁰⁵:

- see peab igal juhul põhinema objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja asjaomastele ettevõtjatele ette teada olevatel kriteeriumidel viisil, millega piiratakse siseriiklike ametiasutuste kaalutusõiguse kasutamist, et viimased ei kasutaks oma õigusi meelevaldselt;
- see ei tohi dubleerida kontrollimeetmeid, mida on muude menetluste käigus kas samas või teises liikmesriigis juba võetud;
- eelneva loa menetlus on vajalik ainult siis, kui järgnevat kontrolli teostatakse liiga hilja, et see võiks olla tõeliselt tõhus ja täita oma eesmärki;
- menetlus ei tohiks oma kestuse ja temast tulenevate ebaproportsionaalsete kulude tõttu heidutada asjaomaseid ettevõtjaid oma äriplaani ellu viimast.

3.3.7. TEHNILISED EESKIRJAD, MIS SISALDAVAD NÕUDEID KAUPADE ESITLEMISELE (KAAL, KOOSTIS, ESITLEMINE, MÄRGISTUS, KUJU, SUURUS, PAKEND)

Nõuded importtoodete kujule, suurusele, kaalule, koostisele, esitlemisele, identifitseerimisele või kättesaadavaks tegemisele võivad sundida tootjaid ja importijaid kohandama kõnealused tooted selles liikmesriigis kehtivatele eeskirjadele, kus tooted turustatakse, näiteks muutma importtoodete märgistust¹⁰⁶. Arvestades, et nõuded kaupade esitlemisele on otseselt seotud toote endaga, ei käsitleta neid müügingimustena, vaid samaväärse toimega meetmena ELTLi artikli 34 tähenduses.

Näiteks on ELTLi artikliga 34 vastuolus olevaks peetud järgmisi meetmeid:

- nõue, mille kohaselt margariini tuleb müüa kuubikukujulises pakendis, et eristada seda võist¹⁰⁷;
- liikmesriigi keeld turustada väärismetallidest tooteid, millel puudub nõutav (riigi ametlik) proovitempel¹⁰⁸;
- keeld turustada postimüügi teel ning interneti kaudu videoid ja DVDsid, millel puudub kõrgema piirkondliku ametiasutuse või järelevalvet teostava riikliku organisatsiooni klassifitseerimisotsusele vastav vanusepiirangu märged¹⁰⁹.

3.3.8. REKLAAMIPIIRANGUD

Mitmel *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjale eelnenud juhul otsustas Euroopa Kohus, et reklaami piiranguid kehtestavad riiklikud meetmed on ELTLi artikliga 34 hõlmatud. Üks seesugune juhtum oli kohtuasi *Oosthoek (C-286/81)*, mis käsitles müügiesituse eesmärgil tasuta kingituste pakkumise keelamist. Euroopa Kohus otsustas, et „õigusnormid, mis piiravad või keelustavad teatavaid reklaamivorme ja müügi edendamise meetodeid, võivad, hoolimata sellest, et need ei

¹⁰⁰ Kohtuasi C-344/90: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1992, lk I-4719).

¹⁰¹ Kohtuasi 21/84: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1985, lk 1355).

¹⁰² Kohtuasi C-455/01: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2003, lk I-12023).

¹⁰³ Kohtuasi C-432/03: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2005, lk I-9665).

¹⁰⁴ Vt nt kohtuasi C-254/05: *komisjon vs. Belgia* (EKL 2007, lk I-4269); kohtuasi C-432/03: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2005, lk I-9665, punkt 41); kohtuasi C-249/07: *komisjon vs. Madalmaad* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 26).

¹⁰⁵ Kohtuasi C-390/99: *Canal Satellite Digital* (EKL 2002, lk I-607).

¹⁰⁶ Kohtuasi C-33/97: *Colim* (EKL 1999, lk I-3175, punkt 37) ja kohtuasi C-416/00: *Morellato* (EKL 2003, lk I-9343, punktid 29 ja 30).

¹⁰⁷ Kohtuasi 261/81: *Rau vs. De Smedt* (EKL 1982, lk 3961).

¹⁰⁸ Kohtuasi C-30/99: *komisjon vs. Iirimaa* (EKL 2001, lk I-4619).

¹⁰⁹ Kohtuasi C-244/06: *Dynamic Medien* (EKL 2008, lk I-505); nimetatud kohtuotsuses peeti kaubanduspiirangut alaealiste kaitse eesmärgil siiski põhjendatuks.

reguleeri otse importi, piirata impordi mahtu, kuna mõjutavad importtoodete turustamisvõimalusi¹¹⁰.

Näib, et alates *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjast on Euroopa Kohus mõnes suhtes omaks võtnud teistsuguse lähenemisviisi (reklaamipiirangute käsitlemine müügitingimustena), kuid mõnes suhtes on nii kohtujuristid kui ka Euroopa Kohus järginud ja täpsustanud sama lähenemisviisi (reklaami olemuslik tähtsus kaupade vaba liikumise seisukohalt). Nagu eespool seoses *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjaga selgitatud, käsitletakse „kaupadele nõudeid esitavaid eeskirju“ endiselt lähtuvalt *Cassis de Dijon'i* kohtuasjast ning seetõttu loetakse neid iseenesest ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse kuuluvaks ega peeta vajalikuks kindlaks teha, kas eeskirjad on ka diskrimineerivad;¹¹¹ müügitingimuste puhul kontrollitakse aga nende diskrimineerivust. Nagu märkis aga kohtujurist Maduro, pidi kohus lisama mõned nüansid *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuotsuses kindlaks määratud lihtsasse eristusviisi¹¹². Seega peetakse teatavaid eeskirju, mis näivad kuuluvat müügitingimuste kategooriasse, tooteid käsitlevateks eeskirjadeks. Eelkõige kehtib see reklaamiga seotud meetmete puhul, mis näivad mõjutavat toodetele esitatavaid tingimusi¹¹³. Tavaliselt on Euroopa Kohus alates *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjast siiski järginud lähenemisviisi, mis tugineb eeldusele, et reklaami ja müügiesituse tuleb käsitleda müügitingimustena,¹¹⁴ ning kui need on mittediskrimineerivad, ei kuulu nad ELTLi artikli 34 reguleerimisalasse.

Euroopa Kohtu lähenemisviisi reklaamijuhtumite puhul näib põhinevat kolmel peamisel sammul. Esiteks otsustab Euroopa Kohus, et teatavad toote müügi edendamise meetodid on müügitingimused. Teiseks uurib ta reklaamipiirangu ulatust (kas on tegemist täieliku keeluga või mitte). Kolmandaks uurib Euroopa Kohus

diskrimineerimist (kas asjaomane riiklik piirang mõjutab teistest liikmesriikidest pärit kaupade turustamist teisiti kui kodumaiste kaupade turustamist). Mitmel juhul näib, et Euroopa Kohus seob piirangu ulatuse (täielik või osaline) diskrimineerimisega. Teisisõnu, kui piirang on täielik, eeldatakse, et sellel on suurem mõju importtoodetele,¹¹⁵ ja kui piirang on osaline, võib ta mõjutada kodumaiseid ja importtooteid ühtmoodi¹¹⁶. Tuleb aga rõhutada, et kohtuasjades *Dior*¹¹⁷ ja *Gourmet International Products*¹¹⁸ tehtud otsused näitavad, et teatavad reklaamikeelud ei pruugi importkaupadele tugevamat mõju avaldada¹¹⁹.

3.3.9. PANDIKOHUSTUSED

Pandi- ja tagastussüsteemid, eriti jookide sektoris, on viimastel aastatel põhjustanud jätkuvaid arutelusid seoses keskkonnaalaste õigusaktide ja siseturueeskirjadega. Mitmes liikmesriigis tegutsevatel ettevõtjatel on seda liiki süsteemide tõttu sageli võimatu müüa sama toodet mitmes liikmesriigis samas pakendis. Selle asemel peavad tootjad või importijad kohandama pakendi iga liikmesriigi vajadustele, millega tavaliselt kaasnevad lisakulud. Seega mõjutavad kõnealused meetmed toodet ennast, mitte üksnes konkreetset müügitingimust. Seda liiki süsteemide mõju, s.o turgude eraldamine, on sageli vastuolus tõelise siseturu ideega. Seetõttu võib riiklikke nõudeid selles mõttes pidada kaubandustõkkeks ELTLi artikli 34 tähenduses.

Siiski võivad kõnealused meetmed olla õigustatud nt keskkonnakaitsega seotud põhjustel. Kahes otsuses, mis käsitlevad Saksamaa üheksa joogipakendite kohustuslikku pandisüsteemi, kinnitas Euroopa Kohus, et ELi õiguse kohaselt võivad liikmesriigid valida pandi- ja tagastussüsteemi ning üldise pakendikogumissüsteemi vahel või neid kahte süsteemi omavahel kombineerida¹²⁰. Kui liikmesriik

valib pandi- ja tagastussüsteemi, peab ta kinni pidama teatud nõuetest, et süsteem vastaks direktiivile 94/62/EÜ (pakendite ja pakendijäätmete kohta) ning ELTLi artiklitele 34–36. Liikmesriik peab näiteks tagama, et süsteem toimib täielikult, hõlmab kogu territooriumi ja selles saavad diskrimineerimata osaleda kõik tootjad või turustajad. Peale selle tuleb tootjatele ja turustajatele anda uute nõuetega kohanemiseks piisav üleminekuaj, et tagada süsteemi sujuv töö.

Kohtuasjas C-302/86¹²¹ analüüsis Euroopa Kohus Taanis kasutusele võetud õlle- ja karastusjoogipakendite pandi- ja tagastussüsteemi, kus võis põhimõtteliselt kasutada üksnes lubatud standardpakendeid. Kohus toetas küll pandi- ja tagastussüsteemi, sest seda peeti pakendite korduskasutust tagava süsteemi vältimatuks koostisosaks ja seega on süsteem vajalik keskkonnanõuetega saavutamiseks, kuid leidis, et piirdumine standardpakenditega ja loa taotlemise nõue on ebaproportsionaalsed.

3.3.10. PÄRITOLUMÄRKED, KVALITEEDIMÄRGID, KODUMAISTE TOODETE OSTMISELE ERGUTAMINE

Üldreeglina on riigi kehtestatud kohustus päritolu deklareerida samaväärse toimega meede, mis on vastuolus ELTLi artikliga 34. Juhtudel, mil liikmesriigid ise korraldavad kvaliteedimärkide või päritolumärgetega seotud reklaamikampaania või kampaaniat toetavad, on Euroopa Kohus otsustanud, et kõnealused skeemid võivad vähemalt potentsiaalselt piirata kaupade vaba liikumist liikmesriikide vahel. Seda liiki skeem, mis on algatatud eesmärgiga edendada teatavas riigis või piirkonnas valmistatud teatavate toodete turustamist ja mille reklaamsõnum rõhutab asjaomaste toodete päritolu, võib ärgitada tarbijaid ostma kõnealuseid tooteid

¹¹⁰ Punkt 15. Vt ka *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjast varasemaid kohtuasju: kohtuasi 362/88: *GB-INNO-BM* (EKL 1990, lk I-667) ja liidetud kohtuasju C-1/90 ja C-176/90: *Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivia* (EKL 1991, lk I-4151).

¹¹¹ P. Oliver, *Free Movement of Goods in the European Community*, 2003, lk 124.

¹¹² Ettepanek liidetud kohtuasjades C-158/04 ja C-159/04: *Alfa Vita Vassilopoulos ja Carrefour-Marinopoulos* (EKL 2006, lk I-8135, punktid 26–29).

¹¹³ Kohtuasi C-470/93: *Mars* (EKL 1995, lk I-1923, punkt 13 (meetmega nõutakse täiendavate pakkimis- ja reklaamikulutuste tegemist)). Vt ka kohtuasi C-368/95: *Familiapress* (EKL 1997, lk I-3689, punkt 11).

¹¹⁴ Vt kohtuasi C-292/92: *Hünernmund jt* (EKL 1993, lk I-6787) (keeld parafarmaatsiatoodete reklaamimisele väljaspool apteeki) ja kohtuasi C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179) (telereklaamipiirang); P. Oliver, *Free Movement of Goods in the European Community*, 2003, 7.43.

¹¹⁵ Seoses sellega vt kohtuasi C-405/98: *Gourmet International Products* (EKL 2001, lk I-1795); liidetud kohtuasjad C-34/95–C-36/95: *De Agostini ja TV-Shop* (EKL 1997, lk I-3843) ja kohtuasi C-239/02: *Douwe Egberts* (EKL 2004, lk I-7007) (keeld viidata „salenemisele“ ja „arstlikule soovitusel, tunnistusele, avaldusele, arvamusele või heakskiidule“).

¹¹⁶ Seoses sellega vt kohtuasi C-292/92: *Hünernmund jt* (EKL 1993, lk I-6787) ja kohtuasi C-71/02: *Karner* (EKL 2004, lk I-3025) (keeld viidata asjaolule, et kaubad on osa pankrotivarast).

¹¹⁷ Kohtuasi C-337/95: *Dior* (EKL 1997, lk I-6013).

¹¹⁸ Kohtuasi C-405/98: *Gourmet International Products* (EKL 2001, lk I-1795).

¹¹⁹ P. Oliver ja S. Enchelaier, *Free Movement of Goods: Recent Developments in the Case Law*, CMLR 649, 2007, lk 675.

¹²⁰ Kohtuasi C-463/01: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2004, lk I-11705); kohtuasi C-309/02: *Radlberger Getränkegesellschaft ja S. Spitz* (EKL 2004, lk I-11763).

¹²¹ Kohtuasi 302/86: *komisjon vs. Taani* (EKL 1988, lk 4607).

importtoodete asemel¹²². Sama reeglit kohaldatakse märgiste puhul, mis viitavad mitte valmistamisriigile, vaid toote vastavusele riiklikele standarditele¹²³.

Liikmesriigi päritolumärgise/kvaliteedimärgi eeskirjad võivad olla vastuvõetavad, kui asjaomasel tootel on tõepoolest kvaliteet ja omadused, mis tulenevad selle päritolupaiga geograafilisest asukohast,¹²⁴ või kui päritolu viitab erilisele kohale kõnealuse piirkonna traditsioonis¹²⁵. Peale selle võib seda liiki kohustus olla põhjendatud, kui näiteks toote pakend või märgistus võib vastasel juhul tarbijaid eksitusse viia.

Meetmed, mis ärgitavad ostma või eelistama üksnes kodumaiseid tooteid, on samaväärse toimega meetmed ELTLi artikli 34 tähenduses. Kõige tuntum kohtuasi seoses kodumaiste toodete ostmisele ärgitamisega on „*Buy Irish*” kohtuasi,¹²⁶ mis käsitles laiaulatuslikku kampaaniat, milles ärgitati importtoodete asemel ostma kodumaiseid kaupu. Euroopa Kohus otsustas, et kuna kampaania näol oli tegemist ilmse püüdega impordi vähendada, rikuti sellega ELTLi artiklit 34.

Liikmesriigid võivad lubada organisatsioonidel ergutada teatavat liiki puu- ja köögiviljade ostmist, osutades näiteks asjaomaste toodete eriliste omadustele, isegi kui asjaomased sordid on tüüpilised kodumaised tooted, tingimusel et tarbijail ei soovitata osta kodumaiseid kaupu üksnes nende kodumaise päritolu tõttu¹²⁷.

3.3.11. RIIGIKEELE KASUTAMISE KOHUSTUS

Ühtlustamata valdkondades kehtestatud keelenõuete puhul on tegemist liidusisese kaubanduse tõkkega, mis on ELTLi artikliga 34 keelatud, kui teistest liikmesriikidest pärit toodetel peab olema erinev märgistus, millega kaasnevad täiendavad pakkimiskulud¹²⁸. Nimeetatud kohustus võib seoses kaupadega esineda mitmel kujul: deklaratsioonid, reklaamsõnumid,

garantiid, tehnilised juhendid, kasutusjuhendid jms.

Kohustust kasutada teatavat keelt lõpptarbijale müümise eelsetel etappidel ei saa põhjendada tarbijakaitsega, sest seda liiki nõue ei ole vajalik; tootjad, importijad, hulgi- ja jaemüüjad, kes on ainsad kaupade käitlemises osalevad isikud, teostavad oma äritegevust keeles, mida nad hästi oskavad või milles neil on võimalik saada konkreetselt vajalikku teavet.

Müük lõpptarbijale on teine asi. Läheneemisviisi erinevus on mõistetav, sest erinevalt ettevõtjatest, kelle jaoks kõnealused teadmised on üks äritegevuse osa või kel on võimalus vajalikku teavet saada, ei saa tarbijate kohta eeldada, et need oskavad hästi teiste liikmesriikide keeli.

Kohtuasjas C-366/98: *Geffroy*¹²⁹ tehtud otsuses sedastas Euroopa Kohus, et ELTLi artiklit 34 „tuleb tõlgendada nii, et see välistab riikliku eeskirja sätte, [...] millega nõutakse konkreetse keele kasutamist toiduainete märgistamisel, jätmata võimalust kasutada ostjatele hõlpsasti mõistetavat teist keelt või tagada, et ostjat teavitatakse muul viisil”.

Kohtuasjas C-85/94: *Piageme*,¹³⁰ milles käsitleti tarbijaile hõlpsasti mõistetava keele kindlakstegemist, sedastas Euroopa Kohus, et arvesse võib võtta mitmesuguseid tegureid, näiteks „sõnade võimalik sarnasus eri keeltes, elanike hulgas levinud mitme keele oskus või erilised asjaolud, näiteks laiaulatuslik reklaamikampaania või toote ulatuslik turustamine, tingimusel et on võimalik kindlaks teha, et tarbijale antakse piisavat teavet”.

Proportsionaalsuse üldpõhimõttest tuleneb, et liikmesriigid võivad võtta riiklike meetmeid, milles nõutakse, et kodumaiste või importtoodete teatavad andmed tuleb esitada tarbijatele hõlpsasti mõistetavas keeles. Peale selle ei tohi riiklik meede välistada tarbijate teavitamist muul viisil, nt kujunduse, sümbolite ja piltku-

jutiste abil¹³¹. Igal juhul peab kõnealust liiki meede piirduma teabega, mis on asjaomasel liikmesriigis kohustuslik ja mille puhul muude vahendite kui tõlke kasutamine ei oleks tarbijate asjakohaseks teavitamiseks sobiv. Proportsionaalsuse põhimõtte nõuab aga siiski iga üksikjuhtumi eraldi hindamist.

3.3.12. KAUGMÜÜGIPIIRANGUD (INTERNETIMÜÜK, POSTIMÜÜK JMS)

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengu tõttu kaubeldakse kaupadega üha rohkem nende kanalite kaudu. Seega ei ole üllatav, et ELTLi artikli 34 roll internetitehingutes, mille puhul kaubad liiguvad ühest liikmesriigist teise, on viinud Euroopa Kohtu kohtuasjadeni.

Euroopa Kohtule kohtuasjas *Deutscher Apothekerverband*¹³² esitatud küsimused tekkisid siseriiklikus menetluses, mis käsitles inimtervishoiu kasutatavate ravimite internetimüüki muus liikmesriigis kui *DocMorris*'e asukohariigis. Saksamaal sel ajal kehtinud seadusega oli postimüügi teel keelatud müüa ravimeid, mida võib müüa üksnes apteekides.

Liikmesriigi kohtu esimene küsimus oli, kas ELTLi artikli 34 rikkumisega on tegemist juhul, kui lubatud ravimeid, mida tohib asjaomasel liikmesriigis müüa üksnes apteekides, ei tohi kaubanduslikul eesmärgil postimüügi teel teistes liikmesriikides heakskiidetud apteekide kaudu importida interneti kaudu esitatud üksik- tellimuse alusel.

Euroopa Kohus käsitles kõnealust riiklikku piirangut müügitingimusena. Vastavalt *Keck'i ja Mithouard'i* kohtuasjas tehtud otsusele on müügitingimus ELTLi artikliga 34 hõlmatud, kui müügitingimus on diskrimineeriv. Diskrimineerivuse kindlaksmääramisel osutab Euroopa Kohus piirava meetme ulatuse ja diskrimineerimise vahelisele seosele. Esiteks, sarnaselt kohtuasjaga *De Agostini ja TV-Shop* (reklaami

¹²² Kohtuasi C-325/00: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2002, lk I-9977) („aus deutschen Landen frisch auf den Tisch”); kohtuasi C-6/02: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2003, lk I-2389); kohtuasi C-255/03: *komisjon vs. Belgia* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

¹²³ Kohtuasi C-227/06: *komisjon vs. Belgia* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

¹²⁴ Kohtuasi 12/74: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 1975, lk 181).

¹²⁵ Kohtuasi 113/80: *komisjon vs. Iirimaa* (EKL 1981, lk 1625).

¹²⁶ Kohtuasi 249/81: *komisjon vs. Iirimaa* (EKL 1982, lk 4005).

¹²⁷ Kohtuasi 222/82: *Apple and Pear Development Council* (EKL 1983, lk 4083).

¹²⁸ Kohtuasi C-33/97: *Colim* (EKL 1999, lk I-3175).

¹²⁹ Kohtuasi C-366/98: *Geffroy* (EKL 2000, lk I-6579).

¹³⁰ Kohtuasi C-85/94: *Piageme* (EKL 1995, lk I-2955).

¹³¹ Kohtuasi C-33/97: *Colim* (EKL 1999, lk I-3175, punktid 41–43).

¹³² Kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887).

tähtsus kõnealuse toote müügis)¹³³ rõhutas kohus *mutatis mutandis* interneti tähtsust toote müügis. Seejärel selgitas kohus, kuidas täielik keeld kahjustab väljaspool Saksamaad asuvaid apteekke enam kui neid, mis asuvad Saksamaa territooriumil, ning seega rikub meede ELTLi artiklit 34.

Konkreetsemalt otsustas Euroopa Kohus, et internet on turustamisviisina olulisem neile apteekidele, mis ei asu Saksamaal, võimaldades neil otse asjaomasele turule pääseda¹³⁴. Kohus selgitas, et keeld, mis puudutab enam väljaspool Saksamaad asuvaid apteekke, võib takistada enam teistest liikmesriikidest pärit toodete turule juurdepääsu kui kodumaiste toodete juurdepääsu.

Seejärel uuris Euroopa Kohus keelu võimalikke põhjendusi. Käsimüügiravimitega seotud põhjustega seoses otsustas kohus, et mitte ükski esitatud põhjendustest ei õigusta käsimüügiravimite postimüügi absoluutset keeldu.

Retseptiravimitega seoses juhtis Euroopa Kohus tähelepanu asjaolule, et elanike retseptiravimitega varustamist on vaja rangemalt kontrollida. Euroopa Kohus otsustas, et arvestades kõnealuste ravimite kasutamise seotud ohtu, võib postimüügi keeldu õigustada vajaduse võimaluse järele tõhusalt kontrollida arstide väljakirjutatud ravimireseptide autentsust ja tagada,

et ravim antakse üle kas kliendile endale või isikule, kellele klient selle ülesande usaldas¹³⁵. Peale selle otsustas Euroopa Kohus, et keeldu võib õigustada sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaal või riikliku tervishoiusüsteemi terviklikkus¹³⁶.

3.3.13. ISIKLIKUKS TARBEKS HANGITUD KAUPADE IMPORDIPIIRANGUD

Lisaks sellele, et ELTLi artikkel 34 annab ettevõtjatele õiguse importida kaupu kaubanduslikul eesmärgil, annab see ka eraisikutele õiguse importida kaupu isiklikuks tarbeks, nagu osutatud kohtuasjas *Schumacher*¹³⁷. Kõnealuses kohtuasjas tellis eraisik Prantsusmaalt ravimi. Isiku elukohariigi Saksamaa toll keeldus aga tootele tollivormistust tegemast. Eelotsuse taotlusega Euroopa Kohtu poole pöördudes küsis liikmesriigi kohus, kas õigusakt, millega keelatakse eraisikul importida isiklikuks tarbeks ravimit, mis on importivas liikmesriigis lubatud ja ilma retseptita müügil ning on ostetud teise liikmesriigi apteegist, on vastuolus ELTLi artiklitega 34 ja 36. Euroopa Kohus juhtis esmalt tähelepanu asjaolule, et seesugune õigusakt rikub ELTLi artiklit 34. Võimalikke põhjendusi uurides otsustas Euroopa Kohus, et meedet ei saa põhjendada rahvatervise kaitsega. Ta selgitas, et teise liikmesriigi apteegist ravimite ostmise annab samaväärse tagatise kui kodu-

maisest apteegist ostmise. Järeldust toetas ka asjaolu, et farmatseudina tegevuse alustamist ja tegutsemist võimaldavad tingimused on reguleeritud ELi teiseste õigusaktidega.

Nagu aga osutatud kohtuasjas *Escalier ja Bonnarel*,¹³⁸ võib kaupu isiklikuks tarbeks importivate eraisikute suhtes kohaldada teatavaid tingimusi, mida kohaldatakse kaubanduslikul eesmärgil importijate suhtes. Nimetatud kohtuasjas menetleti kriminaalasju kahe isiku suhtes, kellele heideti ette, et nad omasid kasutamise eesmärgil selliseid põllumajanduses kasutatavaid kahjuritõrjetooteid, millel ei olnud turuleviimise luba. Süüdistatavad väitsid, et riiklikud loa andmise nõuded ei ole kohaldatavad põllumajandusettevõtja suhtes, kes impordib toodet mitte kaubanduslikul eesmärgil, vaid isiklikuks tarbeks. Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigid peavad allutama taimekaitsevahendite oma territooriumile importimise kontrollimenetlusele, kusjuures see võib toimuda nn lihtsustatud menetlusena, mille raames tuleb kontrollida, kas tootel on vaja turuleviimise luba või kas toodet võib käsitleda importivas liikmesriigis juba loa saanuna¹³⁹. Euroopa Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et eespool esitatud järeldused kehtivad sõltumata impordi eesmärgist ning on järelikult kohaldatavad ka põllumajandusettevõtja suhtes, kes impordib tooteid üksnes oma põllumajandustegevuse vajadusteks.

¹³³ Liidetud kohtuasjad C-34/95–C-36/95: *De Agostini ja TV-Shop* (EKL 1997, lk I-3843, punktid 43 ja 44). Kohtujurist Geelhoed (kohtuasi C-239/02: *Douwe Egberts* (EKL 2004, lk I-7007, punkt 68)) vastandab seda põhjendust kohtu põhjendusele kohtuasjas C-292/92: *Hünernund jt* (EKL 1993, lk I-6787) ja kohtuasjas C-412/93: *Leclerc-Siplec* (EKL 1995, lk I-179). Ta väitis, et kahes viimases kohtuasjas käsitleti piiratud ulatusega reklaamikeelde. Ta juhtis tähelepanu sellele, et kahes viimases kohtuasjas võttis Euroopa Kohus arvesse, et kõnealused piirangud ei mõjutanud teiste turuosaliste võimalust reklaamida asjaomaseid kaupu muul viisil. Teisisõnu, keelud ei mõjutanud reklaamitavate toodete turulepääsu.

¹³⁴ Kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887, punkt 74).

¹³⁵ Punkt 119.

¹³⁶ Punkt 123.

¹³⁷ Kohtuasi 215/87: *Schumacher* (EKL 1989, lk 617).

¹³⁸ Liidetud kohtuasjad C-260/06 ja C-261/06: *Escalier ja Bonnarel* (EKL 2007, lk I-9717).

¹³⁹ Punkt 32.

4. Muud ELTLi artikliga 34 hõlmatud eriküsimused

4.1. Ravimite ja taimekaitsevahendite paralleelimport

Paralleelkaubandus on siseturul seaduslik kaubandusvorm. „Paralleelne“ on see selles mõttes, et see hõlmab tooteid, mis on põhimõtteliselt sarnased toodetega, mida turustatakse tootjate või esialgsete tarnijate jaotusvõrkude kaudu, kuid toimub väljaspool neid võrke (sageli nendega paralleelselt). Paralleelkaubandus tekib farmaatsiatoodete¹⁴⁰ või pestitsiidide¹⁴¹ hinnaerinevuste tõttu, näiteks kui liikmesriigid määravad või muul viisil kontrollivad oma turul müüdavate toodete hindu. Paralleelkaubandus loob põhimõtteliselt tervet konkurentsi ja tarbijate jaoks hinnaalandusi ning on kaupade vaba liikumist tagava siseturu arengu otsene tagajärg.

Kuigi ravimite ja taimekaitsevahendite ohutus ja esmane turuleviimine on reguleeritud ELi õigusaktidega, on nende toodete paralleelkaubanduse õiguspärasuse põhimõtted välja kujunenud Euroopa Kohtu otsustest kaupade vaba liikumist reguleerivate sätete kohta asutamislepingus.

Kui rahvatervise või keskkonna kaitseks vajalik teave on sihtliikmesriigi pädevatel asutustel juba olemas, kuna toote esmane turuleviimine on selles liikmesriigis juba toimunud, on ravimite ja pestitsiidide paralleelimpordiks vaja litsentsi, mis antakse proportsionaalselt „lihtsustatud“ korras (võrreldes müügiloo taotlemise menetlusega), tingimusel et

- imporditava tootele on päritoluliikmesriigis antud müügiluba ja

- imporditav toode on põhimõtteliselt sarnane tootega, millele on sihtliikmesriigis müügiluba juba antud.

Püüdes tasakaalustada paralleelkaubandusega tegelevate ettevõtjate õigusi vajadusega säilitada teatavad avaliku huviga seotud eesmärgid, nagu näiteks rahvatervise ja keskkonna kaitse, on komisjon andnud suuniseid paralleelimpordi kohta järgmistes dokumentides:

- alalise taimetervise komitee suunis taimekaitsevahendite paralleelkaubanduse kohta ELis ja EMPs (2001)¹⁴²;
- komisjoni teatis ravimpreparaatide paralleelimpordi kohta, millele on müügiluba juba antud (2003)¹⁴³.

Taimekaitsevahendeid reguleerivate ELi õigusaktide¹⁴⁴ muutmise raames tehti 2007. aastal ettepanek lisada neisse sõnaselged sätted nende toodete paralleelkaubanduse kohta. Kui ettepanek *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus taimekaitsevahendite turuleviimise kohta* jõustub, tähendab see, et taimekaitsevahendite paralleelimport muutub ELi tasandil ühtlustatuks ja selle reguleerimine ELTLi artikliga 34 ei ole enam vajalik.

Lisaks tuleb paralleelkaubandust eristada reimpordist. Näiteks farmaatsiatoodete puhul tähendab see tehinguid, millega ravimeid imporditakse liikmesriiki, kus neil on olemas müügiluba, kusjuures teise liikmesriigi apteek on need ravimid eelnevalt ostnud importiva liikmesriigi hulgimüüjalt. Selles suhtes on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigis toodetud toode, mis eksporditakse ja seejärel reimporditakse sellesse liikmesriiki, on imporditud toode samamoodi

nagu toode, mis on toodetud mõnes teises liikmesriigis¹⁴⁵. Euroopa Kohus on aga juhtinud tähelepanu sellele, et see järeldus ei kehti, kui asjaomased tooted on tõestatult eksporditud üksnes reimportimise eesmärgil ja selleks, et vältida asjakohaste õigusaktide kohaldamist¹⁴⁶.

4.2. Mootorsõidukite registreerimine

Liikmesriikide praegustes õigusaktides nähakse mootorsõiduki registreerimisel ette üldiselt kolm erinevat toimingut. Esiteks mootorsõiduki tehniliste omaduste kinnitus, mis paljudel juhtudel tähendab EÜ tüübikinnitust. Teatud tüüpi mootorsõidukite puhul on aga vaja järgida riiklikku kinnituskorda. Teiseks kasutatud sõidukite tehnoloogivaatus, mille eesmärk on inimeste tervise ja elu kaitsmiseks kontrollida, kas konkreetne mootorsõiduk on registreerimise ajal heas seisukorras. Kolmandaks mootorsõiduki registreerimine, st sõidukile maanteeliikluse loa andmine, mis hõlmab mootorsõiduki tuvastamist ja sellele registreerimisnumbri väljastamist.

2007. aastal uuendas komisjon oma tõlgendus-teatist teisest liikmesriigist pärit mootorsõidukite registreerimise korra kohta¹⁴⁷. Selles teatises on üksikasjalikult sätestatud miinimumtingimused, millele mootorsõidukite registreerimiskord peab vastama.

Eelnevalt teises liikmesriigis registreeritud mootorsõidukite puhul võib registreerimise liikmesriik nõuda ainult järgmiste dokumentide esitamist.

- 1) Teises liikmesriigis välja antud registreerimistunnistuse originaal või koopia:

¹⁴⁰ Kohtuasi C-201/94: *Smith & Nephew* (EKL 1996, lk 5819).

¹⁴¹ Kohtuasi C-100/96: *British Agrochemicals Association* (EKL 1999, lk I-1499); kohtuasi C-201/06: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2008, lk I-735, punkt 33).

¹⁴² 6.12.2001, *Sanco/223/2000 rev. 9*.

¹⁴³ KOM(2003) 839 (lõplik): http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0839en01.pdf.

¹⁴⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus taimekaitsevahendite turuleviimise kohta, KOM(2006) 388 (lõplik).

¹⁴⁵ Kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887, punkt 127). Selle kohta vt kohtuasi 229/83: *Leclerc jt* (EKL 1985, lk 1, punkt 26) ja kohtuasi C-240/95: *Schmit* (EKL 1996, lk I-3179, punkt 10).

¹⁴⁶ Kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887, punkt 129).

¹⁴⁷ Komisjoni tõlgendus-teatis teisest liikmesriigist pärit mootorsõidukite registreerimise korra kohta (ELT C 68, 24.3.2007, lk 15).

sõiduki uuesti registreerimise korral teises liikmesriigis peavad liikmesriigid tunnustama liikmesriigis välja antud ühtlustatud registreerimistunnistust¹⁴⁸. Paljudel enne 2004. aastat registreeritud sõidukitel on aga endiselt ühtlustamata registreerimistunnistus.

- 2) EÜ või riiklik vastavustunnistus: kõigi alates 1996. aastast kinnitatud seeriaviisiliselt toodetud sõiduautode puhul on põhimõtteliselt vajalik EÜ tüübikinnitus¹⁴⁹. Selle korra kohaselt tõendab liikmesriik, et seda tüüpi sõiduk vastab kõigile Euroopas kohaldatavatele ohutus- ja keskkonnakaitsenõuetele. EÜ tüübikinnitus kehtib kõigis liikmesriikides. Tootja kui sõiduki tüübikinnituse omanik annab välja EÜ vastavustunnistuse, millega näidatakse, et sõiduk on toodetud vastavalt kinnitatud sõidukitüübile. Uue EÜ tüübikinnitusega sõidukid, millel on kehtiv vastavustunnistus, ei pea läbima uut tehniliste omaduste kinnitust ega vastama täiendavatele nende konstruktsiooni ja töötamist puudutavatele tehnilistele nõuetele, kui neid ei ole pärast tootja tehastest lahkumist ilmselgelt muudetud.

EÜ tüübikinnitusest sõidukite suhtes kohaldatakse riiklikku tüübikinnituskorda või riiklikku üksiksõiduki kinnitust. Teises liikmesriigis riiklikult juba kinnitatud mootorsõidukite ning teises liikmesriigis juba registreeritud mootorsõidukite suhtes kohaldatavad riiklikud kinnituskorrad kuuluvad seni ELTLi artiklite 34 ja 36 reguleerimisalasse¹⁵⁰. Uue tüübikinnituse direktiiviga 2007/46/EÜ on riikliku tüübikinnituse ja üksiksõiduki kinnituse kord nüüd ühtlustatud. Kuigi sõiduki kinnitus kehtib ainult liikmesriigis, kus see välja anti, peab teine liikmesriik lubama sõiduki müüki, registreerimist ja kasutuselevõtmist, välja arvatud juhul, kui tal on põhjust arvata, et tehnilised sätted, mille suhtes sõidukile kinnitus anti, ei ole tema omadega samaväärsed.

Riiklikud ametiasutused ei tohi eelnevalt teises liikmesriigis registreeritud sõidukite puhul EÜ vastavustunnistust nõuda juhul, kui sõiduki eelmine registreerimistunnistus vastab täielikult direktiivis 1999/37/EÜ esitatud näidisele. Riiklikud ametiasutused võivad siiski varem teises

liikmesriigis registreeritud sõidukite puhul EÜ vastavustunnistust nõuda juhul, kui teise liikmesriigi ühtlustamata registreerimistunnistus ei võimalda neil mootorsõidukit piisavalt täpselt tuvastada. Kui mootorsõidukil puudub EÜ vastavustunnistus, võivad riigiasutused nõuda riiklikku vastavustunnistust.

- 3) Tõend käibemaksu tasumise kohta, kui sõiduk ei ole käibemaksu seisukohalt uus.
- 4) Kindlustuspoliis.
- 5) Tehnoõlevaatus kontrollkaart, kui tehnoõlevaatus on kohustuslik kõigile eelnevalt samas liikmesriigis või teises liikmesriigis registreeritud sõidukitele. Registreerimisele eelnev tehnoõlevaatus peab täitma vähemalt samu korralduslikke tingimusi kui mootorsõiduki tehniliste omaduste kinnitamine¹⁵¹.

Ühes oma hiljutises otsuses kinnitas Euroopa Kohus, et imporditud kasutatud sõidukite üldised registreerimiskeelud rikuvad ELTLi artiklit 34¹⁵².

¹⁴⁸ Nõukogu 29. aprilli 1999. aasta direktiiv 1999/37/EÜ sõidukite registreerimisdokumentide kohta (EÜT L 138, 1.6.1999, lk 57), artikkel 4.

¹⁴⁹ Seda valdkonda reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. septembri 2007. aasta direktiiv 2007/46/EÜ, millega kehtestatakse raamistik mootorsõidukite ja nende haagiste ning selliste sõidukite jaoks mõeldud süsteemide, osade ja eraldi seadmetike kinnituse kohta (ELT L 263, 9.10.2007, lk 1). Direktiiv 2007/46/EÜ vahetab välja nõukogu 6. veebruari 1970. aasta direktiivi 70/156/EMÜ liikmesriikide mootorsõidukite ja nende haagiste tüübikinnitusega seotud õigusaktide ühtlustamise kohta.

¹⁵⁰ Kohtuasi 406/85: *Gofette ja Gilliard* (EKL 1987, lk 2525).

¹⁵¹ Kohtuasi 50/85: *Schloh vs. Auto contrôle technique* (EKL 1986, lk 1855); kohtuasi C-451/99: *Cura Anlagen* (EKL 2002, lk I-3193).

¹⁵² Kohtuasi C-524/07: *komisjon vs. Austria* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

5. Eksporditõkked

(ELTLi artikkel 35)

ELTLi artikkel 35 sätestab: „Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.”

5.1. „Eksport”

ELTLi artikli 35 kontekstis viitab mõiste „eksport” liikmesriikidevahelisele kaubandusele, s.o kaubaekspordile ühest liikmesriigist teise. Ekspordi ELI-välistesse riikidesse see ei hõlma.

5.2. Koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed

Kuigi ELTLi artiklid 35 ja 34 on sõnastuse poolest väga sarnased, erinevad nad teineteisest selle poolest, et ELTLi artikkel 35 kehtib põhimõtteliselt üksnes meetmete suhtes, mis diskrimineerivad kaupu. See põhimõte määrati kindlaks *Groenvelde*'i kohtuasjas¹⁵³, kus Euroopa Kohus leidis, et ELTLi artikkel 35 hõlmab „siseriiklikke meetmeid, mille konkreetne eesmärk või tagajärg on ekspordi takistamine ning liikmesriigi sisekaubanduse ja selle ekspordikaubanduse erinev kohtlemine, nii et asjaomase liikmesriigi omamaistele toodetele või koduturule on teiste liikmesriikide kaubanduse või toodete arvelt antud eriline eelis.”

ELTLi artikli 35 nii kitsaks tõlgendamiseks on mitu põhjust. Esiteks panevad mittediskrimineerivad meetmed impordi korral importijatele kahekordse koorma, kuna nad peavad täitma nii oma koduriigi kui ka impordiriigi eeskirju. See pärast leitaksegi, et siseturgu kaitsev ELI õigus keelab sellised meetmed põhjendatult. Eksporditajad peavad seevastu järgima ainult eeskirju, mis kehtivad ühtmoodi nii kodu- kui ka eksporditurul. Teiseks, kui ELTLi artikli 34 reguleerimisala oleks liiga lai, hõlmaks see piiranguid, millel ei ole liidusese kaubanduse jaoks tähendust¹⁵⁴.

Rioja kohtuasjas tulenes kõnealune kohtlemiserinevus sellest, et kodumaistele äriühingutele olid tagatud paremad tootmis- ja kaubandustingimused¹⁵⁵. *Parma* kohtuasjas tähendas see erilist eelist tootmispiirkonnas asuvatele ettevõtjatele, kuna kaitstud päritolunimetuse „Prosciutto di Parma” kasutamine viiludena müüdava singi puhul oli seotud tingimusega, et viilutamine ja pakendamine toimub tootmispiirkonnas¹⁵⁶. Sellised koduturule antud eelised panevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjad ebasoodsasse konkurentsiolukorda, kuna neile võivad tekkida lisakulud või neil on raskusi teatavate toodete hankimisel, mida neil on vaja selleks, et hakata konkureerima koduturuga.

Mõnes oma ELTLi artikli 35 kohta tehtud otsuses on Euroopa Kohus loobunud *Groenvelde*'i põhi-

mõtte viimasest tingimusest („teiste liikmesriikide kaubanduse või toodete arvelt”)¹⁵⁷. Sellist kontrolli on Euroopa Kohus teinud mitmes oma otsuses¹⁵⁸ ja see on kooskõlas tööjõu¹⁵⁹ ja teenuste¹⁶⁰ vaba liikumise valdkonnas toimuva arenguga.

Lisaks on Euroopa Kohus mõnes kohtuasjas jättnud viitamata tingimusele, mis puudutab kodumaisele toodangule erilise eelise andmist¹⁶¹. Ühes hiljutises eelotsuses¹⁶² käsitles Euroopa Kohus Belgia õigusakte, mille kohaselt müüjal oli keelatud nõuda ettemaksu või arve tasumist seitsmepäevase „taganemisperioodi” jooksul, mil tarbija võis kauglepingust taganeda. Kuigi ettemaksu nõudmise keeld kehtib kõigile riigi territooriumil tegutsevatele ettevõtjatele, leiab Euroopa Kohus, et keelu tegelik toime on sellegipoolest suurem eksporditava liikmesriigi turult lahkuvate kaupade jaoks kui kaupade müügil selle liikmesriigi koduturul. Huvitaval kombel takistab eksporditõkke selles asjas eelkõige ekspordiliikmesriigis, mitte sihtliikmesriigis asutatud ettevõtjate tegevust.

Kokkuvõttes näib Euroopa Kohtu üldine seisukoht olevat selline, et ELTLi artikkel 35 hõlmab kaubandustõkkeid, millel on konkreetne ja tegelik mõju ekspordile ning mis loovad kohtlemiserinevusi liikmesriigi koduturu kaubanduse ja ekspordi vahel.

¹⁵³ Kohtuasi 15/79: *Groenvelde* (EKL 1979, lk 3409); vt ka kohtuasi C-12/02: *Grilli* (EKL 2003, lk I-11585, punkt 41).

¹⁵⁴ P. Oliver ja S. Enchelmaier, *Free movement of goods: Recent developments in the case law*, CMLR 44, 2007, lk 686.

¹⁵⁵ Kohtuasi C-47/90: *Delhaize vs. Promalvin* (Rioja) (EKL 1992, lk I-3669; selles kohtuasjas ei käsitletud Euroopa Kohus oma põhjendustes erilise eelise andmist omamaisele toodangule, kuigi kohtuasja asjaolud olid selles osas ilmsed).

¹⁵⁶ Kohtuasi C-108/01: *Consorzio del Prosciutto di Parma ja Salumificio S. Rita* (EKL 2003, lk I-5121).

¹⁵⁷ Kohtuasi 155/80: *Oebel* (EKL 1981, lk 1993).

¹⁵⁸ Kohtuasjad C-47/90: *Delhaize vs. Promalvin* (EKL 1992, lk I-3669, punkt 12); kohtuasi C-80/92: *komisjon vs. Belgia* (EKL 1994, lk I-1019, punkt 24); kohtuasi C-203/96: *Dusseldorp jt* (EKL 1998, lk I-4075); kohtuasi C-209/98: *Sydhavnens Sten & Grus* (EKL 2000, lk I-3743, punkt 34).

¹⁵⁹ Kohtuasi C-415/93 *Bosman* (EKL 1995, lk I-4921); kohtuasi C-18/95: *Terhoeve* (EKL 1999, lk I-345).

¹⁶⁰ Kohtuasi C-384/93: *Alpine Investments* (EKL 1995, lk I-1141).

¹⁶¹ Kohtuasi C-388/95: *Belgia vs. Hispaania* (EKL 2000, lk I-3123, punkt 41).

¹⁶² Kohtuasi C-205/07: *Gysbrechts ja Santurel Inter* (EKL 2008, lk I-9947).

6. Kaubandustõkete põhjendamine

6.1. ELTLi artikkel 36

ELTLi artiklis 36 on loetletud kaitsemehhanismid, mida liikmesriigid võivad kasutada põhjendusena piiriülest kaubandust takistavate meetmete võtmisel: „Artiklite 34 ja 35 sätted ei välista ekspordi, impordi või transiitkaupade suhtes kehtestatud keelde või piiranguid, kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmiseks.”

Lisaks näeb Euroopa Kohtu praktika ette nn kohustuslikud nõuded (nt keskkonnakaitse), millele liikmesriigid võivad samuti oma meetmete põhjendamisel tugineda.

ELTLi artiklis 36 sätestatud erandeid, millest ükski ei ole seotud majandushuvidega, tõlgendab Euroopa Kohus kitsalt¹⁶³. Peale selle peab iga meede vastama proportsionaalsuse põhimõttele. Tõendamiskohustust ELTLi artikli 36 alusel vastu võetud meetmete põhjendamisel kannab liikmesriik¹⁶⁴, ent kui liikmesriik esitab veenvad põhjendused, on komisjoni ülesanne näidata, et võetud meetmed ei ole konkreetsel juhul asjakohased¹⁶⁵.

ELTLi artiklile 36 ei või tugineda, et põhjendada kõrvalekaldeid ELi ühtlustatud õigusest¹⁶⁶. Kui ELi õigusaktid ei ole ühtlustatud, võivad liikmesriigid oma kaitsetasemeid ise määratleda. Kui õigusaktid on ühtlustatud osaliselt, annavad ühtlustavad õigusaktid liikmesriikidele

üpris sageli sõnaselge õiguse säilitada või võtta vastu rangemad meetmed, tingimusel et need on kooskõlas asutamislepinguga. Sellistel juhtudel peab Euroopa Kohus hindama kõnealuseid sätteid ELTLi artikli 36 valguses.

Isegi kui meede on põhjendatav mõne ELTLi artiklis 36 sätestatud erandiga, ei tohi see siiski endast kujutada „suvalise diskrimineerimise vahendit või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiramist”. ELTLi artikli 36 teine osa on mõeldud selleks, et vältida artikli kuritarvitamist liikmesriikide poolt. Nagu Euroopa Kohus on märkinud, on „artikli [36] teise lause eesmärk hoida ära seda, et esimeses lauses nimetatud alustel rakendatud kaubanduspiiranguid kasutatakse nende eesmärgi vastaselt teistest liikmesriikidest pärit kaupade diskrimineerimiseks või teatud kodumaiste kaupade kaudseks eelistamiseks”¹⁶⁷, st protektsionistlike meetmete rakendamiseks.

6.1.1. KÕLBLUS, AVALIK KORD JA AVALIK JULGEOLEK

Liikmesriigid võivad tooteid keelustada kõlblusega seotud põhjustel. Kuigi iga liikmesriik võib ise kehtestada standardid, millele kaubad peavad vastama, et olla kooskõlas riiklike kõlblusnormidega, tuleb seda kaalutusõigust teostada ELi õigusest tulenevaid kohustusi järgides. Nii näiteks on mis tahes keeld importida tooteid, mille müük ei ole keelatud, vaid piiratud, diskrimineeriv ja vastuolus „kaupade vaba liikumise” sätetega. Enamik kohtuasju, milles Euroopa Kohus on kõlblusepõhjenduse otsesõnu lugenud vastuvõetavaks, on puudutanud siivutuid,

sündsusetuid kaubaartikleid¹⁶⁸. Teistes kohtuasjades, kus samuti tugineti kõlblusele, tuvasitati muid, omavahel seotud põhjendusi (avalik huvi hasartmängude puhul¹⁶⁹, alaealiste kaitse videote ja DVDde märgistamisel¹⁷⁰).

Avaliku korra mõistet tõlgendab Euroopa Kohus väga rangelt ja seda on harva õnnestunud kasutada ELTLi artiklis 36 sätestatud erandi põhjendusena. Nii näiteks ei ole meetme põhjendamine avaliku korraga vastuvõetav, kui meede kujutab endast üldist kaitseklauslit või on mõeldud üksnes protektsionistlike majandus-eesmärkide saavutamiseks. Kui on kohaldatav mõni teine ELTLi artiklis 36 sätestatud erand, kaldub Euroopa Kohus kasutama seda teist alust või avaliku korraga põhjendamist koos teiste võimalike põhjendustega¹⁷¹. Üksnes avaliku korraga põhjendamise on Euroopa Kohus vastuvõetavaks lugenud ainult ühes kohtuasjas, kus liikmesriik piiras kolleksionääridele mõeldud kuld müntide importi ja ekspordi. Selles kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et piirang oli avaliku korraga seotud põhjustel põhjendatav, sest see tulenes vajadusest kaitsta müntide verimise õigust, mida traditsiooniliselt loetakse riigi põhihuvi hulka kuuluvaks¹⁷².

Avaliku julgeolekuga põhjendamist on kasutatud ühes erivaldkonnas, s.o ELi energiaturul, kuid asjaomane otsus peaks piirduma konkreetsete asjaoludega ja selle kohaldamisalatus ei ole lai. Ühes sellises kohtuasjas nõudis liikmesriik naftaimportijatelt, et need hangiksid kuni 35% oma naftavajadusest riiklikult naftakompaniilt valitsuse määratud hindadega. Euroopa Kohus leidis, et see meede on selgelt protektsionistlik

¹⁶³ Kohtuasi C-120/95: *Decker* (EKL 1998, lk I-1831); kohtuasi 72/83: *Campus Oil* (EKL 1984, lk 2727).

¹⁶⁴ Kohtuasi 251/78: *Denkavit Futtermittel* (EKL 1979, lk 3369).

¹⁶⁵ Kohtuasi C-55/99: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2000, lk I-11499).

¹⁶⁶ Kohtuasi C-473/98: *Toolox* (EKL 2000, lk I-5681); kohtuasi 5/77: *Tedeschi vs. Denkavit* (EKL 1977, lk 1555).

¹⁶⁷ Kohtuasi 34/79: *Henn ja Darby* (EKL 1979, lk 3795, punkt 21) ning liidetud kohtuasjad C-1/90 ja C-176/90: *Aragonesa de Publicidad Exterior ja Publivia* (EKL 1991, lk I-4151, punkt 20).

¹⁶⁸ Kohtuasi 121/85: *Conegate* (EKL 1986, lk 1007); kohtuasi 34/79: *Henn ja Darby* (EKL 1979, lk 3795).

¹⁶⁹ Kohtuasi C-275/92: *Schindler* (EKL 1994, lk I-1039, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika) ning kohtuasi C-124/97: *Läärä jt* (EKL 1999, lk I-6067, punkt 33).

¹⁷⁰ Kohtuasi C-244/06: *Dynamic Medien* (EKL 2008, lk I-505).

¹⁷¹ Euroopa Kohus on vastuvõetavaks lugenud väite, et õigusaktid, „mille eesmärk on alkoholitarbimist kontrollides ennetada alkoholist tingitud ühiskondlikke, sotsiaalseid ja terviseprobleeme ja millega seega soovitakse võidelda alkoholi kuritarvitamise vastu, on kooskõlas ELTLi artiklis 36 tunnustatud rahvatervise ja korrakaitse kaalutlustega” – kohtuasi C-434/04: *Ahokainen ja Leppik* (EKL 2006, lk I-9171, punkt 28).

¹⁷² Kohtuasi 7/78: *Thompson* (EKL 1978, lk 2247).

ja vastuolus ELTLi artikliga 34. Põhjendatukse loeti see aga seoses avaliku julgeolekuga, s.o et säilitada toimiv nafta rafineerimistegevus tarnevajaduste rahuldamiseks kriisiajal¹⁷³.

Euroopa Kohus on avaliku julgeolekuga põhjendamist aktsepteerinud ka kohtuasjades, kus on käsitletud kauplemist strateegiliselt tundlike kaupadega¹⁷⁴ ja kaheotstarbeliste kaupadega¹⁷⁵, sest „... välissuhete või teiste riikidega rahumeelse koeksisteerimise tõsisesse raskustesse sattumise oht võib mõjutada liikmesriigi julgeolekut“. Nendes kohtuasjades leidis Euroopa Kohus, et ELTLi artikkel 36 hõlmab nii sisejulgeolekut (s.o kuritegevuse avastamine ja vältimine ning liikluse korraldamine) kui ka välisjulgeolekut¹⁷⁶.

6.1.2. INIMESTE, LOOMADE JA TAIMEDE ELU JA TERVISE KAITSMINE (ETTEVAATUSPRINTSIIP)

Euroopa Kohus on otsustanud, et „[EÜ] artikliga [36] kaitstud hüvede ja huvide seas on esikohal inimeste elu ja tervis ning liikmesriikidel tuleb lepinguga määratud piirides otsustada, millises ulatuses soovivad nad seda kaitset tagada, eeskätt seda, kui ranged peavad olema läbiviidavad kontrollid¹⁷⁷. Samas otsuses märkis Euroopa Kohus, et ELTLi artiklis 36 sätestatud erandite hulka ei kuulu siseriiklikud eeskirjad või tavad, kui inimeste elu ja tervist on sama tõhusalt võimalik kaitsta meetmetega, mis liidusisest kaubandust niivõrd ei piira.

Inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise kaitsmine on kõige levinum põhjendus, millega liikmesriigid püüavad õigustada kaupade vaba liikumise takistamist. Kuigi Euroopa Kohtu praktika selles valdkonnas on väga ulatuslik, tuleb meeles pidada teatavaid põhimõttelisi reegleid: meetme põhjendamisel ei või tugineda tervise

kaitsesele, kui meetme tegelik eesmärk on kaitsta koduturгу, isegi kui ühtlustamata valdkonnas võib liikmesriik kaitsetaseme üle ise otsustada; võetud meetmed peavad olema proportsionaalsed, st need ei tohi ületada rahvatervise õiguspärase kaitse eesmärgi saavutamiseks vajalikku. Peale selle peavad kõnealused meetmed olema hästi põhjendatud asjakohaste tõenditega, andmetega (tehnilised, teaduslikud, statistilised, toitumisasend) ja kõikvõimaliku muu asjakohase teabega¹⁷⁸.

„**Ettevaatusprintsipi**“ kohaldamine: ettevaatusprintsipi kasutas Euroopa Kohus esimest korda kohtuasjas *National Farmers' Union*¹⁷⁹, kuigi see on ilmnunud kaudselt ka varasemas praktikas. Euroopa Kohus sedastas: „kui esinevad kahtlused inimeste tervist puudutavate ohtude olemasolu või ulatuse osas, võivad institutsioonid võtta kaitsemeetmeid, ilma et nad ootaksid ära, et täielikult oleks avaldunud nende ohtude tegelikkus ja tõsidus“. Ettevaatusprintsipi määrab ära asjaolud, mil seadusandja, olgu selleks liikmesriik, EL või rahvusvaheline organisatsioon, võib võtta meetmeid tarbijate kaitseks terviseriskide eest, mida tänapäevaste teadusuuringute kahtluste põhjal võib seostada mõne toote või teenusega.

Euroopa Kohus on järjekindlalt märkinud, et liikmesriigid peavad enne ELTLi artiklite 34 ja 36 alusel ettevaatusabinõude rakendamist viima läbi riskianalüüsi¹⁸⁰. Näib, et Euroopa Kohus tunnustab üldiselt teaduslikke kahtlusi ja jätab nende tõestamise korral liikmesriikidele või institutsioonidele palju võimalusi, et otsustada selle üle, milliseid meetmeid võtta¹⁸¹. Meetmeid ei või aga võtta „puhtalt hüpoteetilistel kaalutlustel“¹⁸².

Kui liikmesriigid soovivad ELTLi artikli 36 alusel säilitada või võtta meetmeid tervise kaitsmiseks, lasub nende vajalikkuse tõendamise kohustus

neil¹⁸³. See nähtub ka mitmest hiljutisest kohtuasjast, kus Euroopa Kohus on kinnitanud ettevaatusprintsipi kehtivust¹⁸⁴. Euroopa Kohus on oma otsustes rõhutanud, et tegelike ohtude olemasolu tuleb tõestada rahvusvaheliste teadusuuringute kõige värskemate tulemuste abil. Seega lasub ELTLi artikli 36 alusel rakendatud ettevaatusabinõude põhjendatuse esmane tõendamiskohustus liikmesriikidel. Liikmesriigid ei pea siiski tõendama, et olemasolevate tõendite ja ohu vahel on selge seos; selle asemel piisab selle tõendamisest, et kõnealuses valdkonnas valitsevad teaduslikud kahtlused. Seejärel hindavad liikmesriigi küsimust ELi institutsioonid¹⁸⁵.

6.1.3. KUNSTILISE, AJALOOLISE JA ARHEOLOOGILISE VÄÄRTUSEGA RAHVUSLIKE RIKKUSTE KAITSE

Liikmesriikide kohustus kaitsta oma rahvuslikke rikkusi ja pärandit võib põhjendada importi või ekspordi takistavaid meetmeid.

„Rahvusliku rikkuse“ mõiste täpne määratlus on avatud tõlgendustele ja kuigi on selge, et sellistel esemetel on reaalne „kunstiline, ajalooline või arheoloogiline väärtus“, peavad liikmesriigid ise määratlema, mis sellesse kategooriasse kuulub. Sellegipoolest võib tõlgendamisel abi olla direktiivist 93/7/EMÜ¹⁸⁶, mis reguleerib liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist. Kuigi direktiiv kinnitab, et liikmesriigid peavad oma rahvuslikud rikkused ise määratlema, on tõlgendamiskahtluste korral abi tema sätetest ja lisast. Direktiivi sätete kohaselt võib rahvuslikuks rikkuseks lugeda

- muuseumide või raamatukogude säilituskogude nimistus loetletud esemed;
- pildid, maalid, skulptuurid;

¹⁷³ Kohtuasi 72/83: *Campus Oil* (EKL 1984, lk 2727).

¹⁷⁴ Kohtuasi C-367/89: *Richardt* (EKL 1991, lk I-4621).

¹⁷⁵ Kohtuasi C-83/94: *Leifer jt* (EKL 1995, lk I-3231); kohtuasi C-70/94: *Werner* (EKL 1995, lk I-3189).

¹⁷⁶ Kohtuasi C-367/89: *Richardt* (EKL 1991, lk I-4621).

¹⁷⁷ Kohtuasi 104/75: *De Peijper* (EKL 1976, lk 613).

¹⁷⁸ Kohtuasi C-270/02: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2004, lk 1559); kohtuasi C-319/05: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2007, lk I-9811).

¹⁷⁹ Kohtuasi C-157/96: *National Farmers' Union jt* (EKL 1998, lk I-2211).

¹⁸⁰ Kohtuasi C-249/07: *komisjon vs. Madalmaad* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 50 ja 51); kohtuasi C-41/02: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2004, lk I-11375); kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693); kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277).

¹⁸¹ Vrd kohtuasi C-132/03: *Codacons ja Federconsumatori* (EKL 2005, lk I-4167, punkt 61) ja kohtuasi C-236/01: *Monsanto Agricoltura Italiae jt* (EKL 2003, lk I-8105, punkt 111).

¹⁸² Kohtuasi C-236/01: *Monsanto Agricoltura Italiae jt* (EKL 2003, lk I-8105, punkt 106); kohtuasi C-41/02: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2004, lk I-11375, punkt 52); kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693, punkt 49); kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277, punkt 56).

¹⁸³ Vt nt kohtuasi 227/82: *Van Bennekom* (EKL 1983, lk 3883, punkt 40) ja kohtuasi 178/84: *komisjon vs. Saksamaa (Reinheitsgebot)* (EKL 1987, lk 1227, punkt 46).

¹⁸⁴ Kohtuasi C-41/02: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2004, lk I-11375, punkt 47); kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693, punkt 46) ja kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277, punkt 53).

¹⁸⁵ Komisjon on vastu võtnud teatise ettevaatusprintsipi kohta: KOM(2000) 1 (lõplik).

¹⁸⁶ Nõukogu direktiiv 93/7/EMÜ, 15. märts 1993, liikmesriigi territooriumilt ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise kohta.

- raamatud;
- transpordivahendid ning
- arhiivid.

Määratlemaks, mis direktiivi kohaldamisalasse jääb, viitab direktiiv oma lisa sellistele tunnustele nagu omandiõigus, vanus ja väärtus, kuid on selge, et tegureid, mida tuleks „rahvusliku rikkuse“ määratlemisel arvesse võtta, on rohkem, nagu näiteks kontekstilisus, mis arvestab konkreetse liikmesriigi pärandit. Oletatavasti just sellel põhjusel on direktiivis selgitus: „seetõttu ei ole käesoleva direktiivi lisa eesmärk määratleda nimetatud ELTLi artikli 36 tähenduses „rahvuslike rikkuste“ hulka kuuluvaid esemeid, vaid määrata kindlaks esemete kategooriad, mida võib selliselt klassifitseerida“.

Direktiiv 93/7/EMÜ võeti vastu seoses kontrollide kaotamisega riigipiiridel, kuigi ta hõlmab ainult ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist ega näe ette kontrollimehhanisme sellise väljaviimise ärahoidmiseks. Määrus (EÜ) nr 116/2009 kultuuriväärtuste ekspordi kohta läheb sammu võrra kaugemale, määrares kultuuriväärtuste ekspordile ühtse kontrolli; seda kohaldatakse siiski ainult ekspordil ühendusevälistes riikidesse¹⁸⁷.

Seega kehtestavad liikmesriigid antiikesemete ja muude kultuuriväärtuste ekspordile erinevaid piiranguid ning neid, nagu ka nendega seotud haldusmenetlusi, näiteks deklaratsioonide ja tõendavate dokumentide nõudmist, loetakse üldiselt ELTLi artikli 36 alusel põhjendatuks. Liikmesriikide katseid takistada kunstiväärtuste väljaviimist mõne maksu kehtestamise teel ei ole aga põhjendatuks loetud, kuna see kujutab endast tollimaksuga samaväärse toimega meetet (ELTLi artikkel 30), mida ELTLi artikli 36 alusel põhjendada ei saa¹⁸⁸.

6.1.4. TÖÖSTUS- JA KAUBANDUSOMANDI KAITSE

Tööstus- ja kaubandusomandi kõige tähtsamad liigid on patendid, kaubamärgid ja autoriõigused. Kohtupraktikast, kus on käsitletud tööstusomandi õiguste kasutamise kokkusobivust ELTLi artiklitega 34 ja 36, võib järeldada kaht põhimõtet.

Esimene on, et asutamisleping ei mõjuta neid tööstusomandi õigusi, mis on antud vastavalt liikmesriikide õigusaktidele. Seega on liikmesriikide õigusnormid, mis reguleerivad selliste õiguste omandamist, üleandmist ja kustumist, õiguspärased. See põhimõte ei kehti aga siis, kui liikmesriigi õigusnormides esineb diskrimineerimist¹⁸⁹.

Teine põhimõte on, et tööstusomandi õigus on ammendunud, kui toodet on liikmesriigi turul müünud õiguse omanik ise või on seda tehtud tema nõusolekul. Sellisel juhul ei või õiguse omanik vaidlustada toote impordi liikmesriiki, kus see esimesena turule viidi. Seda nimetatakse õiguste ammendumise põhimõtteks. See ei takista esitamise- või laenuamisõiguse omanikel võtta iga esitamise või rentimise eest tasu¹⁹⁰.

Tänapäeval aga hõlmavad mõlemat aspekti peamiselt ühtlustatud õigusaktid, nagu näiteks direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärkide kohta.

Tuleb märkida, et ELTLi artikli 36 tähenduses kuuluvad tööstus- ja kaubandusomandi hulka peale patentide, kaubamärkide, autoriõiguste ja tööstusdisainiõiguste ka geograafilised päritolunimetused¹⁹¹.

6.2. Kohustuslikud nõuded

Cassis de Dijon'i otsuses määras Euroopa Kohus kindlaks kohustuslike nõuete mõiste kui mitteammendava loetelu ELTLi artikli 34 raames kaitstud huvidest. Selles otsuses märkis Euroopa Kohus,

et need kohustuslikud nõuded puudutavad eelkõige maksukontrolli tõhusust, rahvatervise kaitset, äritehingute ausust ning tarbijakaitset.

Nagu Euroopa Kohus *Cassis de Dijon*'i kohtuasjas selgitas, võib kohustuslike nõuetega põhjendada üksnes eeskirju, mida kohaldatakse vahet tegemata. Seepärast ei ole muude kui ELTLi artikliga 36 hõlmatud aluste kasutamine diskrimineerivate meetmete põhjendamiseks teoreetiliselt lubatud. Kuigi Euroopa Kohtul on õnnestunud sellest eristusest üle saada ilma oma varasemast praktikast lahti ütlemata¹⁹², on väidetud, et sedalaadi eristus on kunstlik ja Euroopa Kohus kaldub lihtsustamise poole, et kohelda kohustuslike nõudeid samamoodi kui ELTLi artikli 36 vastavaid põhjendusi¹⁹³.

6.2.1. KESKKONNAKAITSE

Kuigi keskkonnakaitset ei ole ELTLi artiklis 36 sõnaselgelt mainitud, on Euroopa Kohus seda nimetanud ülekaalukaks kohustuslikuks nõudeks. Euroopa Kohus on seisukohal, et „...keskkonnakaitse on „üks ühenduse peamine eesmärk“, mis võib seepärast põhjendada teatavaid piiranguid kaupade vaba liikumise põhimõtte suhtes“¹⁹⁴.

Euroopa Kohus on keskkonnakaitsega põhjendanud mitmesuguseid liikmesriikide meetmeid:

- jäätmete teistest liikmesriikidest impordimise keeld¹⁹⁵;
- pakendite pandi- ja tagastussüsteem¹⁹⁶;
- teatavate keemiliste ainete täielik keelustamine, mis võimaldab siiski teha ohutute alternatiivide puudumise korral erandeid¹⁹⁷;
- elektri tarnijate kohustus hankida kogu tarnitav elekter taastuvatest energiaallikatest kindlaksmääratud tarnepiirkonnas¹⁹⁸.

¹⁸⁷ Nõukogu määrus (EÜ) nr 116/2009, 18. detsember 2009, kultuuriväärtuste ekspordi kohta (ELT L 39, 10.2.2009, lk 1–6).

¹⁸⁸ Kohtuasi 7/68: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1968, lk 423).

¹⁸⁹ Kohtuasi C-235/89: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1992, lk I-777).

¹⁹⁰ Kohtuasi 187/80: *Merck vs. Stephar* (EKL 1981, lk 2063), liidetud kohtuasjad C-267/95 ja C-268/95: *Merck vs. Primecrown* (EKL 1996, lk I-6285), kohtuasi 78/70: *Deutsche Grammophon vs. Metro* (EKL 1971, lk 487).

¹⁹¹ Kohtuasi C-3/91: *Exportur vs. LOR* (EKL 1992, lk I-5529) ja kohtuasi C-388/95: *Belgia vs. Hispaania* (EKL 2000, lk I-3123).

¹⁹² Kohtuasjas C-2/90: *komisjon vs. Belgia* (EKL 1992, lk I-4431) leidis Euroopa Kohus, et meede, mida võis pidada diskrimineerivaks, ei olnud seda tulenevalt kohtuvaidluse teema erilaadist, ning lubas selle põhjendamist keskkonnakaitsega. Kohtuasjas C-320/03: *komisjon vs. Austria* (EKL 2005, lk I-9871) asus Euroopa Kohus seisukohale, et kõne all olnud meede oli vahet tegemata kohaldatav, mitte kaudselt diskrimineeriv.

¹⁹³ P. Oliver, *Free Movement of Goods in the European Community*, 2003, 8.3–8.10.

¹⁹⁴ Kohtuasi 302/86: *komisjon vs. Taani* (EKL 1988, lk 4607, punkt 8).

¹⁹⁵ Kohtuasi C-2/90: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1992, lk I-4431).

¹⁹⁶ Kohtuasi 302/86: *komisjon vs. Taani* (EKL 1988, lk 4607).

¹⁹⁷ Kohtuasi C-473/98: *Toolex* (EKL 2000, lk I-5681).

¹⁹⁸ Kohtuasi C-379/98: *PreussenElektra* (EKL 2001, lk I-2099).

Keskonnakaitse on tihedalt seotud ka inimeste elu ja tervise kaitsega¹⁹⁹ ning teaduse arenedes ja inimeste teadlikkuse suurenedes tuginevad liikmesriigid sellele üha sagedamini. Kuid see, et liikmesriigid põhjendavad oma meetmeid üha sagedamini keskkonnakaitsega, ei tähenda, et Euroopa Kohus peab seda alati piisavaks. Nii on Euroopa Kohus viimastel aastatel tõepoolest mitu korda kinnitanud, et rahvatervise ja keskkonna kaitsmise vajadusest ei piisa alati, et põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist. Euroopa Kohus on mitmel korral õigeks lugenud komisjoni väite, et liikmesriigi meetmed on taotletava eesmärgi suhtes eba-proportsionaalsed või et väidetavat riski ei ole ära tõestatud²⁰⁰.

6.2.2. TARBIIJAKAITSE

Teatavaid liidusisese kaubanduse tõkkeid, mis tulenevad liikmesriikide õigusnormide erinevustest, tuleb aktsepteerida niivõrd, kuivõrd neid norme kohaldatakse vahet tegemata nii kodumaiste kui ka imporditud toodete suhtes, ja neid võib põhjendada vajadusega täita ülekaalukad nõuded seoses tarbijakaitsega või õiglase kaubandusega. Selleks et sellised õigusnormid saaksid olla lubatavad, peavad nad olema proportsionaalsed taotletava eesmärgi suhtes ning seda eesmärki ei ole võimalik saavutada liidusisest kaubandust vähem piiravate meetmetega²⁰¹. Euroopa Kohtu praktikak läbib seisukoht, et kui imporditud tooted on sarnased kodumaistega, piisab tarbija teavitamiseks toote laadi kohta asjakohasest märgistusest, mille võib riiklike õigusnormidega muuta kohustuslikuks. Tarbijakaitsega ei saa põhjendada tarbetult piiravaid meetmeid²⁰².

6.2.3. MUUD KOHUSTUSLIKUD NÕUDED

Euroopa Kohus on aeg-ajalt tunnustanud muid „kohustuslikke nõudeid“, millega võib põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist:

Töötingimuste parandamine: kuigi töötervishoid ja tööohutus kuuluvad ELTLi artiklis 36 nimetatud rahvatervise mõiste alla, on töötingimuste parandamine „kohustuslik nõue“ isegi siis, kui seejuures ei tule arvesse võtta mitte mingisuguseid tervisekaalutlusi²⁰³.

Kultuurilised eesmärgid²⁰⁴: ühes kohtuasjas, kus käsitleti Prantsuse õigusakte, mille eesmärk oli soodustada kinematograafiateoste loomist, näis Euroopa Kohus möönvat, et kultuuri kaitsmine võib kindlatel tingimustel kujutada endast „kohustuslikku nõuet“, millega võib põhjendada impordi- või ekspordipiiranguid.

Ajakirjanduse mitmekesisuse säilitamine²⁰⁵: eelotsuses Austria keelu kohta, mis puudutas lugejatele auhinnamängudes osalemise võimalust pakkuvaid väljaandeid, asus Euroopa Kohus seisukohale, et ajakirjanduse mitmekesisuse säilitamine võib endast kujutada ülekaalukat nõuet, mis võib põhjendada kaupade vaba liikumise suhtes kehtestatud piirangut. Ta märkis, et ajakirjanduse mitmekesisus aitab tagada sõnavabadust, nagu seda kaitseb Euroopa inimõiguste ja põhi-vabaduste kaitse konventsiooni artikkel 10 ja mis on üks ELi õiguskorraga tagatud põhiõigustest.

Sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaalu säilitamine: kaupade vaba liikumise takistamist ei või põhjendada puhtmajanduslike eesmärkidega. Kohtuasjas C-120/95: Decker, kus arutati liikmesriigi keeldumist hüvitamast teises liikmesriigis asutatud optikult

ostetud korrektiivklaasidega prillipaari kulusid, tunnistas Euroopa Kohus siiski, et sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaalu tõsise häirimise oht võib endast kujutada üldise huviga seotud ülekaalukat põhjust, millega võib põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist.

Liiklusohutus: Euroopa Kohus on mitmes kohtuasjas samuti tunnustanud, et liiklusohutus kujutab endast ülekaalukat üldist huvi, millega võib põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist²⁰⁶.

Kuritegevuse vastu võitlemine: ühes kohtuasjas, kus arutati Portugalis kehtestatud keeldu kinnitada autoklaasidele toonkilesid²⁰⁷, leidis Euroopa Kohus, et kuritegevuse vastu võitlemine võib kujutada endast ülekaalukat üldist huvi, millega võib põhjendada kaupade vaba liikumise takistamist.

Loomade heaolu kaitse: Kohtuasjas C-219/07 märkis Euroopa Kohus, et loomade heaolu kaitse on üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk. Ta märkis samuti, et selle eesmärgi tähtsust väljendab eelkõige see, et liikmesriigid on võtnud vastu protokollid loomade kaitse ja heaolu kohta, mis on lisatud Euroopa Ühenduse asutamislepingule²⁰⁸.

Nagu eespool märgitud, ei ole kohustuslike nõuete loetelu ammendav ja Euroopa Kohus võib otsustada, et kaupade vaba liikumise takistamist võib põhjendada muude „kohustuslike nõuetega“.

6.3. Proportsionaalsuse kriteerium

Selleks et riiklik meede saaks olla põhjendatud ELTLi artikli 36 alusel või Euroopa Kohtu prak-

¹⁹⁹ Mõnes kohtuasjas näib, et Euroopa Kohus käsitleb keskkonnakaitset rahvatervise ja ELTLi artikli 36 osana: vt nt kohtuasi C-67/97: *Bluhme* (EKL 1998, lk I-8033).

²⁰⁰ Vt nt: 1) kohtuasi C-319/05: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2007, lk I-9811); 2) kohtuasi C-186/05: *komisjon vs. Rootsi* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata); 3) kohtuasi C-297/05: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2007, lk I-7467); 4) kohtuasi C-254/05: *komisjon vs. Belgia* (EKL 2007, lk I-4269); 5) kohtuasi C-432/03: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2005, lk I-9665); 6) kohtuasi C-114/04: *komisjon vs. Saksamaa* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata); 7) kohtuasi C-212/03: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2005, lk I-4213); 8) kohtuasi C-463/01: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2004, lk I-11705); 9) kohtuasi C-41/02: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2004, lk I-11375); 10) kohtuasi C-497/03: *komisjon vs. Austria* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata); 11) kohtuasi C-150/00: *komisjon vs. Austria* (EKL 2004, lk I-3887); 12) kohtuasi C-387/99: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2004, lk I-3751); 13) kohtuasi C-24/00: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2004, lk I-1277); 14) kohtuasi C-270/02: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2004, lk I-1559); 15) kohtuasi C-122/03: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 2003, lk I-15093); 16) kohtuasi C-358/01: *komisjon vs. Hispaania* (EKL 2003, lk I-13145); 17) kohtuasi C-455/01: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2003, lk I-12023); 18) kohtuasi C-192/01: *komisjon vs. Taani* (EKL 2003, lk I-9693); 19) kohtuasi C-420/01: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 2003, lk I-6445).

²⁰¹ Kohtuasi 120/78: *Rewe-Zentral* (EKL 1979, lk 649, punkt 8); kohtuasi C-313/94: *Graffone* (EKL 1996, lk I-6039, punkt 17); kohtuasi C-3/3: *Ruwet* (EKL 2000, lk I-8749, punkt 50).

²⁰² Kohtuasi C-448/98: *Guimont* (EKL 2000, lk I-10663), kus käsitleti Prantsuse õigusakte, mille kohaselt nimetus „Emmentali juust“ oli lubatud ainult teatavat liiki koorikuga juustude puhul; kohtuasi 261/81: *Rau vs. De Smedt* (EKL 1982, lk 3961), kus käsitleti Belgias kehtivat nõuet, et margariini tuleb müüa kuubikujulises pakendis.

²⁰³ Kohtuasjas 155/80: *Oebel* (EKL 1981, lk 1993) märkis Euroopa Kohus, et pagari- ja kondiitriäridele pandud oötöö keeld oli selles ilmselgelt tundlikus sektoris õiguspärane majandus- ja sotsiaal-poliitiline otsus.

²⁰⁴ Liidetud kohtuasjad 60/84 ja 61/84: *Cinéthèque* (EKL 1985, lk 2605).

²⁰⁵ Kohtuasi C-368/95: *Familiapress* (EKL 1997, lk I-3689).

²⁰⁶ Kohtuasi C-54/05: *komisjon vs. Soome* (EKL 2007, lk I-2473, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

²⁰⁷ Kohtuasi C-265/06: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2008, lk I-2245, punkt 38).

²⁰⁸ Kohtuasi C-219/07: *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel* (EKL 2008, lk I-4475, punkt 27).

tikast tuleneva kohustusliku nõudega, peab ta vastama proportsionaalsuse põhimõttele²⁰⁹. Asjaomane meede peab olema taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik ning eesmärki ei ole võimalik saavutada keeldude või piirangutega, mis ei ole nii ulatuslikud või mis ei kahjusta liidusisest kaubandust nii palju.

Teisisõnu peavad liikmesriikide valitud vahendid piirduma üksnes taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalikuga ning olema sellega proportsionaalsed²¹⁰.

Tuleb märkida, et kogu Euroopa Liitu hõlmavate ühtlustavate eeskirjade puudumisel on liikmesriikidel vabadus ise otsustada selle üle, millisel tasemel nad soovivad oma õigustatud huve kaitsta. Kindlates valdkondades²¹¹ on Euroopa Kohus jätnud liikmesriikidele nende võetavate meetmete ja taotletavate kaitsetasemetepuhul, mis võivad liikmesriigiti erineda, teatava „kaalutusõiguse“.

Vaatamata sellele suhtelisele vabadusele taotletavate kaitsetasemetep kindlaksmääramisel ei saa pelgalt asjaolu, et liikmesriik on valinud

kaitsesüsteemi, mis erineb mõnes teises liikmesriigis kasutatavast, mõjutada sellega seoses kehtestatud normide vajalikkuse ja proportsionaalsuse hindamist. Neid norme tuleb hinnata üksnes lähtuvalt asjaomase liikmesriigi ametiasutuste taotletavatest eesmärkidest ning kaitsetasemest, mida need peavad tagama²¹².

Seega on liikmesriigi esitatud põhjenduste analüüsimisel tähtsal kohal küsimus, kas oleks võimalik võtta alternatiivseid, kaubandust vähem takistavaid meetmeid. Liikmesriigid on kohustatud võtma „vähem piiravaid alternatiivseid meetmeid“. Selle kohustuse täitmata jätmine kujutab endast proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist. Euroopa Kohus on mitmel korral tuvastanud, et liikmesriigi meetmed ei ole proportsionaalsed, sest oleks olnud võimalus võtta alternatiivseid meetmeid²¹³. Ses suhtes on liikmesriik kohustatud taotlema oma kindlaksmääratud eesmärke ühtselt ja süstemaatiliselt ning vältima mis tahes ebakõla valitud ja valimata jäetud meetmete vahel²¹⁴. Kohtuasjas C-249/07 kirjeldas Euroopa Kohus näiteks ebakõlasid vabastuste süsteemis, mis viitasid süsteemi ebaobjektiivsusele ja diskrimineeri-

vusele²¹⁵. Kui liikmesriik suudab tõendada, et alternatiivse meetme vastuvõtmisega kahjustaks ta oma muid õigustatud huve, võetakse seda proportsionaalsuse hindamisel arvesse²¹⁶.

6.4. Tõendamiskohustus

Liikmesriik, kes väidab, et tal on põhjust piirata kaupade vaba liikumist, peab ise konkreetselt tõendama avaliku huviga seotud põhjuse olemasolu, asjaomase piirangu vajalikkust ning selle proportsionaalsust taotletava eesmärgi suhtes. Liikmesriigi esitatud põhjendusega peavad kaasnema ka kohased tõendid või analüüs selle liikmesriigi võetud piirava meetme asjakohasuse ja proportsionaalsuse kohta ning argumentatsiooni toetavad täpsed asjaolud²¹⁷. Ses suhtes ei loeta rahuldavaks meetme põhjendamist pelgalt mõnega aktsepteeritavatest põhjustest või võimalike alternatiivide puudumisest²¹⁸. Hiljuti märkis Euroopa Kohus siiski, et see tõendamiskohustus ei saa minna nii kaugele, et liikmesriigilt nõuda, et ta kindlalt tõendaks, et ükski muu mõeldav meede ei võimalda selle eesmärgi saavutamist samadel tingimustel²¹⁹.

²⁰⁹ Kohtuasi C-390/99: *Canal Satélite Digital* (EKL 2002, lk I-607, punkt 33); kohtuasi C-254/05: *komisjon vs. Belgia* (EKL 2007, lk 4269, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika); kohtuasi C-286/07: *komisjon vs. Luksemburg* (2008, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 36).

²¹⁰ Kohtuasi C-319/05: *komisjon vs. Saksamaa* (küüslauk) (EKL 2007, lk I-9811, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika).

²¹¹ Eelkõige inimeste elu ja tervise kaitse küsimuses, mis on ELTLi artikliga 36 kaitstud hüvede ja hüvide seas esikohal. Seda „kaalutusõigust“ on samuti tunnustatud meetmete puhul, mida on võetud seoses vajadusega tagada avalikku korda, kõlblust ja avalikku julgeolekut. Rahvatervise kaitsega põhjendamise näiteks vt kohtuasi C-322/01: *Deutscher Apothekerverband* (EKL 2003, lk I-14887, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika); kõlblusega põhjendamise kohta vt kohtuasjad 34/79: *Henn ja Darby* (EKL 1979, lk 3795) ning kohtuasi C-244/06: *Dynamic Medien* (EKL 2008, lk I-505); alkoholi suhtes võetud meetmete ning nende põhjendamise kohta rahvatervise ja avaliku korraga vt kohtuasi C-434/04: *Ahokainen ja Leppik* (EKL 2006, lk I-9171); hasartmängude vastu võetud meetmete ja nende põhjendamise kohta kõlbluse, avaliku korra ja avaliku julgeolekuga vt kohtuasi C-65/05: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 2006, lk I-10341); loomade kaitseks võetud meetmete kohta vt kohtuasi C-219/07: *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ja Andibel* (EKL 2008, lk I-4475).

²¹² Kohtuasi C-124/97: *Läärä jt* (EKL 1999, lk I-6067, punkt 36).

²¹³ Vt kohtuasi 104/75: *De Peijper* (EKL 1976, lk 613); kohtuasi C-54/05: *komisjon vs. Soome* (EKL 2007, lk I-2473, punkt 46); ning kohtuasi C-297/05: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 2007, lk I-7467, punkt 79), kus Euroopa Kohus esitab loetelu vaidlustatud meetmete alternatiividest.

²¹⁴ Vt kohtuasi C-500/06: *Corporación Dermoeestética* (EKL 2008, lk I-5785, punkt 39); kohtuasi C-169/07: *Hartlauer* (EKL 2009, lk I-1719, punkt 55).

²¹⁵ Kohtuasi C-249/07: *komisjon vs. Madalmaad* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 47–50).

²¹⁶ Vt kohtujurist Maduro ettepanek kohtuasjas C-434/04: *Ahokainen ja Leppik* (EKL 2006, lk I-9171, punkt 25).

²¹⁷ Kohtuasi C-14/02: *ATRAL* (EKL 2004, lk I-4431, punkt 69); kohtuasi C-254/05: *komisjon vs. Belgia* (EKL 2007, lk I-4269, punkt 36).

²¹⁸ Kohtuasi C-265/06: *komisjon vs. Portugal* (EKL 2008, lk I-2245, punktid 40–47).

²¹⁹ Kohtuasi C-110/05: *komisjon vs. Itaalia* (2009, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 66).

7. Seos muude vabadustega ja kaupade vaba liikumist käsitlevate EÜ asutamislepingu artiklitega

7.1. ELTLi artikkel 45 – töötajate vaba liikumine

ELTLi artikliga 45 (endine EÜ artikkel 39) nähakse ette töötajate liikumisvabadus liidu piires. Vabadus nõuab igasuguse kodakondsusel põhineva diskrimineerimise kaotamist ELi võõrtöötajate ja asjaomase riigi kodanikust töötajate vahel nii töölevõtmise kui ka töötingimuste, samuti maksude ja sotsiaalsete soodustuste puhul. Lisaks kodakondsusel põhineva diskrimineerimise keelustamisele keelustatakse ELTLi artikliga 45 ka riiklikud eeskirjad, mida kohaldatakse asjaomase töötaja kodakondsusest olenemata, kuid mis takistavad töötajate vaba liikumist.

Töötajate isiklike asjade liikumisega seotud probleeme võidakse teoreetiliselt käsitleda ELTLi artikli 34 või artikli 45 alusel. Euroopa Liidu Kohus arutas seda küsimust *Weigel'i* kohtuasjas²²⁰, mis puudutas abielupaari autode viimist nende kodumaalt (Saksamaalt) mehe tööko-hariiki (Austriasse). Autode registreerimisel Austrias võeti abielupaarilt liiga kõrget maksu. Abielupaar väitis, et maks takistab neil teostada ELTLi artiklist 45 tulenevaid õigusi.

Põhimõtteliselt oli Euroopa Kohus nendega nõus, otsustades, et „[maks] avaldab tõenäoliselt negatiivset mõju võõrtöötajate otsusele kasutada oma liikumisvabadust”²²¹. Kuid kohus lükkas muudel põhjustel tagasi paari väite, et maksuga on rikutud ELTLi artiklit 45. Väärrib

märkimist, et Euroopa Kohus ei avaldanud arvamust küsimuses, kas sedalaadi piiranguid tuleks käsitleda ainult ELTLi artikli 34 alusel²²². Veelgi enam, endiselt ei ole selge, millistel juhtudel oleks kasulikum kohaldada pigem EÜ artiklit 45 kui artiklit 34, pidades silmas, et esimene säte kehtib vaid liikmesriigi kodanike suhtes.

Tuleb märkida, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale rikuvad ELTLi artiklit 45 riiklikud eeskirjad, milles nõutakse ettevõtte sõiduki registreerimist ja/või maksustamist sõidukit kasutava töötaja elukohaliikmesriigis isegi juhul, kui sõiduki töötaja käsutusse andnud tööandja on asutatud teises liikmesriigis, ja isegi juhul, kui sõidukit kasutatakse peamiselt tööandja asukohariigis²²³, kuivõrd sellised sätted võivad takistada töötajal kasutada teatavaid soodustusi, nagu sõiduki kasutamine, ning võivad lõppkokkuvõttes takistada töötajat üldse teises liikmesriigis töötada.

7.2. ELTLi artikkel 56 – teenuste osutamise vabadus

Ühe Euroopa Ühenduse asutamislepingus sätestatud põhivabadusena on teenuste osutamise vabadus (ELTLi artikkel 56, endine EÜ artikkel 49) tihedalt seotud kaupade vaba liikumisega. Mõlemad vabadused on seotud peamiselt kaubanduslike majandustehingutega liikmesriikide vahel. Selle tiheda seose tõttu juh-

tub vahel nii, et konkreetne riiklik meede piirab nii kaupade ringlust (ELTLi artikkel 34) kui ka teenuste osutamise vabadust (ELTLi artikkel 56).

Teatav kaupade turustus-, hulgimüügi- või jaemüüginõue võib tõepoolest samal ajal piirata nii kaupade vaba liikumist kui ka turustus-teenuste osutamise vabadust. Nagu kinnitas Euroopa Kohus *Praktiker Bau- und Heimwerker-märkte* kohtuasjas: „jaekaubanduse eesmärk on kaupade müümine tarbijatele. Selline kaubandus seisneb lisaks õiguslikule müügi-tehingule kõikides ettevõtja tegevustes, mille eesmärk on aidata kaasa sellise tehingu sõlmimisele. Nimetatud tegevus seisneb eelkõige müügiks pakutava kaubavaliku väljavalimises ja erinevate teenuste pakkumises, mille eesmärk on suunata tarbijat tehingu sõlmimisele pigem kõnealuse jaemüüjaga kui konkurendiga.”²²⁴

Seega võivad näiteks reklaamipiirangud (nt alkoholi reklaamid²²⁵) ühest küljest mõjutada reklaamisektorit teenusepakkujana ja teisest küljest võib selliste piirangute mõju seostuda konkreetsete toodetega ja turu hõlvamise võimalustega ning takistada seega toodetega kauplemist. Samuti võib ilmneda, et riiklikud sätted, millega keelustatakse kaupade enampakkumine teatavatel tingimustel, takistavad ühest küljest näiteks enampakkuja teenindustegevust, kuid samal ajal võivad need teisest küljest takistada kaupade müüki²²⁶.

²²⁰ Kohtuasi C-387/01: *Weigel* (EKL 2004, lk I-4981).

²²¹ *Ibid.*, punkt 54.

²²² P. Oliver ja S. Enchelmaier, *Free movement of goods: Recent developments in the case law*, CMLR 44, 2007, lk 669.

²²³ Kohtuasjad C-232/01: *Van Lent* (EKL 2003, lk I-11525) ja kohtuasi C-464/02: *komisjon vs. Taani* (EKL 2005, lk I-7929).

²²⁴ Kohtuasi C-418/02: *Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte* (EKL 2005, lk I-5873, punkt 34).

²²⁵ Vrd kohtuasi C-405/98: *Gourmet International Products* (EKL 2001, lk I-1795).

²²⁶ Vrd kohtuasi C-239/90: *SCP Boscher jt* (EKL 1991, lk I-2023).

Euroopa Kohtu arvates ei sea ELTLi artikkel 57 teenuste osutamise vabadust ja muid põhivabadusi tähtsuse järjekorda²²⁷. Kui riiklik meede võib mõjutada mitut põhivabadust, vaatab kohus tõenäoliselt menetlusökonoomia tagamiseks meetme tavaliselt läbi vaid ühe põhivabaduse seisukohast. Selleks otsustab kohus, milline põhivabadus prevaleerib²²⁸. Seepärast on enamikul juhtudel oluline välja selgitada riikliku meetme fookus: kui see on seotud kaupadega, kohaldatakse ELTLi artiklit 34; kui see on seotud teenustega, kohaldatakse ELTLi artiklit 56. Näiteks enampakkumise ja rändkaubanduse puhul pidas kohus teenu-seaspekti teisejärguliseks ega võtnud seepärast seda kohtuasja õiguslikul hindamisel arvesse.

Kuid fookusest lähtuvat lähenemist ei saa alati kasutada. Ühe telekommunikatsiooni käsitleva kohtuasja puhul jõudis Euroopa Kohus seisukohale, et teenuste aspekt ja kaupade aspekt on tihedalt seotud, arvestades et kasutatavad telekommunikatsioonivahendid ja osutatav teenus kuuluvad sageli kokku. Seepärast analüüsi küsimust, kas digitaaltelevisiooni edastajate ja kõnealuste seadmete müüjate tegevuse piiramine rikub ELi õigust, samaaegselt mõlema artikli seisukohast²²⁹.

7.3. ELTLi artikkel 63 – kapitali vaba liikumine

ELTLi artiklis 63 (endine EÜ artikkel 56) käsitletakse kapitali vaba liikumist liikmesriikide vahel. See kaitseb finantstehinguid siseturul. Kuivõrd sellised tehingud võivad regulaarselt hõlmata investeerimist²³⁰, ei ole võimalik välistada, et teataval tingimusel võib tegu olla ka mitterahaliste siiretega. Oma hiljutises otsuses leidis Euroopa Kohus, et juhul, kui maksumaksja taotleb ühes liikmesriigis teises liikmesriigis asutatud heategevusorganisatsioonile tehtud annetuste mahaarvamist, kuuluvad sellised annetused ELTLi artikli 63 kohaldamisalasse, isegi kui need annetused on mitterahalised ja tehtud igapäevaste tarbekaupade kujul²³¹.

7.4. ELTLi artikkel 37 – riigimonopolid

ELTLi artikli 37 (endine EÜ artikkel 31) lõike 1 esimeses lõigus sätestatakse järgmist: „Liikmesriigid kohandavad kaubanduslikke riigimonopole nii, et kaupade hankimis- ja turustamistingimuste suhtes ei oleks diskrimineerimist liikmesriikide kodanike vahel.”

See ei tähenda, et monopolid tuleks keelata, vaid et neid tuleb kohandada nii, et välistada kõik diskrimineerimisvõimalused. Üldiselt kohaldatakse ELTLi artiklit 37 olukorras, mille puhul riigi meetmega 1) antakse ainuostu- või ainumüügiõigust ja seega võimaldatakse impordi või ekspordi reguleerimist ning 2) antakse õigused riigiettevõttele, riiklikule institutsioonile või delegerimise kaudu eraorganisatsioonile.

ELTLi artikli 37 on vahetu mõju ja seda kohaldatakse ainult kaupadele (seega ei hõlma see teenuste ega kapitali vaba liikumist²³²). Veelgi enam, asutamislepingu säte käsitleb tegevusi, mis on sisuliselt seotud monopoli konkreetse tegevusvaldkonnaga ega puuduta seetõttu riiklikke sätteid, mille puhul selline seos ei kehti.

Ühelt poolt võib väita, et neid riiklikke sätteid käsitletakse selle asemel teistes asutamislepingu sätetes, näiteks ELTLi artiklis 34. Selline lähenemine viitab, et ELTLi artikkel 37 kujutab endast ELTLi artikli 34 üldsätte suhtes *lex specialis*'t. Rootsi alkoholi jaemüügi monopolit käsitlevas *Franzén*'i kohtuasjas otsustas Euroopa Kohus, et „monopoli olemasolu ja tegutsemist käsitlevad eeskirjad”²³³ kuuluvad ELTLi artikli 37 kohaldamisalasse, samal ajal kui „muid riiklike õigusaktide sätteid, mis on monopoli tegutsemisest lahutatavad, ehkki on selle suhtes olulised, tuleb vaadelda seoses [ELTLi artikliga 34]”²³⁴. Sama arvamust paistis kinnitavat otsus Rootsi ravimite jaemüügi monopolit käsitlevas *Hanner*'i kohtuasjas, kus Euroopa Kohus väitis, et ELTLi artikli 37 „eesmärk on kõr-

valdada takistused kaupade vabale liikumisele, jättes siiski kehtima sellised kauplemist piiravad mõjutusvahendid, mis on lahutamatu seotud kõnealuste monopolide olemusega”²³⁵. Hiljuti selgitas Euroopa Kohus *Rosengren*'i kohtuasjas, et „kuigi põhikohtuasjas käsitletav meede mõjutab kaupade vaba liikumist Euroopa Ühenduses, [...] ei korralda see iseenesest [Rootsi alkoholi jaemüügi-] monopoli poolt alkohoolsete jookide jaemüügi ainuõiguse teostamist Rootsi territooriumil. Nimetatud meedet, mis ei käsitle seega monopoli poolt tema erifunktsiooni täitmist, ei saa järelikult lugeda ka monopoli olemasoluga seonduvaks”²³⁶.

Teiselt poolt võib samuti väita, et ELTLi artikkel 37 ja teised asutamislepingu artiklid näivad kattuvat. Euroopa Kohus on leidnud erinevaid riiklikke elektri- ja gaasimonopole puudutavates rikkumisjuhtumites,²³⁷ et ELTLi artikleid 37 ja 34 saab tõepoolest koos kohaldada. Selline lähenemine tähendaks, et riigimonopoliga seotud meedet tuleks kõigepealt vaadelda ELTLi artikli 37 kohaselt. Kui kõnealune meede loetakse diskrimineerivaks, ei ole seda ELTLi artiklite 34 ja 35 alusel enam vaja uurida. Kui aga otsustatakse vastupidi, et meede ei ole vastavalt ELTLi artiklile 37 diskrimineeriv, on vaja meedet käsitleda kaupade vaba liikumise üldsätete kohaselt.

7.5. ELTLi artikkel 107 – riigiabi

ELTLi artiklis 107 (endine EÜ artikkel 87) sätestatakse, et igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, on ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.

Selles suhtes teenivad riigiabi eeskirjad ja ELTLi artiklid 34–36 sama eesmärki, nimelt tagada liikmesriikide vahel kaupade vaba liikumine

²²⁷ Kohtuasi C-452/04: *Fidium Finanz* (EKL 2006, lk I-9521, punkt 32).

²²⁸ Kohtuasi C-20/03: *Burmanjer jt* (EKL 2005, lk I-4133, punkt 34 jj).

²²⁹ Kohtuasi C-390/99: *Canal Satélite* (EKL 2002, lk I-607, punktid 32 ja 33). Vt ka liidetud kohtuasjad C-34/95–C-36/95: *De Agostini ja TV-Shop* (EKL 1997, lk I-3843); kohtuasi C-405/98: *Gourmet International Products* (EKL 2001, lk I-1795); kohtuasi C-452/04: *Fidium Finanz* (EKL 2006, lk I-9521).

²³⁰ „Kapitali liikumise” määratluse kohta vt nt kohtuasi C-513/03: *van Hilten-van der Heijden* (EKL 2006, lk I-1957, punkt 39).

²³¹ Kohtuasi C-318/07: *Persche* (EKL 2009, lk I-359, punkt 30).

²³² Kohtuasi 155/73: *Sacchi* (EKL 1974, lk 409).

²³³ Kohtuasi C-189/95: *Franzén* (EKL 1997, lk I-5909, punkt 35).

²³⁴ *Ibid.*, punkt 36.

²³⁵ Kohtuasi C-438/02: *Hanner* (EKL 2005, lk I-4551, punkt 35).

²³⁶ Kohtuasi C-170/04: *Rosengren jt* (EKL 2007, lk I-4071, punktid 21 ja 22); vt ka kohtuasi C-186/05: *komisjon vs. Roots* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

²³⁷ Kohtuasi C-159/94: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1997, lk I-5815, punkt 41); kohtuasi C-158/94: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1997, lk I-5789, punkt 33); kohtuasi C-157/94: *komisjon vs. Madalmaad* (EKL 1997, lk I-5699, punkt 24).

tavalistel konkurentsitingimustel²³⁸. Kuna aga nende fookus on erinev, ei välista riikliku meetme lugemine riigiabiks automaatselt toetuskava läbivaatamist muude ELi eeskirjade alusel, nagu ELTLi artiklid 34–36²³⁹. Samal ajal ei ole ainuüksi asjaolu, et riigiabi meede kui selline mõjutab liidusisest kaubandust, iseenesest piisav meetme liigitamiseks samaaegselt ELTLi artiklile 34 vastavaks samaväärse mõjuga meetmeks. Selle asemel eristab Euroopa Kohus abi eesmärgiga lahutamatu seotud aspekte ning aspekte, mida on võimalik eraldada tingimustest ja meetmetest, mida ei pruugi abikava osaks olemisest hoolimata pidada abi eesmärgi saavutamiseks või selle nõuetekohaseks toimimiseks vajalikuks²⁴⁰. ELTLi artiklid 34–36 hõlmavad ainult viimaseid aspekte.

7.6. ELTLi artikkel 30 – tolliliit

Samal ajal kui ELTLi artikliga 34 reguleeritakse mittetariifseid kaubandustõkkeid, keelustatakse ELTLi artikli 30 (endine EÜ artikkel 25) alusel kõik tollimaksud ja nendega samaväärse toimega maksud.

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt kujutab samaväärse toimega maksu iga, kas või tühine ühepoolset kehtestatud rahaline kohustus, hoolimata selle nimetusest või kohaldamise viisist, mis kehtib kaupade suhtes asjaolu tõttu, et neid toimetatakse üle piiri, ning mis ei ole rangelt võttes tollimaks ELTLi artikli 30 tähenduses²⁴¹. Ent maksu ei liigitata tollimaksuga samaväärse toimega maksuks, kui see on osa siseriiklikust üldisest maksusüsteemist, mida kohaldatakse samade kriteeriumide alusel süstemaatiliselt nii kodumaiste toodete kui ka imporditud või eksporditud toodete suhtes²⁴².

Isegi kui maksu kohaldatakse kodumaistel ja imporditud toodetel vahet tegemata, aga kodumaistele toodetele kehtestatud maksud otseselt või kaudselt täielikult hüvitatakse, nt

kui sellest saadav tulu on ettenähtud maksutatavatele kodumaistele toodetele kasu toovate tegevuste rahastamiseks, samal ajal kui imporditud tooted sellisest tuluvooast kasu ei saa, võidakse maks liigitada tollimaksuks või samaväärse toimega maksuks, arvestades et praktikas tasuvad „maksu“ ainult importijad²⁴³.

Euroopa Kohus on erilist tähelepanu pööranud nn varjatud maksude küsimusele, st riiklikele maksudele, mis ei ole ilmsed, kuid mis mõjuvad samaväärse toimega maksudena. Näiteks leidis Euroopa Kohus, et maksud tuleb lugeda samaväärse toimega maksudeks ühel juhul siis, kui Saksa õigusaktides kehtestati jätmete teise liikmesriiki vedamisel jätmete tagastamise eest kohustuslik maks solidaarsusfondi²⁴⁴, ning teisel juhul siis, kui Belgia õigusaktidega kehtestati maksud imporditud teemantidele,²⁴⁵ et tagada Belgia kaevuritele sotsiaalkindlustus. Üldreeglina loetakse samaväärse toimega maksuks kõik piiriületusega seotud maksud nende eesmärgist, summast või diskrimineerivast või proteksionistlikust olemusest hoolimata.

7.7. ELTLi artikkel 110 – maksusätted

ELTLi artikkel 110 (endine EÜ artikkel 90) täiendab tollimaksude ja samaväärse toimega maksude kaotamisega seotud sätteid. Selle eesmärk on tagada liikmesriikidevaheline kaupade vaba liikumine tavapära konkurentsitingimustes, kõrvaldades igasuguses vormis kaitse, mis võib kaasa tuua teistest liikmesriikidest pärit kaupadele diskrimineerivate riigimaksude kohaldamise²⁴⁶. ELTLi artikli 34 suhtes loetakse artikliga 110 *lex specialis*’eks, mis tähendab, et artikliga 110 hõlmatud juhtumite korral on ELTLi artikli 34 kohaldamine välistatud. Nii oli see *Kawala*²⁴⁷ kohtuasjas, mille puhul Euroopa Kohus otsustas, et imporditud kasutatud mootorsõiduki registreerimismaks, mis on fiskaalset laadi, kuulub artikli 110 reguleerimisalasse ning seetõttu ELTLi artiklit 34 ei kohaldata.

ELTLi artikli 110 esimest lõiku rikutakse juhul, kui imporditud tootele ja sarnasele kodumaistele tootele kehtestatud maksu arvestatakse erinevalt ja erinevate kriteeriumide alusel, mis viivad kas või ainult teatavatel juhtudel imporditud tootele suurema maksu kehtestamiseni.

Euroopa Kohus määratles sarnaste toodetena tooted, millel on sarnased omadused ning mis vastavad tarbijate seisukohast sarnastele vajadustele. Kohtuasjas *komisjon vs. Prantsusmaa*²⁴⁸ on Euroopa Kohtu põhjenduse kohaselt viljast valmistatavad kanged alkohoolsed joogid, nagu viski, rumm, džinn ja viin, sarnased veini- ja puuviljapõhiste alkohoolsete jookidega, nagu konjak, kalvados ja armanjak.

Kui otsese diskrimineerimise tingimused ei ole täidetud, võib maksustamine olla kaudselt diskrimineeriv oma mõju kaudu. Praktilised keerukused ei õigusta teistest liikmesriikidest pärit toodetele diskrimineerivate riigimaksude kehtestamist²⁴⁹.

Artikli 110 teine lõik hõlmab riiklikke maksusätteid, millega püütakse kodumaiseid tooteid kaudselt kaitsta, kehtestades ebavõrdsed maksumäärad välismaistele kaupadele, mis ei pruugi olla kodumaiste kaupadega täpselt sarnased, kuid mis võivad nendega sellegipoolest konkureerida. Kohtuasjas *komisjon vs. Ühendkuningriik*²⁵⁰ kohaldas Ühendkuningriik teatavate veinide suhtes aktsiisimaksu, mis oli õlle suhtes kohaldatavast maksust umbes viis korda kõrgem. Ühendkuningriik toodab suures koguses õlut, kuid väga vähe veini. Olles kindlaks teinud, et lahjad veinid konkureerisid tõepoolest õllega, leidis Euroopa Kohus, et kogudes värsketest viinamarjadest toodetud lahjadelt veinidelt suhteliselt kõrgema määraga aktsiisimaksu kui õllet, oli Ühendkuningriik jätnud täitmata oma ELTLi artikli 110 teisest lõigust tulenevad kohustused.

Kui kodumaiste ja imporditud toodete suhtes kohaldatakse maksu ja saadud tulu kavatsetakse kasutada ainult kodumaistele toode-

²³⁸ Kohtuasi 103/84: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1986, lk 1759, punkt 19).

²³⁹ Kohtuasi C-234/99: *Nygård* (EKL 2002, lk I-3657, punkt 56); kohtuasi C-351/88: *Laboratori Bruneau* (EKL 1991, lk I-3641, punkt 7).

²⁴⁰ Kohtuasi 74/76: *Ianelli* (EKL 1977, lk 557, punkt 17).

²⁴¹ Kohtuasi 24/68: *komisjon vs. Itaalia* (EKL 1969, lk 193); liidetud kohtuasjad C-441/98 ja C-442/98: *Michailidis* (EKL 2000, lk I-7145, punkt 15).

²⁴² Kohtuasi C-389/00: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2003, lk I-2001).

²⁴³ Kohtuasi C-28/96: *Facenda Pública* (EKL 1997, lk I-4939).

²⁴⁴ Kohtuasi C-389/00: *komisjon vs. Saksamaa* (EKL 2003, lk I-2001).

²⁴⁵ Liidetud kohtuasjad 2/69 ja 3/69: *Social Fonds voor de Diamantarbeiders* (EKL 1969, lk 211).

²⁴⁶ Liidetud kohtuasjad C-290/05 ja C-333/05: *Nádasdi ja Németh* (EKL 2006, lk I-10115, punkt 45).

²⁴⁷ Kohtuasi C-134/07: *Kawala* (EKL 2007, lk I-10703).

²⁴⁸ Kohtuasi 168/78: *komisjon vs. Prantsusmaa* (EKL 1980, lk 347).

²⁴⁹ Kohtuasi C-221/06: *Stadtgemeinde Frohnleiten ja Gemeindebetriebe Frohnleiten* (EKL 2007, lk I-9643).

²⁵⁰ Kohtuasi 170/78: *komisjon vs. Ühendkuningriik* (EKL 1983, lk 2265).

tele kasu toovate tegevuste rahastamiseks, hüvitades seega osaliselt viimaste toodete maksukoormat, on sellise maksu puhul tegu diskrimineeriva maksustamisega, mis on ELTLi artikli 110 kohaselt keelatud²⁵¹.

7.8. ELTLi artikkel 114 – seaduste ühtlustamine

ELTLi artikkel 115 (endine EMÜ artikkel 100a) lisati asutamislepingusse algselt ühtse Euroopa aktiga. Selle artikliga antakse ELi seadusandjale volitused „[võtta] liikmesriikides nii õigus- kui ka haldusnormide ühtlustamiseks meetmed, mille eesmärk on siseturu rajamine ja selle toimimine“. Selle sätte reguleerimisala on Euroopa Kohus tõlgendanud laialt²⁵². Võib tõepoolest öelda, et *tubakatoodete reklaami* käsitlev otsus²⁵³ oli murranguline, kuivõrd Euroopa Kohus leidis, et ühenduse seadusandja oli vastu võtnud ELi tasandil lubamatu õigusakti²⁵⁴. Vaidlustatud direktiivi kehtivust uurides juhtis Euroopa Kohus tähelepanu sellele, et ELTLi artiklis 114 osutatud meetmete eesmärk on parandada siseturu rajamise ja toimimise tingimusi. Lisaks, kui ELTLi artiklile 114 kui õiguslikule alusele tuginemise tingimused on täidetud, „ei saa ühenduse seadusandjat takistada sellele õiguslikule alusele tuginemast põhjendusel, et rahvatervise kaitse on valikute tegemisel määrav faktor“²⁵⁵. Euroopa Kohus uuris kõnealuse direktiivi kehtivust kahel viisil. Esiteks selgitas ta välja, kas direktiiv aitab tegelikult kaasa tõkete kõrvaldamisele kaupade vabalt liikumiselt ja teenuste osutamise vabaduselt. Teiseks uuris ta, kas direktiiv aitab kaasa konkurentsimoonutuste kõrvaldamisele.

Eespool osutatud otsuses tõstatatakse muu hulgas ELTLi artiklite 34 ja 115 omavahelise suhte

asjus mõned huvitavad küsimused. Selle suhte puhul juhib J. Usher tähelepanu sellele, et kui „nagu *Gourmet International Products* kohtuotsuses väideti, võib olla riiklik reklaamikeeld ELTLi artikli 36 alusel põhjendatud, tekib küsimus, kas ELTLi artikkel 115 on koostatud selle eesmärgi saavutamiseks ja eelkõige kas seda on võimalik kasutada sellise riikliku keelu asendamiseks kogu ELi hõlmava keeluga?“²⁵⁶. Tulevik näitab, kuidas täpselt nende kahe sätte vaheline suhe areneb ühtsemal, ülemaailmse konkurentsiga siseturul.

Nii või teisiti, kui ühenduse seadusandja võtab meetmed vastu ELTLi artikli 114 alusel, võib liikmesriik erandkorras konkreetsete probleemide puhul ELTLi artikli 114 lõigete 4–9 alusel täielikult ühtlustatud sätetest kõrvale kalduda. Liikmesriik peab komisjoni ettenähtud meetmest teavitama ning tõendama, et see on nii vajalik kui ka tema territooriumile iseloomulik. Kuue kuu jooksul alates teatamisest kinnitab komisjon kõnealused riiklikud sätted või lükkab need tagasi, olles kindlaks teinud, kas need on või ei ole suvalise diskrimineerimise vahendid või liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piirangud. Lisaks sellele kontrollib komisjon, kas need kujutavad või ei kujuta endast takistust siseturu toimimisele²⁵⁷. Euroopa Kohus on andnud nende sätete kohaldamise kohta mõned suunised, kasutades seal esitatud erandite tõlgendamisel kitsast lähenemist²⁵⁸.

7.9. ELTLi artiklid 346, 347 ja 348

ELTLi artikliga 346 (endine EÜ artikkel 296) lubatakse liikmesriikidel kaitsta oma olulisi julgeolekuhuve seoses relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega seni, kuni võetud meetmed ei avalda ebasoovitavat

mõju selliste toodete kaubandusele siseturul, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks. Kui komisjon või liikmesriik usub, et liikmesriik kasutab oma volitusi ebaõigesti, võib komisjon viia kõnealuse liikmesriigi suhtes läbi uurimise ning anda asja vajaduse korral Euroopa Kohtusse.

On oluline rõhutada, et üldiselt tuleks erandeid ELi eeskirjadest tõlgendada rangelt. Täpsemalt tuleks selliste erandite puhul kinni pidada proportsionaalsuse põhimõttest.²⁵⁹ Ehkki ELTLi artiklis 346 sätestatakse asutamislepingu rangest kohaldamisest teatavatel tingimustel erand, takistavad selle sätte kasutamist ELi õiguse ülimuslikkus ja kasulik mõju (pr *k effet utile*).²⁶⁰ Kohus võib käsitleda liikmesriikide kaalutusõiguse piire proportsionaalsuse põhimõtte²⁶¹ ja üldpõhimõtete järgimise alusel²⁶².

ELTLi artikliga 347 (endine EÜ artikkel 297) lubatakse liikmesriikidel võtta meetmeid tõsiste õiguskorda kahjustavate riigisiseste häirete puhul, sõja või rahvusvahelise pinge korral. Selle artikli kohaselt peavad liikmesriigid üksteisega konsulteerima, et astuda koos vajalikke samme, selleks et takistada ühisturu toimimise kahjustamist selliste meetmete tõttu. Nagu ka ELTLi artikli 346 puhul, peavad võetavad meetmed järgima proportsionaalsuse põhimõtet.

ELTLi artikliga 348 (endine EÜ artikkel 298) antakse komisjonile sekkumisvolitused, kui artiklite 346 või 347 kasutamisega moonutatakse konkurentsitingimusi.

7.10. ELTLi artikkel 351

ELTLi artiklis 351 (endine EÜ artikkel 307) viidatakse rahvusvahelisel õigusel põhinevatele

²⁵¹ Kohtuasi C-28/96: *Facenda Pública* (EKL 1997, lk I-4939); kohtuasi C-206/06: *Essent Network Noord jt* (EKL 2008, lk I-5497).

²⁵² Vt näiteks kohtuasi C-350/92: *Hispania vs. nõukogu* (EKL 1995, lk I-1985) ja kohtuasi C-300/89: *komisjon vs. nõukogu* (titaandioksiid) (EKL 1991, lk I-2867).

²⁵³ Kohtuasi C-376/98: *Saksamaa vs. Euroopa Parlament ja nõukogu* (EKL 2000, lk I-8419). Kohtuasi käsitles direktiivi 98/43 (millega keelustati ELis kogu tubakatoodete reklaam ja sponsorlus) kehtivust.

²⁵⁴ Seejuures on muidugi teadmata, kas vaidlustatud direktiivi oleks saanud vastu võtta EÜ artikli 308 alusel (pärast Lissaboni lepingut vt ELTLi artikkel 352).

²⁵⁵ Kohtuasi C-376/98: *Saksamaa vs. Euroopa Parlament ja nõukogu* (EKL 2000, lk I-8419, punkt 88).

²⁵⁶ J. Usher, märkus kohtuasja C-376/98 kohta, CMLR 1519, 2001, lk 1538. Selle kohta vt ka G. Davies, *Can Selling Arrangements be harmonised?*, EL Rev. 370, 2005, kes toetab ELTLi artikli 114 reguleerimisala laia tõlgendamist, väites, et positiivne ühtlustamine ei tohiks olla lihtsalt negatiivse ühtlustamise peegeldus. Nagu ta märgib, näitab leping selgelt, et siseturg peab olema turg, kus austatakse ka mittekaubanduslikke väärtusi.

²⁵⁷ Vt näiteks komisjoni 18. juuli 2001. aasta otsus riiklike sätete kohta, millest Saksamaa teatas ravimiohutuse järelevalve valdkonnas (EÜT L 202, 2001, lk 46); komisjoni otsus, 14.9.1994 (EÜT L 316, 9.12.1994, lk 43); komisjoni otsus, 26.2.1996 (EÜT L 69, 19.3.1996, lk 32); komisjoni otsus, 21.12.1998 (EÜT L 3, 7.1.1999, lk 13), ja komisjoni seitse otsust, 26.10.1999 (EÜT L 329, 22.12.1999).

²⁵⁸ Vt kohtuasi C-41/93: *Prantsusmaa vs. komisjon* (EKL 1994, lk I-1829) ja kohtuasi C-319/97: *Kortas* (EKL 1999, lk I-3143). Selle kohta vt samuti kohtuasi C-3/00: *Taani vs. komisjon* (EKL 2003, lk I-2643), kus kohus tühistas komisjoni otsuse.

²⁵⁹ Vt kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomeri hiljutine, 10. veebruari 2009. aasta ettepanek kohtuasjades C-284/05: *komisjon vs. Soome*; C-294/05: *komisjon vs. Rootsi*; C-372/05: *komisjon vs. Saksamaa*; C-387/05: *komisjon vs. Itaalia* ja C-409/05: *komisjon vs. Kreeka* (2009, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 124). Selle kohta vt ka tõlgendavat teatist EÜ asutamislepingu artikli 296 kohaldamise kohta kaitsealaste riigihangete valdkonnas, KOM(2006) 779.

²⁶⁰ Punkt 125.

²⁶¹ Selle kohta vt kohtuasi 222/84: *Johnston* (EKL 1986, lk 1651).

²⁶² Kohtujurist Ruiz-Jarabo Colomeri ettepanek kohtuasjades C-284/05 C-294/05, C-372/05 ja C-409/05, punkt 141.

õigustele ja kohustustele, mille liikmesriigid võtsid endale enne 1958. aastat või enne nende ühinemise kuupäeva. Üldreegel on, et asutamislepingu sätted neid ei mõjuta.

Seoses ELTLi artikliga 34 kaardistas Euroopa Kohus kohtuasjas C-324/93²⁶³ liikmesriikide võimaluste piirid võtta meetmeid, mis on vastuolus nende sellest artiklist tulenevate kohustustega. Probleem puudutas keeldu-

mist anda luba importida Ühendkuningriiki diamorfiini (narkootiline aine, mida käsitletakse 1961. aasta narkootiliste ainete ühtses konventsioonis). Kohus otsustas, et meetmed, „mida liikmesriik on võtnud vastavalt rahvusvahelisele lepingule enne asutamislepingu või ühinemislepingu sõlmimist, ja asjaolu, et liikmesriik säilitab meetme vastavalt artiklile [351], ehkki tegemist on tõkkega, ei välista selle kuulumist artikli [34] reguleerimisalasse, sest

artikkel [351] jõustub ainult siis, kui lepinguga on pandud liikmesriigile asutamislepinguga kokkusobimatu kohustus“.

Järelikult peavad liikmesriigid hoiduma meetmete võtmisest, mis on vastuolus ELi õigusega, eelkõige kaupade vaba liikumise eeskirjadega, kui nende poolt allakirjutatud rahvusvahelised lepingud ei nõua selliste meetmete võtmist.

²⁶³ Kohtuasi C-324/93: *Evans Medical ja Macfarlan Smith* (EKL 1995, lk I-563).

8. Asjaomased teisesed õigusaktid

8.1. Direktiiv 98/34/EÜ – millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord

Alates 1984. aastast kohustab direktiiv 83/189/EMÜ, millest on pärast kodifitseerimist saanud direktiiv 98/34/EÜ, Euroopa Liidu liikmesriike teatama komisjonile ja teistele pooltele kõigist tooteid käsitlevatest tehnilistest eeskirjadest ning alates 1999. aastast infoühiskonna teenustest enne nende vastuvõtmist riiklikesse õigusaktidesse.

Komisjon ja liikmesriigid tegutsevad ennetava kontrollisüsteemi kaudu. Ootajal peavad liikmesriigid hoiduma oma teatatud määruse eelnõude vastuvõtmisest vähemalt kolme kuu jooksul, kuni need vaadatakse läbi. Perioodi võidakse pikendada kuni 18 kuuni, kui kõnealune meede kujutab endast tõenäoliselt põhjendamatu kaubandustõket või kui ELi tasandil on teatatud ettepaneku valdkonnas käimas ühtlustamine.

Seepärast kõrvaldatakse korraga kõik tõkked siseturu tõrgeteta toimimiselt juba enne nende ilmumist, vältides seega tagasiulatuvaid meetmeid, mis on alati koormavamad. Riiklikud eelnõud kohandatakse enne vastuvõtmist ELi õigusega ning need võidakse teatavaks ajavahemikuks isegi külmutada, et soodustada arutelusid ELi tasandil.

Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale (vt *CIA Security International* ja *Unilever'i* kohtuotsused²⁶⁴) ei või kohaldada ühtki tehnilist eeskirja, millest ei ole teatatud eelnõu etapis või mis on vastu võetud kohustusliku ooteaja jooksul, ning seega ei saa liikmesriikide kohtus nende üksikisikute vastu tugineda. Seda väljakujunenud pretsedendiõigust kinnitati hiljuti uuesti²⁶⁵.

8.2. Määrus (EÜ) nr 2679/98 – nn maasikamäärus

Määrusega (EÜ) nr 2679/98 (siseturu toimimise kohta liikmesriikidevahelise kaupade vaba liikumise osas) nähakse ette erikord tõsiste takistuste kõrvaldamiseks kaupade vabalt liikumiselt liikmesriikides, mis põhjustab asjaomastele isikutele olulist kahju ja nõuab viivitamatuid meetmeid. Need takistused võivad tuleneda näiteks riigiasutuste passiivsusest inimeste vägivallategude või piiride vägivallatu blokeerimise puhul või liikmesriigi meetmest, nagu näiteks imporditud toodete institutsiooniline boikoteerimine.

Määrusega nähakse ette häirekord ning liikmesriikide ja komisjoni vahel teabe vahetamise kord. Samuti meenutatakse sellega liikmesriikidele nende kohustust võtta vajalikud ja proportsionaalsed meetmed kaupade vaba liikumise tagamiseks ning sellest komisjonile teatada, samuti antakse määrusega komisjonile

volitused saata asjaomasele liikmesriigile teatis, milles nõutakse, et ta võtaks need meetmed väga lühikese tähtaja jooksul²⁶⁶.

8.3. Määrus (EÜ) nr 764/2008 – „vastastikuse tunnustamise” määrus

2008. aastal võttis ühenduse seadusandja vastu määruse, milles sätestati menetlused seoses teatavate tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes. Määruse peamine eesmärk on määratleda riigiasutuste ja ettevõtete õigused ja kohustused, kui esimesed püüavad vastastikust tunnustamist eirata ning keelduda teises liikmesriigis seaduslikult turustatavale tootele turulepääsu andmast. Määrusega pannakse töendamiskohustus riigiasutustele, kes kavatsevad turulepääsu andmisest keelduda. Nad peavad kirjalikult ära näitama täpse tehnilise või teadusliku põhjuse, miks nad kavatsevad tootele riigi turule pääsemise keelata. Ettevõtjale antakse võimalus oma taotlust kaitsta ning esitada pädevatele asutustele usaldusväärsed põhjendused.

Samuti asutatakse määrusega igas liikmesriigis toote kontaktpunktid, mis annavad teavet toodete suhtes kehtestatud tehniliste eeskirjade kohta ning vastastikuse tunnustamise põhimõtte rakendamise kohta teiste liikmesriikide ettevõtetes ja pädevates asutustes.

²⁶⁴ Kohtuasi C-194/94: *CIA Security International* (EKL 1996, lk I-2201) ja kohtuasi C-443/98: *Unilever* (EKL 2000, lk I-7535).

²⁶⁵ Kohtuasi C-20/05: *Schwibbert* (EKL 2007, lk I-9447).

²⁶⁶ Täpsemalt vt http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/free-movement-non-harmonised-sectors/rapid-intervention-mechanism/index_en.htm.

9. ELTLi artiklite 34 ja 35 täitmise tagamine

9.1. Vahetu mõju – täitmise tagamine eraõiguse kaudu

Euroopa Kohus on tunnistanud, et ELTLi artiklis 34 sätestatud keeld on „kohustuslik ja sõnaselge ning selle rakendamine ei nõua liikmesriikide ega ühenduse institutsioonide järgnevat sekumist”. Seepärast on ELTLi artiklil 34 „vahetu mõju ja sellega antakse üksikisikutele õigused, mida riiklikud kohtud peavad kaitsma”²⁶⁷.

Hiljem on Euroopa Kohus otsustanud, et ka ELTLi artiklil 35 on vahetu mõju ning selle sätted on samuti „vahetult kohaldatavad” ja „annavad üksikisikutele õigusi, mida liikmesriikide kohtud peavad kaitsma”²⁶⁸.

Üksikisikud võivad tugineda kaupade vaba liikumise põhimõttele ja sellele õigusele, esitades liikmesriigi kohtusse hagi. Liikmesriigi kohus võib keelduda rakendamast riigi mis tahes eeskirja, mida ta peab ELTLi artiklitega 34 ja 35 vastuolus olevaks. Võib juhtuda, et liikmesriigi kohtutel tuleb anda hinnang ka sellele, millises ulatuses võib impordi või ekspordi tõkestamine olla põhjendatud ELTLi artiklis 36 loetletud kohustuslike nõuetega või avaliku huvi eesmärkidega.

9.2. Solvit

Solvit on võrgustik (<http://ec.europa.eu/solvit>), mille eesmärk on lahendada probleeme, mis tekivad siis, kui ametiasutused rakendavad vääralt siseturu õigusakte. Selleks on kõik EMP liikmesriigid asutanud enda Solviti keskused, mis suhtlevad omavahel otse sidusandmebaasi kaudu. Solviti keskused on osa riigiaparaadist ja nende eesmärk on leida nii kodanike kui ka ettevõtete probleemidele lahendus kümne nädala

jooksul. Nõukogus heaks kiidetud komisjoni 2001. aasta soovitus²⁶⁹ sätestatakse Solviti töökord. Võrgustiku üle teostab järelevalvet Euroopa Komisjon ning vajaduse korral aitab ta kaebuste lahendamist kiirendada. 2008. aastal kasvas Solvitis arutatud juhtumite arv veel 22% ning jõuti esimest korda 1000 juhtumini aastas. Lahendatud juhtumite osatähtsus on suur, 83%.

9.3. ELTLi artiklites 258 ja 260 sätestatud rikkumismenetlus

9.3.1. ARTIKLITES 258 JA 260 SÄTESTATUD RIKKUMISMENETLUS

Oma ülesannetes „asutamislepingu valvurina” võib komisjon alustada kaebuse alusel või omal algatusel tegutsedes rikkumismenetlust liikmesriigi vastu, kelles suhtes ollakse arvamusel, et ta ei ole täitnud ELi õigusest tulenevaid kohustusi.

ELTLi artikliga 258 (endine EÜ artikkel 226) nähakse ette „rikkumismenetluse” ametlikud etapid. Esimeses etapis saadetakse asjaomasele liikmesriigile märgukiri, paludes tal esitada määratud tähtjaks, tavaliselt kahe kuu jooksul, oma seisukoht.

Pidades silmas asjaomase liikmesriigi vastust või vastuse puudumist, võib komisjon otsustada esitada liikmesriigile põhjendatud arvamuse. Dokumendis näidatakse selgelt ja konkreetselt ära põhjused, miks ollakse seisukohal, et ELi õigust on rikutud, ning kutsutakse liikmesriiki üles täpsustatud ajavahemiku, tavaliselt kahe kuu jooksul rikkumist lõpetama.

Kui liikmesriik ei järgi põhjendatud arvamust, võib komisjon otsustada anda asja Euroopa Kohtusse, et saada kinnitus kaupade vaba liikumise rikkumise kohta. Kui Euroopa Kohus otsustab, et tegemist on rikkumisega, peab liikmesriik võtma kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed.

Kui see ei ole nii, võib komisjon juhtumi uuesti Euroopa Kohtusse anda. Teist korda Euroopa Kohtu poole pöördumise menetlus on sätestatud ELTLi artiklis 260. ELTLi artiklis 260 sätestatud menetluse raames tuleb läbida samad kohtueelse menetluse etapid, nagu ette nähtud ELTLi artiklis 258, ainult et komisjon ei pea esitama põhjendatud arvamust. Kui Euroopa Kohus leiab, et asjaomane liikmesriik ei ole tema esimest otsust täitnud, võib ta määrata rahatrahvi. Rahatrahvil peab olema hoiatav mõju ning see peab suunama liikmesriike täitma ELi õigust võimalikult kiiresti²⁷⁰.

9.3.2. KAEBUSED

Kõik, kelle arvates on mõni liikmesriigile omistatav meede vastuolus ELTLi artiklitega 34–36, võivad esitada Euroopa Komisjonile kaebuse. Õigupoolest algatab komisjon suure osa kaupade vaba liikumisega seotud rikkumismenetlusi just pärast kaebuse laekumist. Komisjoni 2002. aasta teatise, mis käsitleb suhteid kaebuse esitajaga ELi õiguse rikkumisega seotud juhtumites,²⁷¹ sätestatakse kaebuste menetlemise eeskirjad ja tagatised.

Kaebus tuleb esitada kirjalikult kas kirja, faksi või e-posti teel ühes ELi ametlikest keeltest. Ehkki see ei ole kohustuslik, soovitakse kasutada kaebuse standardvormi,²⁷² kuivõrd see tagab kogu vajaliku teabe edastamise komisjonile ning kiirendab seetõttu kaebuse menetlemist.

²⁶⁷ Kohtuasi 74/76: *Iannelli* (EKL 1977, lk 557).

²⁶⁸ Kohtuasi 83/78: *Redmond* (EKL 1978, lk 2347).

²⁶⁹ Komisjoni soovitus, 7. detsember 2001, siseturu probleeme lahendava võrgustiku „Solvit” kasutamise põhimõtete kohta, K(2001) 3901 (EÜT L 331, 15.12.2001, lk 79–82).

²⁷⁰ Täpsemat teavet menetluse kohta vt ELTLi artiklid 258 ja 260 ning rahatrahvi arvutamise meetodi kohta vt: http://ec.europa.eu/community_law/infringements/infringements_et.htm ja http://ec.europa.eu/community_law/infringements/infringements_228_et.htm.

²⁷¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0141:EN:HTML>.

²⁷² http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_forms_et.htm.

Komisjoni peasekretariaat saadab kaebuse esitajale kinnituse kaebuse laekumise kohta 15 tööpäeva jooksul. Ühe kuu jooksul kinnituse saatmisest arvates otsustab komisjon, kas kirj vahetus registreeritakse.

Kui kaebuse esitanud isik ei ole mõne liikmesriigi vastu algatatud menetluse ametlik osaline, laienevad talle mõned olulised halduslikud tagatised:

- komisjon ei avalikusta tema isikut, kui ta pole avalikustamisega sõnaselgelt nõustunud;
- komisjon püüab teha sisulise otsuse (kas rikkumismenetlust alustada või juhtum lõpetada) 12 kuu jooksul kaebuse registreerimisest;
- komisjoni talitused hoiavad kaebuse esitajat rikkumismenetluse käiguga kursis ning asjaomane osakond teatab talle ette, kui ta kavatseb teha komisjonile ettepaneku juhtum lõpetada.

Kui pärast uurimist leiab komisjon, et ELi õigust võidi tõepoolest rikkuda, võib ta alustada rikkumismenetlust ELTLi artikli 258 alusel.

Lisaks sellele tuleb märkida, et komisjon on hiljuti leppinud mitme liikmesriigiga kokku teha koostööd probleemilahendusprotsesside kiirendamiseks ja nende tõhususe suurendamiseks katseprojekti „EU Pilot“ kaudu²⁷³. Üks selle katseprojekti eesmärke on hankida kaebustele ametliku rikkumismenetluse asemel kiiremad ja paremad vastused kontaktisikute kaudu liikmesriikides. Kui vastutav talitus leiab, et kaebust tuleks käsitleda „EU Pilot“ kaudu, teatatakse sellest kaebuse esitajale ning palutakse tema nõusolekut tema isiku ja kaebuse sisu avalikustamiseks. Seejärel saadetakse materjalid asjaomasele liikmesriigile, kellel on kaebusele sobiva lahenduse väljapakkumiseks kümme nädalat aega.

9.3.3. PRIORITEEDID JA KOMISJONI KAALUTLUSÕIGUS

Asutamislepingu valvurina tagab komisjon hoolikalt ELi õiguse üldise täitmise ja jälgib, et liikmesriigid peavad kinni asutamislepingus või teistes õigusaktides sätestatud eeskirjadest ja kohustustest. Kuid alati ei ole kohtumenetlus, nagu ELTLi artiklis 258 sätestatud rikkumismenetlus, teatava probleemi käsitlemiseks eri põhjustel parim vahend.

Seepärast on oluline rõhutada, et ehkki komisjon pühendub täielikult oma rollile teha järelevalvet ELi õiguse järgimise üle liikmesriikides, on tal rikkumismenetluse algatamisel või mittealgatamisel suur kaalutusõigus²⁷⁴.

Oma 2007. aasta teatise ühenduse õiguse kohaldamise kohta²⁷⁵ visandas komisjon mitu ühenduse õiguse parema kohaldamise ja täitmise tagamise viisi. Lisaks komisjoni ja liikmesriikide vahelisele tugevamale partnerlusele ja ennetusmeetmete suurendamisele nägi komisjon ette rikkumiste menetlemise prioriteediks seadmise ja kiirendamise. Nende eeskirjade kohaselt seatakse esikohale rikkumised, mis tekitavad põhimõttelisi küsimusi, või millel on kauguleulatav ebasoodne mõju kodanikele või ettevõtetele.

Ehkki need parandused on töös ja uute meetmete puhul, nagu ennetusmeetmed ja tugevdatud koostöö, on esimesed kogemused juba osutunud edukaks, ilmneb nendest tulenev kogu kasu alles aja jooksul. Nendega paralleelselt peab edasiste edusammude tegemiseks jälgima ka õigusaktide täitmist.

²⁷³ Vt komisjoni teatis „Tulemuslik Euroopa – ühenduse õiguse kohaldamine“, KOM(2007) 502 (lõplik), lk 9, ja http://ec.europa.eu/community_law/infringements/application_monitoring_et.htm.

²⁷⁴ Kohtuasi C-200/88: *komisjon vs. Kreeka* (EKL 1990, lk I-4299); määrus kohtuasjas T-47/96: *SDDA vs. komisjon* (EKL 1996, lk II-1559, punkt 42); vt ka määrus kohtuasjas T-177/05: *Soome vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 37–40).

²⁷⁵ Komisjoni teatis „Tulemuslik Euroopa – ühenduse õiguse kohaldamine“, KOM(2007) 502 (lõplik).

LISAD

A. Olulised teatised ETLi artikli 34 valdkonnas

- Komisjoni tõlgendusteatis toodete juurdepääsu hõlbustamise kohta teiste liikmesriikide turule: vastastikuse tunnustamise praktiline kohaldamine (ELT C 265, 4.11.2003, lk 2)
- Komisjoni teatis ravimpreparaatide paralleelimpordi kohta, millele on müügiluba juba antud (KOM(2003) 839 (lõplik))
- Komisjoni tõlgendusteatis teisest liikmesriigist pärit mootorsõidukite registreerimise korra kohta (ELT C 68, 24.3.2007, lk 15)
- Komisjoni teatis: kaupade siseturg (KOM(2007) 35 (lõplik))
- Komisjoni teatis: joogipakendid, pandisüsteemid ja kaupade vaba liikumine (ELT C 107, 9.5.2009, lk 1)

B. Territoriaalne kohaldatavus

TERRITOORIUMID, KUS ELTLi ARTIKLIT 34 KOHALDATAKSE

Ahvenamaa (Soome autonoomne ala)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 4 (endine EÜ artikli 299 lõige 5).

Assoorid (Portugali autonoomne ala). Sealhulgas: São Miguel, Pico, Terceira, São Jorge, Faial, Flores, Santa Maria, Graciosa, Corvo.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Guadeloupe (Prantsuse ülemeredepartemang)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Kanaari saared (Hispaania autonoomne ala). Sealhulgas: Tenerife, Fuerteventura, Gran Canaria, Lanzarote, La Palma, La Gomera, El Hierro.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Kanalisaared (Briti kroonile alluv ala). Sealhulgas: Guernsey (Alderney, Sark, Herm, Jethou, Lihou ja Brecqhou) ning Jersey (Ecrehousi kaljud ja Les Minquiers).

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõike 5 punkt c (endine EÜ artikli 299 lõike 6 punkt c) ning Ühendkuningriigi ühinemislepingu protokoll nr 3 artikli 1 lõige 1²⁷⁶.

Madeira (Portugali autonoomne ala). Sealhulgas: Madeira, Porto Santo, Ilhas Desertas, Ilhas Selvagens.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Mani saar (Briti kroonile alluv ala). Mani saar on iseseisev Briti kroonile alluv ala, mis (nagu Kanalisaared) ei ole ELi osa, kuid millel on piiratud määral kaupade vaba liikumine Eliga.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõike 5 punkt c (endine EÜ artikli 299 lõike 6 punkt c) ning Ühendkuningriigi ühinemislepingu protokoll nr 3 artikli 1 lõige 1.

Martinique (Prantsuse ülemeredepartemang)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Prantsuse Guajaana (Prantsuse ülemeredepartemang)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

Réunion (Prantsuse ülemeredepartemang)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 1 (endine EÜ artikli 299 lõige 2).

TERRITOORIUMID, KUS ELTLi ARTIKLIT 34 EI KOHALDATA

Akrotiri ja Dhekelia (Ühendkuningriigi suveräänne baasipiirkond)

Õiguslik alus: ELTLi artikli lõike 5 punkt b (endine EÜ artikli 299 lõike 6 punkt b).

Andorra

Õiguslik alus: 1990. aastal kiitis Andorra heaks tolliliidulepingu ELiga, mis võimaldab tööstuskaupade vaba liikumist nende kahe vahel.

Anguilla (Ühendkuningriigi ülemereterritorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Aruba (Madalmaadele kuuluv autonoomne ala)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

²⁷⁶ ELTLi artikli 355 lõike 5 punktis c sätestatakse, et asutamislepinguid kohaldatakse Kanalisaarte (ja Mani saare) suhtes üksnes sel määral, kui see on vajalik, et tagada neid saari käsitlev kord, mis on esitatud Ühendkuningriigi ühinemislepingus. Ühinemislepingu protokollis nr 3 on sätestatud, et ühenduse eeskirju koguseliste piirangute ja kaupade vaba liikumise kohta kohaldatakse Kanalisaarte (ja Mani saare) suhtes samadel tingimustel, kui neid kohaldatakse Ühendkuningriigi suhtes.

Bermuda (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: vastavalt Bermuda valitsuse soovile on Bermuda Ühendkuningriigi ainuke ülemereterritoorium, mis ei ole hõlmatud 27. novembri 2001. aasta ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsusega²⁷⁷, millega rakendatakse EÜ asutamislepingu IV osa²⁷⁸.

Briti Antarktika territoorium (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Briti India ookeani territoorium (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Briti Neitsisaared (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Ceuta ja Melilla (Hispaania autonoomsed linnad)

Õiguslik alus: Hispaania ühinemisakti²⁷⁹ artiklite 24 ja 25 sõnastuse kohaselt kohaldub ELTLi artikkel 34 küll tõenäoliselt mujalt EList nendele territooriumidele sisenevate kaupade suhtes, kuid ei kohaldu ELi sisenevate Ceutalt ja Melillalt pärinevate kaupade suhtes. Seetõttu ei paista ELTLi artikkel 34 laienevat Ceutalt ja Melillalt pärinevatele kaupadele.

Chafarinase saared (Hispaaniale kuuluv ala). Chafarinase saarte hulka kuuluvad laiud Isla del Congreso, Isla Isabel II ja Isla del Rey.

Õiguslik alus: kuna asutamislepingus ja selle lisas ei ole konkreetset viidet sellele territooriumile, paistab ELTL sellele mitte kohalduvat.

Falklandi saared (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Fääri saared (Taani autonoomne ala)

Kuigi Taani vastutab oma territooriumi moodustava 18 saare välissuhete eest, on Fääri saartel laialdane omavalitsusõigus ning EÜ asutamislepingus on otsesõnu sätestatud, et need saared jäävad lepingu territoriaalsest kohaldamisalast välja.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõike 5 punkt a (endine EÜ artikli 299 lõike 6 punkt a).

Gibraltar (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium). Kuigi Ühendkuningriik vastutab Gibraltaril välissuhete eest, käsitletakse Gibraltarit kaubavahetuse seisukohast kolmanda riigina. ELTLi artikli 355 lõikes 2 sätestatakse, et asutamislepingut ei kohaldata nende Ühendkuningriigiga erisuhetes olevate ülemereterritooriumide suhtes, mis (nagu Gibraltar) puuduvad EÜ asutamislepingu II lisa loetelust²⁸⁰.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Gröönimaa (Taani omavalitsuslik osa)

Algselt, seoses Taani ühinemisega, oli Gröönimaa ühenduse osa, kuid hiljem sai Gröönimaa ülemeremaa ja -territooriumi staatuse eraldi lepinguga. Aastal 1985 hääletasid Gröönimaa valijad Gröönimaa Euroopa Majandusühendusest lahkumise poolt ja said omavalitsusõiguse. Seetõttu tundub Gröönimaa suhe ELiga (nagu Bermudalgi) veel kaugem kui teistel EÜ asutamislepingu II lisa loetletud ülemeremaadel- ja territooriumidel.

Island

Õiguslik alus: Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriikide puhul toimub kaupade vaba liikumine ELiga EMP lepingu, mitte ELTLi artikli 34 alusel.

Kaimanisaared (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Liechtenstein

Õiguslik alus: Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriikide puhul toimub kaupade vaba liikumine ELiga EMP lepingu, mitte ELTLi artikli 34 alusel.

Lõuna-Georgia ja Lõuna-Sandwichi saared (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

²⁷⁷ 2001/822/EÜ: nõukogu otsus, 27. november 2001, ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise kohta Euroopa Ühendusega (EÜT L 314, 30.11.2001, lk 1–77).

²⁷⁸ Bermuda suhe ELiga on seetõttu veel kaugem kui teistel EÜ asutamislepingu II lisa loetletud ülemeremaadel ja -territooriumidel.

²⁷⁹ ELT L 302, 1985.

²⁸⁰ Kohtuasjas C-30/01: komisjon vs. Ühendkuningriik (EKL 2003, lk I-9481) otsustas Euroopa Kohus, et Gibraltar peaks EÜ impordi liberaliseerimise süsteemiga seoses jääma samasse seisundisse, nagu ta oli enne Ühendkuningriigi ühinemist. Seega ei loeta Gibraltarilt pärinevaid tooteid ühenduse toodeteks, mille suhtes kehtivad kaupade vaba liikumise eeskirjad. Samamoodi ei kehti nende suhtes ühise tollitariifistiku tollimaksud ning neid ei loeta vabas ringluses olevateks kaupadeks.

Madalmaade Antillid (Madalmaadele kuuluv autonoomne ala). Sealhulgas: Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius ja Sint Maarten.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Mayotte (Prantsuse ülemereühendus)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Monaco

Õiguslik alus: Monaco on iseseisev riik, kes põhimõtteliselt otsustab ise oma välissuhete üle, nii et EÜ asutamislepingu sätteid ei kohaldu seal automaatselt ELTLi artikli 355 lõike 3 tähenduses.

Montserrat (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Norra

Õiguslik alus: Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmesriikide puhul toimub kaupade vaba liikumine ELiga EMP lepingu, mitte ELTLi artikli 34 alusel.

Penon de Alhucemas ja Penon de Velez de la Gomera (Hispaaniale kuuluvad alad)

Õiguslik alus: kuna asutamislepingus ja selle lisas ei ole konkreetset viidet nendele territooriumidele, paistab asutamisleping neile mitte kohalduvat.

Pitcairn (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Prantsuse Lõuna- ja Antarktika-territooriumid (Prantsuse ülemerepiirkond)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Prantsuse Polüneesia (Prantsuse ülemereühendus)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Saint Helena ja sõltkonnad (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium). Sealhulgas: Ascension ja Tristan da Cunha

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Saint Pierre ja Miquelon (Prantsuse ülemereühendus)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

San Marino

Õiguslik alus: San Marino on iseseisev riik, kes põhimõtteliselt otsustab ise oma välissuhete üle, nii et asutamislepingu sätteid ei kohaldu seal automaatselt ELTLi artikli 355 lõike 3 (endine EÜ artikli 299 lõige 4) tähenduses.

Šveits

Õiguslik alus: Šveits on Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmesriik, kuid ei ole osa Euroopa Majanduspiirkonnast (EMP).

Turks ja Caicos (Ühendkuningriigi ülemereterritoorium)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Uus-Kaledoonia ja sõltkonnad (Prantsuse *sui generis* ülemereühendus). Sealhulgas: peamine saar (Grande Terre), Loyauté saared ning mitu väiksemat saart.

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Vatikan

Õiguslik alus: Vatikan on iseseisev riik, kes põhimõtteliselt otsustab ise oma välissuhete üle, nii et EÜ asutamislepingu sätteid ei kohaldu seal automaatselt ELTLi artikli 355 lõike 3 (endine EÜ artikli 299 lõige 4) tähenduses.

Wallis ja Futuna (Prantsuse ülemereühendus)

Õiguslik alus: ELTLi artikli 355 lõige 2 (endine EÜ artikli 299 lõige 3).

Euroopa Komisjon

Kaupade vaba liikumine. Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

2010 – 41 lk – 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-13476-0

doi:10.2769/24759

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Liidu esindustest või delegatsioonidest. Nende kontaktandmed saab veebisaidilt <http://ec.europa.eu/> või saates faksi numbrile +352 2929-42758.

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasulised tellimused (nt Euroopa Liidu Teataja aastatellimused ja Euroopa Liidu Kohtu kohtulahendite kogumikud):

- väljaannete talituse edasimüüjate kaudu (http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm).

KAUPADE VABA LIIKUMINE

JUHEND KAUPADE VABA LIIKUMIST REGULEERIVATE
ASUTAMISLEPINGU SÄTETE KOHALDAMISE KOHTA



■ Väljaannete talitus

